ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ **Anul XIV (XLIX)** ■ **Nr. 3 (381)** ■ **Martie 2014** ■ **4 lei** ■

Primăvara poetelor

p. 16-17

VASILE GRIGORE - Confesiune

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ În rubrica sa din *Ramuri*, intitulată *Negru*, **Nicolae Prelipceanu** (foto) scrie un articol grav despre *Criminalii statistici*, despre „criminalitatea de stat instaurată de Lenin”, deci despre dictatorii comunişti. Dar, un asemenea articol grav începe memorabil şi ironic, astfel: „Ion Drăgănoiu, prietenul meu plecat demult, declama în bătaie de joc la adresa cântăreţilor şi a cântărilor pecere, acest catren, improvizat, fireşte, chiar de el însuşi: De câte ori deschid fereastra,/de-atâtea ori o şi închid./De-aceea este cald şi bine,/de-aceea te iubim, partid”.

■ În ziarul *Adevărul* din 22 februarie, talentatul prozator Ştefan Agopian acordă un interviu lui Cezar Paul Bădescu, un interviu prilejuit de apariţia unei cărţi de memorii a prozatorului, un interviu în care ţine cu tot dinadinsul să şocheze. Şi chiar reuşeşte, povestind cum şi-a urât mama şi altele asemenea. Dar, el şochează mai ales în final cu declaraţiile despre Nichita Stănescu, cel care l-a onorat cu prietenia lui: „O altă chestie pe care o spui despre Nichita e că nu se prea spăla” zice CPB. „Păi nu se spăla”, răspunde prozatorul. „Şi puţea?” „Păi cam puţea…” Iată că generozitatea necontrolată a lui Nichita în a accepta tot felul de prieteni şi în a-i lăuda peste poate se răzbună. Asta vrea excelentul prozator Agopian să reţină posteritatea, că Nichita Stănescu nu se spăla. Noi nu ne-am înghesuit să mergem în apartamentul poetului din Piaţa Amzei, deşi am avut ocazia. Dar, în vara lui 1983, am petrecut vreo 12 ore împreună, în trei – Alexandru Condeescu, poetul şi cu mine – în apartamentul criticului din Militari şi n-am sesizat nicicum că Nichita ar fi venit nespălat… **(DAD)**

Carte nouă

Andrei Mocuţa – *Nu există cuvinte magice* (*Tracus Arte*, 2013). După ce a publicat trei volume de proză interesante, tânărul Andrei Mocuţa îşi face debutul în poezie cu o plachetă de-un lirism proaspăt. Poetul este un livresc, lucru rar la douămiişti, ştiut fiind faptul revoluţionarii debutanţi până-n treizeci de ani sunt absolut convinşi că poezia românească începe cu ei, mai bine zis cu fiecare el în parte. Dar, el – A. M. - demitizează, actualizează& ironizează scriitorii clasici: „Dante e chel şi are în creştet/un semn din naştere./Când greşeşte un vers/semnul alunecă înainte şi înapoi/ca un patinator epileptic.//Între Dante şi barul unde lucrează/Beatrice sunt 9 kilometri de bere.//Când intră în bar îşi şterge tălpile/de cărţi putrezite pe jumătate,/ca merele sub un copac,/şi se pierde printre beţivi până/când Beatrice nu-l mai cunoaşte”… Dar cred că linia care-l prinde cel mai bine pe poetul Andrei Mocuţa e cea vag suprarealistă: „Aleargă/cu trabucul fumat/pe jumătate.//Dacă n-ar avea/trabuc/picioarele lui/s-ar desprinde/de pământ.//Când îl stinge,/face acrobaţii/prin aer”.

Vasile Mic – *Naşterea Aurorei* (*Eikon*, Cluj-Napoca, 2013). Vasile Mic, poet din Satu Mare, îşi rafinează poezia (ca moroşenii pălinca!) până la sentinţă, până la simplitatea maximă, a liricii orientale dintotdeauna. Ceea ce nu înseamnă că poezia aceasta nu lasă loc la diverse interpretări. Astfel, şapte-opt cuvinte sunt suficiente să alcătuiască un poem aforistic, dar şi eliptic: „O să mor/Şi o să fiu/ Îngropat/Într-o inimă”. Poate fi un mesaj luminos, poate fi o artă poetică, dar şi o poezie de dragoste. E, în cuprinsul aceluiaşi concentrat poem - vag ironic, ludic, suprarealist: „S-a născut/Un cal/Cu aripi,/ Zboară…//Pe cer/S-a ivit un râu,/Pe râu,/O moară,/Două…//Se macină/Praf de stele,/ Rouă”. Ba, e şi o anume imagistică; în cuvinte, că altfel volumul este ilustrat şi cu grafică interesantă aparţinând poetului. Să încheiem tot cu un „desen” din câteva cuvinte:”Dincolo – / Printre stele/De la o planetă la alta.//E o întreagă lume/Şi sunt multe cărări/De aramă,/De rouă,/De foc”. **(DAD)**

FESTIVALUL NAŢIONAL DE POEZIE EMIL BOTTA

EDIŢIA a III-a, ADJUD, 13-14 SEPTEMBRIE 2014

În zilele de **13 – 14 septembrie 2014, Casa de Cultură „Tudor Vornicu” Adjud**, organizează ediţia a III-a, a **FESTIVALULUI NAŢIONAL DE POEZIE „EMIL BOTTA”.**Scopul festivalului este descoperirea şi promovarea tinerilor creatori de poezie.

REGULAMENT

1. La concurs pot participa autori care nu au depăşit vârsta de 30 de ani, nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial şi nu au obţinut premii la ediţiile precedente ale concursului.

2. Sunt acceptate minim 5 şi maxim 10 poezii, în 5 exemplare, la un rând, font Times New Roman, dimensiuni 12, obligatoriu diacritice.

3. Lucrările dactilografiate în 5 (cinci) exemplare şi, dacă se poate, pe suport CD sau DVD vor fi trimise pe adresa Casa de Cultură „Tudor Vornicu” – Municipiul Adjud, strada Libertăţii, nr. 7, cod poştal 625100, cu menţiunea pentru FESTIVALUL CONCURS DE POEZIE „EMIL BOTTA”.

4. Lucrările se trimit până la **data de 1 august 2014**. Ele vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coletul poştal va fi introdus un plic închis (având acelaşi motto), care va conţine un CV al autorului. Se va specifica: * numele şi prenumele autorului; * motto-ul pus pe plicul mic şi grupajul de poezii; * locul şi data naşterii; * studii; * activitate literară; * adresa completă; * numărul de telefon şi eventual adresa electronică.

5. Lucrările nu se returnează, ele urmând a intra în patrimoniul Concursului „Emil Botta”.

6. Laureaţii vor fi anunţaţi până la data de **1 septembrie 2014**, pentru a fi prezenţi la festivitatea de premiere, care va avea loc la Casa de Cultură „Tudor Vornicu” Adjud.

7. Juriul concursului va fi alcătuit din scriitori, membri ai Uniunii Scriitorilor din România.

8. Juriul va acorda următoarelor premii:
- Premiul I – 700 lei
- Premiul II – 500 lei
- Premiul III – 300 lei
- Trei premii de excelenţă pentru scriitori vrânceni care au publicat lucrări în anul 2013.

Juriul îşi va rezerva dreptul de a redistribui anumite premii. Vor fi acordate în funcţie de posibilităţi, premii unor reviste literare.

9. Organizatorii vor asigura cazarea, transportul şi masa (diurna) invitaţilor.

Relaţii suplimentare: tel: 0744891319 – prof. Catană Ion, tel: 0723719439 - prof. Spirescu Paul.

Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXIII-a,

14-16 iunie 2014, Botoşani

Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Botoşani, cu sprijinul Consiliului Judeţean Botoşani, în colaborare cu Editurile Junimea şi „Convorbiri Literare” din Iaşi, precum şi cu rvistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Dacia Literară”, „Feed beack”, „Viaţa Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Semne”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineaţă”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Cafeneaua Literara”, „Argeş”, „Bucovina Literară”, „Antares”, Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova şi ARPE, organizează, în perioada 14-16 iunie 2014 Concursul Naţional de Poezie şi Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”, ediţia a XXXIII-a.

Concursul îşi propune să descopere şi să promoveze noi talente poetice şi critice şi se adresează, astfel, poeţilor şi criticilor literari care nu au debutat în volum şi care nu au depăşit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secţiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2013 – 5 mai 2014. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horaţiu Ioan Laşcu” al Filialei Iaşi a USR şi b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (***acelaşi volum şi pe un CD – un singur exemplar!***) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Acelaşi moto va figura şi pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda două premiu care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către Editurile Junimea şi „Convorbiri literare”, cu sprijinul financiar al ARPE. Juriul are latitudinea, în funcţie de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare şi alte manuscrise, în funcţie de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Editurile *Vinea, Paralela 45* şi *Princeps Edit*).

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poeţilor premiaţi. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul undei edituri şi al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toţi poeţii selectaţi pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituţia organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (***în copie şi pe un CD)***, semnat cu un moto. Acelaşi moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul naşterii, adresa poştală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicare în revistele care acordă premiile şi în antologia editată de instituţia organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Botoşani în ziua de 15 iunie 2014.

Organizatorii asigură concurenţilor cheltuieli de masă şi cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2014, pe adresa: CENTRUL JUDEŢEAN PENTRU CONSERVAREA ŞI PROMOVAREA CULTURII TRADIŢIONALE BOTOŞANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoşani. Relaţii la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini şi pe e-mail!

Gheorghe Grigurcu

Mai curînd un zeu

Dumitru Augustin Doman: *L-ați cunoscut pe Lucian Blaga în perioada neagră a vieții sale literare, culturale, a existenței sale în general. Cum îl percepeați? Cum suporta poetul/filosoful trecerea – la valoarea sa recunoscută în perioada interbelică – pe linie moartă? Cum reacționa la atacurile explicite/implicite ale noii conduceri a literelor române din deceniul proletcultist, formată din niște Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, A. E. Baconsky etc.?*

Vă mărturisesc că subiectul Blaga nu e pentru mine deloc unul lesnicios. Marea încărcătură emoțională pe care o conține mă face a-l aborda cu o anume reținere, confruntîndu-l, pe cît posibil, cu o "raționalizare" de care nu mă simt capabil în orice moment. Gîndiți-vă că cineva v-ar întreba pe neașteptate: "ce e iubirea?" sau: "ce e suferința?" sau: "ce e viața?". Nu v-ar veni greu, de nu imposibil să dați un răspuns care să vă satisfacă? Așa, în doi timpi și trei mișcări? Din care pricină, cînd vine vorba de Blaga, mă văd nevoit a da tîrcoale propriilor mele amintiri fierbinți pentru a le reduce informulabilul, pentru a le rîndui cît de cît într-o expunere convenabilă. Așadar, provocat de întrebarea dvs., să fac încă o dată o asemenea încercare. Am avut colosala bucurie de a-l cunoaște pe Blaga în ianuarie 1955. Cu foarte puține zile înainte, fusesem dat afară de la Școala de literatură din Capitală, după numai un trimestru urmat acolo, printr-o "ședință de demascare" de pomină, după tot tipicul epocii, fixată, desigur nu de florile mărului, chiar în seara ajunului de Crăciun. Expulzat, în chip sonor, drept un "element dușmănos", un "dușman al poporului", în atmosfera unei liturghii negre. Motivele? Le-am arătat de multe ori și îmi cer scuze pentru că le repet iarăși. I-am vizitat pe Tudor Arghezi, la Mărțișor, și pe fosta soție a lui E. Lovinescu, d-na Ecaterina Bălăcioiu, la sediul faimosului cenaclu Sburătorul. Fapte odioase în ochii agenților regimului, care înțesau "fabrica de poeți". Dintr-un lăcaș al literaturii, am fost izgonit în numele literaturii, așa ar veni, nu? Ca și cum un credincios ar fi excomunicat de Biserică pentru credința sa! În sălile de curs ca și în internatul Școlii (fostul Muzeu Toma Stelian de pe Șoseaua Kiseleff, azi sediul PSD), supravegherea securistă se desfășura zi-noapte fără contenire. Directorul adjunct al instituției nu era altcineva decît Traian Iancu, viitorul "tata Iancu", bonomul diriguitor al Fondului literar, care ni se înfățișa uneori în splendoarea uniformei sale de ofițer Secu. M-am văzut pîrît de cîțiva colegi zeloși pe această cale atît de utilă pentru parvenire. Singurul care mi-a întins o mînă prietenească în acel ceas greu a fost un vecin de dormitor, pe numele său Nicolae Labiș, care, la despărțire, mi-a făcut un dar: un volum din **Opera dramatică** a lui Lucian Blaga. Nu fără dificultate (am avut noroc de sprijinul unei mătuși influente) am izbutit să mă transfer la Universitatea clujeană. Și ce credeți că am făcut acolo? Fără întîrziere, l-am căutat pe Blaga. Sfidînd astfel extrem de posibila repetare a defecțiunii bucureștene, l-am căutat pe autorul **Spațiului mioritic**, de a cărui poezie eram impregnat încă din liceu. Nu-mi păsa de ce s-ar mai putea întîmpla. Într-o dimineață mohorîtă de iarnă, am cutezat a intra în clădirea Bibliotecii universitare, unde aflasem că lucrează și m-am pus să-l aștept la etajul unde-și avea biroul. Nu voi uita niciodată tulburarea fericitoare ce m-a cuprins cînd l-am zărit urcînd cu lentoare scările, de parcă o statuie ar fi început a umbla. Cu un gest natural, Blaga m-a poftit într-o odaie care s-a făcut dintr-odată luminoasă (lumina venea neîndoielnic din ființa sa), ascultîndu-mă benevolent, punîndu-mi cîteva întrebări, invitîndu-mă în cele din urmă să-l mai caut. Mă simțeam într-al nouălea cer. Bineînțeles că am revenit peste puțin timp, înfățișîndu-i o seamă de poezii la care mă nevoiam pe atunci. A început astfel o relație care a durat pe întreg parcursul studenției mele clujene. S-a întîmplat ca marelui Blaga să-i placă versurile mele într-atît încît a rostit în legătură cu ele o apreciere așa de favorabilă încît mă sfiesc s-o reproduc. Copilandrul de 18 ani putea avea oare o satisfacție mai mare?

A fost o clipă crucială a existenței mele, care m-a stimulat și continuă a mă stimula pînă la anii mei tîrzii. Am primit un atestat mai important decît diplomele de studii, decît premiile de care s-a întîmplat să am parte, nu credeți?

Întîlnirile cu Blaga aveau loc cam de două-trei ori pe lună, la Bibliotecă. Uneori ne vedeam pe stradă, poetul poftindu-mă la cîte o preumblare prin "centru" ori să-l însoțesc pînă la locuința sa de pe strada Martinuzzi, către marginea urbei. Vorbeam de toate. Simt nevoia de-a corecta imaginea curentă a lui Blaga, cea de taciturn, de om căruia ar fi trebuit să-i smulgi cuvintele cu cleștele din gură. Cu cel care vă vorbește, acesta n-a fost defel așa. Se dovedea mai mereu cursiv în rostire și chiar iubitor al vorbei de duh. Presupun, cred că nu fără temei, că legenda "omului tăcerii" (un simbol liric), provine din partea unor foști studenți ai săi, față de care, în pofida amabilității ce-l caracteriza și a prețuirii pe care neîndoios le-o purta, nu putea a nu nutri și rezerve. Îi am în vedere mai cu seamă pe "cerchiști", care nu doar că formulaseră, prin pana unuia dintre ei, observații critice la concepția filosofică blagiană, dar găsiseră de cuviință a adresa scrisoarea întemeietoare a grupării lor nu lui Blaga, ci lui E. Lovinescu. Tinere personalități admirabile, însă care vădeau, în ciuda respectului față de marele lor dascăl, o explicabilă tendință de emancipare… Deloc reținut în momentele petrecute împreună, lui Blaga îi făcea plăcere să povestească felurite întîmplări din viața sa ce mi se înfățișa feerică, neomițînd tinerețea, perioadele petrecute peste hotare, relațiile cu "oamenii mari" ai trecutului, de la Vlahuță, întîlnit aproape de sfîrșitul acestuia ("era un om clădit în întregime pe etic"), pînă la Iorga ("vanitos, intratabil"), Arghezi (vă va surprinde poate: "cel mai mare artist al verbului românesc"), Adrian Maniu ("în poezie le cam nimerește"), V. Voiculescu ("un poet religios de seamă"), E. Lovinescu ("un critic interesant, dar oarecum limitat prin estetic, fără un fundament filosofic solid"), Camil Petrescu ("un Mitică la pătrat") etc. Își amintea cu o vădită satisfacție și de convorbirile ce le avusese cu regele Carol al II-lea, care-l prețuia. Nu aborda fățiș chestiunile politicești. Însă, mai cu seamă pe stradă, îi scăpau mărturii în măsură a-i trăda apăsătoarea stare de spirit indusă de situația anilor '50. "Ascult știrile de la radio Londra, pînă adorm pe ele". "Ce-a vrut să spună Călinescu la sfîrșitul articolului său din **Contemporanul**, după vizita făcută la Lancrăm: «Dar toate porțile erau închise»? Nu cumva era «închisă» și vorba sa?". Și mai cu seamă: "Lucrurile se vor schimba, fără îndoială, în țară. Dar s-ar prea putea ca această schimbare să vină peste viețile noastre". Aparent calm, cu o alură majestuoasă a mișcărilor, ce-mi evocau, repet, mișcarea unei figuri statuare însuflețite, Blaga avea aerul a nu lua prea mult în seamă urgia comunistă, cu privirile ațintite spre viitor. Într-un fel special, dădea dovadă de realism. Am aflat astfel că scria proză autobiografică ("cititorii mei vor afla ceea ce nu le pot spune în prezent") și că-și pune în ordine o serie de texte disparate, în vederea publicării lor în volum. Relegat moralmente, scos din viața literară și universitară, ofensat, părea a pluti peste mizeriile contemporaneității, cu stoicismul unui filosof apt a-și regla propria existență. Își resorbea inevitabila durere cu o exemplară tărie.

Și acum o latură cu deosebire tulburătoare a relației pe care am avut-o cu Blaga: atenția caldă, aș zice parentală pe care înțelegea a o acorda neînsemnatului tînăr ce eram în preajma sa. Mă asculta cu atenție cînd îmi luam curajul (Doamne, cum?) a-i vorbi despre frămîntările mele cele mai intime, de la dificultățile scrisului la cele de adaptare la lume, neexcluzînd pătimirile eroticești. Nimic din ce era omenesc nu rămînea nespus între noi, ca-ntr-un confesional, așa încît în tot ce mi se părea înnegurat, decepționant, blocat apărea lumina unei înțelegeri expiatoare. Simțeam, difuz, că există puncte de reper în marasmul ce ne înconjura, că sîntem în măsură a năzui la o perspectivă răscumpărătoare, oricît de îndepărtată. Există o salvare, părea a sugera mereu glasul molcom, cu timbrul ușor subțiat, al lui Blaga, indiferent despre ce ar fi vorbit. Și n-au lipsit nici intervențiile concrete, emoționante. Cînd, la un moment dat, am ajuns amenințat de serviciul militar pentru care nu eram tocmai potrivit, autorul **Poemelor luminii** a ținut să-mi dea cîteva sfaturi care mi-au fost de mare ajutor. Într-o bună zi, m-am pomenit exmatriculat și din facultatea de la Cluj, pentru cîteva absențe la orele (indigerabile) de marxism-leninism. Cu acel prilej, Blaga a făcut un gest de mare omenie: o vizită la Universitate pentru a-l întîlni pe, temutul pe atunci, decan al meu, Iosif Pervain, pe care l-a înduplecat să anuleze aspra măsură. Astfel mi-a salvat situația. Și cum aș putea uita comportarea autorului **Nebănuitelor trepte**, cînd mi-am terminat facultatea? Doream cu ardoare să rămîn în Cluj. Importantul burg imperial aureolat de romantismul vîrstei, reprezenta pentru mine un vis, ce să-i faci! În anul penultim, primisem un premiu întîi pe țară (iată că mă laud: singurul premiu din 1957 de care beneficiase Clujul universitar) și eram unicul din anul meu de studii care începuse a publica într-o revistă literară, **Steaua** (însemna ceva pe atunci!), dar nici profesorii mei, nici steliștii nu mi-au dat nicio atenție. Blaga s-a dovedit singurul care s-a lansat într-un șir de demersuri pentru a mă sprijini. A contactat cu acest scop cîțiva universitari prestigioși (e drept, de la alte facultăți decît filologia, unde se pare că nu se bucura de o mare simpatie!) și m-a recomandat, în două calde scrisori, lui Tudor Vianu și lui Alexandru Jebeleanu (redactor-șef al revistei timișorene **Scrisul bănățean**). Ambele scrisori au fost între timp publicate. Explicabil însă, în condițiile dure de atunci, totul a fost în zadar. Imaginea insului egocentric, rece, insensibil la nevoile aproapelui, alimentată și ea în bună măsură de cîțiva dintre foștii săi studenți pe care i-am amintit, se cuvine așadar și ea energic corijată. Blaga mi-a dovedit cu prisosință că nu e nici taciturnul de vocație și nici egolatrul inuman, acreditat, mai mult sau mai puțin explicit, de către unele condeie…

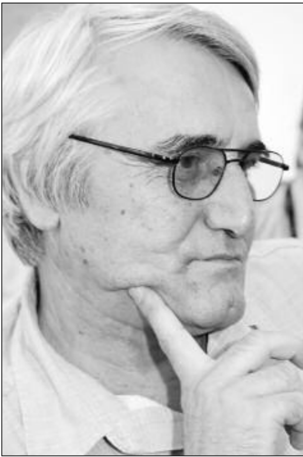
Vă interesează raporturile lui Blaga cu scriitorii în vogă din "deceniul proletcultist". Atitudinea infamă a lui Beniuc, care a găsit cu cale a-l caricaturiza pe marele predecesor ostracizat, fără drept de replică, în paginile unui roman, se cunoaște. Raporturile din proximitate, cu literații din jurul revistei **Steaua,** am impresia că sînt încă suficient de confuze. Departe de-a fi fost idilice, așa cum s-a străduit a le prezenta poetul Aurel Rău, adjunctul lui A. E. Baconsky la conducerea periodicului și succesorul acestuia, din 1958, ele reflectă o doză de reavoință din partea mai tinerilor condeieri, exponenți, fie și cu o anume tendință, lăudabilă, de emancipare de sub tutela ideologică, ai canonului oficial. Ce vreau să zic? S-a produs o stare… concurențială între scriitorul pus pe o linie moartă și reprezentanții, orice s-ar zice, ai "literaturii noi". Incidentul oribil, relatat de I. D. Sîrbu, cînd Baconsky, aflat pe valul realismului socialist, l-a sfidat pe stradă pe Blaga printr-un gest obscen, e

(continuare în pag. 5)

Nu voi uita niciodată tulburarea fericitoare ce m-a cuprins cînd l-am zărit urcînd cu lentoare scările, de parcă o statuie ar fi început a umbla. Cu un gest natural, Blaga m-a poftit într-o odaie care s-a făcut dintr-odată luminoasă (lumina venea neîndoielnic din ființa sa), ascultîndu-mă benevolent, punîndu-mi cîteva întrebări, invitîndu-mă în cele din urmă să-l mai caut. Mă simțeam într-al nouălea cer.

litere

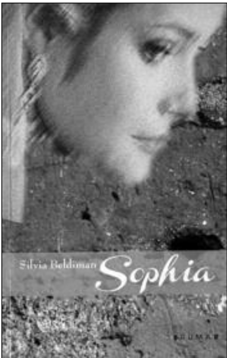
Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Între lirism şi satiră

Rareori, prozatorii contemporani cu fibră realistă preferă să pună faţă în faţă lumea comunistă şi lumea post-comunistă (în tranziţie prelungită), privindu-le cu acelaşi ochi critic, sub imperativul principiilor morale trădate sau deturnate. Silvia Beldiman se încumetă să exploreze în al treilea roman al său lumile opuse, prin segmente ilustrative, pornind de la o dramă sentimentală, datată istoric prin mişcarea revoluţionară din decembrie 1989. Cu acţiunea plasată într-un oraş provincial oarecare (modelat, probabil, după Orăştia autoarei), *Sophia* (Ed. Brumar, 2012) se deschide cu o scenă detaliată caricatural petrecută la o benzinărie, sancţionată ca atare de vocea interioară a personajului-narator: „Acceptăm orice, exersăm umilinţa la scară naţională şi ce mai prostituţie morală practicăm, pentru a cultiva relaţii". În plină scenă de moravuri, însă, prozatoarea glisează spre lirismul dens care augmentează expresivitatea frazării: „Se ivea de după coama dealului o lună enormă, ireală. Priveam fascinată, fără nici un gând, ruptă de lume. Plutea întreagă, cerc de lumină deasupra pădurii, privind uimită spre întunericul de jos. Sus lumina, jos umbrele…Doamne, ce potop de frumuseţe arunci, Tu, peste lume!". Altă secvenţă relatată în registru satiric, desprinsă din mediul şcolar, vine să completeze imaginea sumară a „epocii" comuniste, dominată de „băltoaca imorală".

Simbioza dintre lirism şi criticismul de factură morală devine posibilă prin asumarea subiectivă a tramei din unghiul naratorului care coincide cu personajul central. Cu atât mai mult cu cât personajul-narator este feminin, pe numele său – divulgat în întregime spre finele romanului – Maria Dian. Ea ilustrează deopotrivă în ficţiune fragilitatea feminină şi forţa morală care îi întreţine sentimentul iubirii, în pofida nedreptăţilor întâlnite la tot pasul în viaţa socială şi profesională. După moartea tragică a soţului ei Filip în timpul mişcării revoluţionare de la Timişoara, Maria îşi canalizează întreaga iubire spre fiica lor, Sophia (un nume evident căutat), ajunsă şi ea, pe urmele tatălui, studentă în oraşul emblematic. Lirismul care impregnează discursul romanesc e susţinut şi de *poemele în proză* – eroina fiind şi poetă ascunsă – inserate din loc în loc: „Dac-ar fi să nu mai fiu, ce largă ar fi lumea! Şi goală. N-aş mai fi decât eu şi vântul. Pustiitor şi vrăjmaş. Ar şterge cu aripa lui şi stelele cerului ce le-ai aprins pentru mine, ar întoarce-napoi apele învolburate, din cascade-abisale, măcel de petale de flori de câmp ar zbura haotic în univers şi ţipăt de mierlă neagră ar însoţi răzleţe umbre rătăcite pe pământ, pentru că nimeni, niciodată, n-o să-mi mai ştie arăta splendoarea lunii şi bucuria răsăritului de soare".

Sophia este, fundamental, un roman de dragoste, încărcat sentimental uneori, pe temeiul subiectivităţii naratoriale, până la limita patetismului desuet. Pe măsură ce fiica sa se împlineşte, ca pictoriţă talentată, rănile iubirii pierdute ale Mariei se cicatrizează. Dragostea maternă este treptat complinită de iubirea faţă de frumuseţea naturală a vieţii care-i permite eroinei să-şi salveze fiinţa morală pe fundalul societăţii de tranziţie respingătoare. Ajunsă la Paris, Sophia se îndrăgosteşte de un francez de stirpe nobilă, în timp ce mama ei îşi „încheie conturile cu trecutul" şi se simte atrasă de universitarul timişorean Paul – „despre care se spune că seamănă mult cu Filip". Într-un final precipitat, impregnat de senzaţional, Maria participă la nunta Sophiei cu tânărul conte de Naumur, fiul ilegitim al prietenei pierdute, Gloria, divulgată la revoluţie ca informatoare a Securităţii.

Fără priză prea mare la faptul real – transformat în discurs -, prozatoarea insistă cu bunăştiinţă asupra vieţii interioare a personajului central rezonator într-o serie de aparteuri şi monologuri în surdină („comentam în gând", cu propria expresie). Devierea subiectului în melodramă este evitată prin accentele apăsate de satiră socială. Cultivând exerciţiul sincerităţii, eroina cu structură romantică apare şocată de arivismul din jur şi trădarea idealurilor, cum se exprimă într-unul din dialogurile cu substrat etic purtate cu Sophia: „Sunt sinceră cu mine. Unde dracu' vrei să mă aşez când, în timp ce eu flutur drapelul moralităţii, alţii iau scame de pe umeri politici şi li se umflă cefele ca şi când ar fi injectaţi cu silicon, eu am refuzat şi pentru tine titlul „de urmaş" şi alţii şi-l cumpără cu neruşinare, chiar dacă n-au auzit nici un glonţ şuierându-le pe la ureche…" etc. Trădarea crezului de iubire autentică, în toate dimensiunile ei (conjugală, maternă, filială, amicală, faţă de elevi etc.) este resimţită acut de profesoara Maria, nevoită să convieţuiască alături de „agramaţi, parveniţi şi farisei (care) se îmbulzeau seara pe ecrane, gomoşi, importanţi, cu atitudine, adică infatuaţi şi cu un veşnic surâs obraznic şi cinic pe obrazul bine hrănit, clamând iubirea de ţară şi grija pentru binele poporului, într-un registru caragialian de primă mână".

Căutând „faţa frumoasă a lumii", Maria o redescoperă în perimetrul rural al strămoşilor („din partea aceea a lumii cu oameni simpli şi neînduplecaţi, aprigi la lucru şi iscusiţi la minte"), chiar dacă şi aici contaminată de viciile societăţii capitaliste. Într-una dintre secvenţele cele mai expresive ale romanului, viaţa satului contemporan este văzută ca un „spectacol tragi-comic de teatru popular", cu protagonişti precum mătuşa Veta, Solomia, Niculae ş.a. Dar Silvia Beldiman a depăşit proba citadinismului, evadând din universul rural conturat cu precădere în romanele anterioare, *Lucarna* şi *Pusta*. În *Sophia* reuşeşte să combine lirismul cu realismul critic, în doze cumpănite şi manieră personală. Rezultă un discurs epic echilibrat, datorită reliefului etic al personajului-narator a cărui configuraţie spirituală pare contrasă din tradiţia lumii lui Ioan Slavici.

Prozatoarea insistă cu bunăştiinţă asupra vieţii interioare a personajului central rezonator într-o serie de aparteuri şi monologuri în surdină. Devierea subiectului în melodramă este evitată prin accentele apăsate de satiră socială.

Tendinţa suprarealistă

Numărându-se printre poeţii care nu se grăbesc defel să treacă pragul editorial, Daniel Dăian debutează la 33 de ani (dantescul *mezzo del cammin*!) cu două volume simultane, de poezie (*Arbori de cristal*) şi proză eseistică (*Reflexii din temniţa îngerilor*). Indecizia alegerii genului proxim se perpetuează în anii următori, când publică şi o piesă de teatru, *Ultimul Dumnezeu* (2013). Dar prioritară rămâne aptitudinea poetică, concretizată în cărţile publicate în ritm vertiginos: *Ţipătul rotund* (Grinta, 2012), *Jurnalul celor patruzeci şi patru de minute de când sunt viu* (Rovimed Publishers, 2013) şi *Jumătatea Dumnezeului femeie* (Vremea, 2013).

Volumul din urmă cuprinde, în fapt, un singur poem amplu, alcătuit din secvenţe astfel sudate încât nu lasă loc îndoielii asupra forţei de omogenizare stilistico-tematică a poetului. Avea dreptate Aurel Pantea – în scurta, dar cuprinzătoarea prefaţă – să-l considere „un produs abstruz al întâlnirilor dintre două vârste ale poeticului: avangardismul şi postmodernismul". Aş spune chiar că prima impresie lăsată de poezia lui Daniel Dăian este a unui ucenic întârziat la şcoala Grupului suprarealist de la mijlocul veacului trecut (Gellu Naum, Gherasim Luca şi ceilalţi), asimilând, însă, atributele poeticii postmoderne. Dealtfel influenţa directă a optzecistului Aurel Pantea se întrevede din negativismul şi scepticismul afişate de tânărul poet sau din percepţia „nimicului" (sau „nimeniul"), derivat pare că din *Nimicitorul* acestuia.

Dincolo de verbalizările forţate cu efecte de redundanţă („ te-am renunţat de înălţimea", „făptura(…) mă acuză de oameni", „le-a început frica printre riduri", „sângele transfuzat pe curat", „ne delapidăm facial mamele", „ne-am întâmplat încă o dată toate fricile"), meritorie este tendinţa poetului de restructurare a sintaxei poetice închistate. Sunt de reţinut serii întregi de sintagme revigorante, de noutate metaforică, produse ale imaginaţiei neîngrădite, uneori printr-un joc lexical de rezonanţă sorresciană: „alergi în cuşcă leul care ţi-a mai rămas în suflet/ zdrobeşti cu furie aerul dintre degete"; „poemul acesta/ este doar un strop din oceanul pe care îl construiesc"; „tu acopereai cu îmbrăţişarea ta restul odihnit al lumii/ de atunci arborii au început să plângă frunze"; „ şi nu toate drumurile duc la roma/ doar figurile de stil/ figurile de apă"; „sunt mai înalt decât umbra mea/ şi am învăţat să înot printre alţii mai puţin umbre"; „arborii au început să plângă frunze"; „gândurile feciorești ale arborilor de cuvânt" etc.

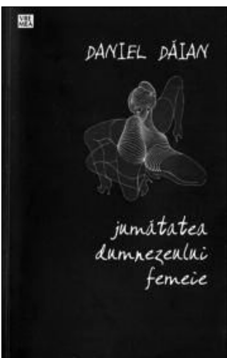
În spirit neo-avangardist, poetul contemporan uzează de libertatea asociativă nelimitată, cultivă bizareria şi ilogismul. Contestă, în fond, limitarea realului şi separarea maniheistă a frumosului de urât sau a binelui de rău. Modul său specific de rostire poetică constă în combinarea fragmentelor din cotidian cu imagini furnizate de viaţa interioară bogată. Relaţiile potenţiale dintre lumea obiectuală şi trăire par nutrite după preceptul lui André Breton al *automatismului psihic pur*. În asemenea circumstanţe, este reafirmată opţiunea pentru real: „realitatea este cea mai frumoasă femeie din lume/ mai ales când i se închină un munte/ sau adâncimea unei respiraţii/ pentru că nu toate lucrurile sunt în mod egal oferite/ ca un păşit la limita echilibrului/ nu tot ce zboară a fost la un moment pasăre/ o cădere în gol este un alt fel de zbor". Renegând formele definitive ale poetizării universului („bunul simţ al unei metafore", „bunul gust al unei imagini", „obişnuitul"), poetul obsedat de propria identitate nu se încrede decât în cunoaşterea senzorială: „îmi aud încă respiraţia cum gâlgâie prin vene/ aud/ văd, simt…"

În cheia sa ascunsă prin ludism şi ironie, *Jumătatea Dumnezeului femeie* poate fi citit ca un poem de dragoste – a se vedea şi dedicaţia: „Poem pentru MI" – în care sentimentul apare relativizat prin imagini contrastante sau imaginar ce contrariază: „şi spun femeie nu din cauza poemului/ ele sunt cele mai licitate opere dintr-o istorie întreagă/ de săbii/ în ele s-au aprins cele mai multe conflicte pentru pace/ dintr-o revelaţie completă de războaie/ derulate în cartea vietăţilor mai puţin norocoase/ de cimitire civile/ realitatea este că singurul gen care contează cu adevărat/ în orice poezie aş scrie/ este nota MI". Dar elogiul răsturnat al femeii iubite este proiectat pe fundalul viziunii despre relativitate şi provizorat ontic, întrucât dragostea este condiţionată de moarte: „ieri/ mi-am băut femeia preferată/ dar nu îmi aduc aminte/ din care parte sigură aş putea să scriu mai bine/ despre frumuseţea sânilor/ scurşi printre îmbrăţişări burgheze/ ca o extremă simplă îngrămădită pe cerul gurii/ ca un manual de omorâri la ore fixiste/ întretimpul mi-a devenit singura unitate de măsurat / moartea". Pariul poetului iconoclast este de a consolida un discurs ezoteric ca modalitate de salvgardare din absurdul existenţial, dar şi procedură iniţiatică de regăsire a sinelui („nevoia mea nu este de ei/ ci de propria identitate/ am nevoie de mine"). Se poate spune că în poezia lui Dăian presiunea absurdului, alienarea cotidiană alterează comunicarea liniară, generând dezarticularea limbajului poetic.

Jumătatea Dumnezeului femeie prinde contur ca text poetic cu statut experimental pe filieră suprarealistă, paradoxal, bine articulat, în dezordinea sa imagistică. Dar poate reprezenta şi un drum îngustat pentru un poet precum Daniel Dăian cu multiple disponibilităţi expresive, probate mai cu seamă în celelalte volume.

Pariul poetului iconoclast este de a consolida un discurs ezoteric ca modalitate de salvgardare din absurdul existenţial, dar şi procedură iniţiatică de regăsire a sinelui.

NOprea

critice

Mai curînd un zeu

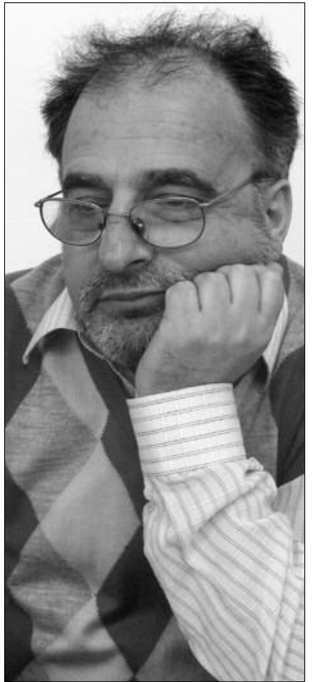
(urmare din pag. 3)

multgrăitor. În repetate rînduri, foarte ambiţiosul autor al **Fluxului memoriei** îmi spunea că "poezia nouă" (*id est* cea a condeiului propriu) trebuie să se debaraseze de fantasmele metafizicii şi că în niciun caz nu se va mai putea scrie vreodată despre îngeri. Aluziile la Blaga erau vădite, revenind aidoma unui laitmotiv. Răspîndindu-se vestea întîlnirilor mele cu acesta, împrejurarea nu putea decît a-i indispune pe stelişti. Aprecierile favorabile din partea poetului marginalizat, după cum mi-am dat seama, departe de-a mă avantaja, au ajuns a alcătui pentru mine un handicap. **Steaua** n-a întîrziat a publica o notă veninoasă, în 1956 sau 1957 (oare a luat-o în seamă pînă acum vreo cercetare?), în care sînt vizaţi atît Blaga cît şi subsemnatul, primul avînd postura unui maestru îmbătrînit, "depăşit", enervant, care se înconjoară de tineri fără nicio valoare, cărora le acordă un credit exorbitant, din teama de-a nu rămîne cu desăvîrşire uitat. Ce ziceţi, domnule Rău, de acest text apărut sub pseudonim? Iar cînd a văzut lumina tiparului cartea lui Blaga, **Tălmăciri din lirica universală**, ce s-a întîmplat? Unul dintre redactorii **Stelei**, poetul Aurel Gurghianu, mi-a cerut să-i fac o recenzie (*nota bene*: o simplă recenzie, iar nu o cronică), adăugînd cu un surîs ironic: „dacă tot eşti prieten cu Blaga…!". Numai că… în comentariul meu, fără să mi se ceară consimţămîntul, s-au ivit cuvinte mustrătoare la adresa lui Blaga. I-am explicat acestuia isprava steliştilor. A zîmbit ironic la rîndu-i, declarînd că nu se miră prea mult: "Ce vrei, Baconsky şi alţii ca el sînt obişnuiţi cu un standard de viaţă, nu pot risca nimic!". Să precizez că în acele vremuri de trai foarte sărăcăcios, scriitorii obedienţi dobîndeau venituri considerabile, alcătuind o categorie privilegiată, după modelul sovietic. A. E. Baconsky, ca şi Petru Dumitriu (modelul bucureştean al bardului clujean, cu care emula acesta), îşi îngăduiau, în virtutea lor, a cumpăra mobile scumpe şi picturi de valoare de la "foştii" scăpătaţi…

Un episod aparte al vieţii lui Blaga, în etapa sa crepusculară: conferinţa intitulată **Întîlniri cu Goethe**, pe care a ţinut-o în primăvara anului 1957, într-o sală de festivităţi a Bibliotecii universitare. Afişele, puţine şi de format modest, care o vesteau pe zidurile Clujului au provocat senzaţie. După atîţia ani de tăcere impusă, în care fusese arătat cu degetul de propagandiştii partidului unic ca exponent al putrefacţiei culturi burghezo-moşiereşti, iată că i se dădea cuvîntul marelui interzis. Era un eveniment. Sala s-a dovedit total neîncăpătoare. Veniseră multe sute de oameni de toate vîrstele, mai ales tineri care ajunseseră să stea şi afară, pe culoare şi pe scări. Eu, care-mi luasem precauţia de a sosi cu o oră şi jumătate înainte de cea anunţată, mă aşezasem, cu o bucurie copilărească, în primul rînd de scaune. În curînd mi s-au alăturat pe acelaşi rînd cîţiva universitari simandicoşi, între care profesorul meu, Mircea Zaciu, surprins pesemne de-a mă găsi în acel loc, aruncîndu-mi o privire oblică, circumspectă. Îndată după apariţia lui Blaga, care s-a urcat la pupitru, a intrat o altă figură fabuloasă a Clujului, Ion Agârbiceanu. Hirsut, corpolent, cu ceva noduros în făptura-i popesc-patriarhală, a fost poftit alături de vorbitor. Cu toate că presiunea crescîndă a celor ce n-au încăput în sală a determinat pe cineva dintre organizatori să anunţe că Blaga îşi va repeta alocuţiunea la altă dată, bineînţeles că acest lucru nu s-a mai întîmplat. Entuziasmul pe care l-a produs ieşirea sa în public, constituia un semnal suficient pentru autorităţi pentru a-l pune din nou între parantezele ideologice în care a rămas pînă la moarte.

Ultima mea întîlnire cu Blaga s-a petrecut în vara anului 1959, la locuinţa acestuia. Era o zi fastuoasă, cu un cer de un albastru senzual şi totodată cu o nuanţă rece, septentrională. Un cer evocînd cumva viziunea blagiană a verilor transilvane, de-o ardere moale, ca un cadru al unui Eros nelumesc. Blaga mi-a vorbit apăsat despre faptul că se pensionase de curînd şi că grija sa de căpetenie era atunci să-şi organizeze "viaţa de pensionar". La rîndul meu, i-am împărtăşit dezamăgirea mea dureroasă de-a nu fi căpătat un serviciu, la un an după isprăvirea studiilor. În plus, imposibilitatea de-a mai apărea în publicistică, după ce devenisem obiectul unor alte "demascări", semnate de nume grele ale criticii aservite partidului, precum Ov. S. Crohmălniceanu, Silvian Iosifescu, Georgeta Horodincă. Autori care mă caracterizau nu altfel decît ca un poet mistic, de soi burghez, exponent al unei "critici de salon". Ce mai încoace-încolo, o primejdie în continuare. Ceva aidoma unuia suferind de-o boală contagioasă, care trebuie izolat. Descumpănit, nu ştiam ce-ar mai fi de făcut. Atunci Blaga, reluînd cuvintele spre a mi se întipări în memorie, mi-a dat ultimul său îndemn, cu iz mioritic, cît să-mi ajungă pe viaţă: "Înţarcă-te, Grigurcule!". Chiar aşa: "Înţarcă-te, Grigurcule!". Premonitor, cu privirile dense, trecînd dincolo de lucruri… Nimic din înfăţişarea şi din tonul poetului din faţa mea nu trăda boala fatală ce avea să se manifeste peste cîteva luni. Îl priveam, îl ascultam cu aceeaşi evlavie ca la cea dintîi dintre întîlnirile noastre. Era fiinţa providenţială a tinereţii mele. Era cel mai de seamă creator pe care mi-a fost dat a-l cunoaşte vreodată, în carne şi oase. Un Goethe al românilor, cum, pe bună dreptate, a fost caracterizat. Ca să spun adevărul adevărat: îl simţeam mai curînd un zeu decît un om.

Lucian Scurtu

Ea e suma unor foarte frumoase porunci

Pe cruciuliţa purtată la piept, *ea* este răstignită
Şi bătută în cuiele cele mai lungi,
Crucificată e mai frumoasă, dar adormită
Este a unsprezecea dintre porunci.

Cu viaţa pe moarte *ea* calcă pe viaţă
Prea lung catafalc pe loc dezvelit,
De-un giulgiu subţire ce spre dimineaţă
Mormântul cu trudă l-a învelit.

Hoitul străluce precum plita încinsă
Iobag al durerii îl trag eu la plug,
Bârna o ară, dar în palma întinsă
Mai bat două cuie prin vicleşug.

Ziua din noapte se face mai noapte
Tâmpla-mi loveşte, cutremură stânci,
Scândura fierbe sfâşiată de şoapte
A câta e oare dintre porunci?

Nimic nu mai are din chip omenesc
Splendoarea minunii excită stihia,
Ieslea o aprinde şi-n văpaie zăresc
Petala din părul noii *Maria.*

Toată-i *isusă,* regină şi sclavă,
Seceră lanul în suspine prelungi,
Porunci se aud din ceruri, cu slavă,
A unsprezecea este dintre porunci!

Pe cruciuliţa de la gât îmi e drag răstignită
Şi bătută în cuiele cele mai lungi,
Crucificată e mai *fecioară*, dar adormită
Este suma unor foarte frumoase porunci.

Roman Forai

Pe drumul Damascului

Zorii își deschideau geana de sânge.
Cu pașii grei de tristețe
părăseam păgâna fericire -
îmbieri de ispită îmi cercetară
simțurile argiloase.

Cu surâsul îngâmfării pe buze
luam cu împrumut înțelepciune,
să-mi ostenesc neodihnitele drumuri.

Departe, steaua Adevărului
fulguia raze de taină,
zugrăvea icoane de farmec.

CEL-VECHI-DE-ZILE astepta.
Cu iscodiri fecunde
îmi desfăcu lumina minții,
pacea inimii,
liniștea sfântă,
bucuria.

Maternitate

Mama ne scălda în frumusețe,
cu lacrimile ei ne miruia
și ne arăta lumii
ca pe șapte lumini

Mama se scălda în frumusețe!
când se arăta lumii
lumea întreba
de unde atâta frumusețe ?
de la cele șapte lumini,
zicea.

O cântare a prădătorilor

Noi plecăm la război, ta, ta, pac, pac
noi suntem oameni și trebuie să ucidem
în lupta grea cu teroriștii
ce ne terorizează cu dreptul lor
de a fi, și ei, oameni !

Noi suntem oameni clasa întâi, pac, pac,
deci hai la război să bem sânge din hârca
morții, sânge de om să bem la primul fel
de mâncare, iar ca udătură să tragem
câte o stacană de petrol, pentru combustia
noastră internă, pentru apărarea drepturilor
omului, pentru democrație, ta, ta, pac, pac!

Noi, oamenii prima-întâia avem această
misiune sacră!
God bless! God bless!

Mama ne scălda în frumusețe,

cu lacrimile ei ne miruia

și ne arăta lumii

ca pe șapte lumini

Daniela Păun

De Primăvară

Mi-e teamă c-am să uit să te mai chem,
Acum, când bate-n geam o nouă primăvară.
Îmi pare tot mai des că este un blestem
Care, deşi nu vreau, începe să mă doară.

Te simt tot mai departe şi rece ca o stâncă
Pe care, chiar de-i soare, sălăşluiesc zăpezi.
Se căsca între noi o linişte adâncă
Şi-o ceaţă tot mai densă, prin care nu mă vezi.

Mai rătăcesc pe străzi şi scot din amintire
Momentele în care ne mai vorbeam de noi,
Dar când apare-n ochi o lacrimă subţire
Pricep că, fără voie, le-am împărţit la doi.

Se simte primăvara, iar florile de măr
Stau să pocnească-n muguri, să râdă iar în soare...
Eu încă mai aştept să mi le prinzi în păr,
Să ne lăsăm vrăjiţi de pomii plini de floare.

litere

Generaţia poetică 2000

Vlad A. Gheorghiu

Vlad A. Gheorghiu s-a născut în anul 1992 la Piatra Neamț, actualmente este student la Litere la Universitatea "Al. I. Cuza" din Iaşi. Debut în presa literară: în revista "Tribuna", în anul 2011, cu o prezentare semnată de Ion Mureşan. În 2013 debutează cu volumul "fratele mut. la nord apa e curată" (editura Paralela 45), nominalizat la "Premiul Mihai Eminescu".

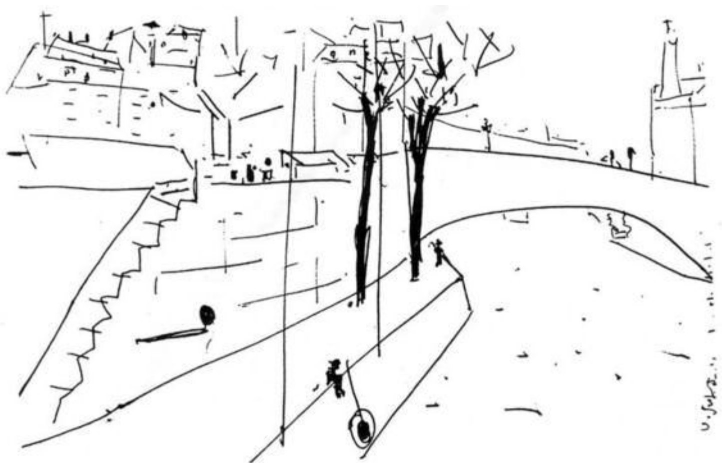
stau singur pe întuneric într-o cameră ce odată a fost a mea și mă gândesc că am uitat să-ți spun că dacă încerci să mergi pe apă fă bine și ia-ți pantofii cei comozi.

boys in the band

cineva crăpase cerul și
bucăți mari bleu cădeau și se
spărgeau de ciment
în agonie
copiii se bucurau
luau bucăți de cer
se băteau cu ele puneau
cerul momeală în capcane
de șoareci și așteptau
ceva cu ochii
ațintiți
la un arc
ruginit. cu unchiul
dorian pe
malul bălții
puneam hey jude în cârlig
și dădeam
la
pește.

rave

am căzut dintr-o greșeală
fericită
într-un ocean disco
80s to 90s
& valurile se mișcă
după wave-ul de la
winamp pe
psichosocial &
trimis captiv într-un tramvai
de nefamiliști cu
direcția Tătărași
amenințat cu un cuțit de
un student la
telecomunicații
- îi trebuie bani pentru lapte praf
gagică-sa a născut în c8 o
fată (să-i trăiască!) -
& fiecare stâlp curge grav ca
apa sub duș
sub privirile bătrânilor paznici

de la Ateneu &
în spatele tramvaiului
mozolesc o poetesă de
la litere și-i fur
textele de la
jartieră.

mașina roșie

down by the river
in the good old car

aveam o vârstă nesemnificativă
în mașina roșie a tatălui meu
mergeam spre mare și simulam din
zece în zece minute o
senzație de greață
și coboram
doar ca să-i
culeg mamei flori de pe
marginea
drumului.
când am ajuns la constanța
pierduserăm trei zile pe drum dar
aveam mașina
plină de flori.
mama era tare fericită.

kevlar

pădurea mă strânge ca
o vestă kevlar
nu mai am cască nici
ploscă nici
gloanțe așa că fac
stretching la marginea
prăpastiei
pe deal arde o casă
iar eu le dau
localnicilor
în continuare
să bea.

când toate magazinele sunt închise

**n-a ști nimeni că m-am dus,*
*numa m-or vedea că nu-s**

prea departe de vibrații când
trec prin foc deschis
desculț prin
câmpia cu ace de sticlă
pe unde alerg

tot ce-ți spun cade și mă
lovește peste picioare
ca o piatră de moară în fața
ta sunt un țigan care încearcă
să vândă un Toulouse Lautrec
unui kamikaze palestinian
într-o piață din
Ankara.

23 dec. îmi trebuie o pereche de bețe

știu sigur că va veni ziua
când voi regreta că nu am
apucat să te sun de la
un telefon cu fise că
nu am învățat să cânt la
tobe că
nu am apucat să merg cu
tine departe pe apă.
stau în camera mea și-ți scriu cum
nu am mai scris niciodată
anonimatul citadin mă îmbracă
asemeni unei mantii
printre stâlpi fără lumină mă
proclam rege nimic
nu mă perturbă să fiu absolut
tot ce vreau
stau singur pe întuneric într-o
cameră ce odată a fost a
mea și mă gândesc că am
uitat
să-ți spun că dacă încerci să
mergi pe apă fă
bine și ia-ți
pantofii cei
comozi.

inhaler

viață cu dâre lungi de
ceva indescifrabil dimineața
cu un gust amar
că
n-am avut niciodată o gagică
tatuată
playmate sado
maso măcar
am stat singur
sub cantul ușii și am numărat
rotațiile mașinii de spălat
(are 4000)
întins pe spate lângă mașină
preiau trepidațiile
aproape erotic
și mă
răsfăț
transpirat pe gresie
ca în ziua când am făcut
o căpiță de triciclete
și le-am dat foc
citind ginsberg
pe-un scaun de nuc
moștenit de la
taică-meu.

domestic

"nu pune degetul pe
buza cănii de cafea!"

de ce nu l-aș pune e
același deget pe care l-ai ros de

atâtea ori până la capăt și
care de fiecare dată a

crescut mai mare și
mai vânjos e

același deget cu
care îți apăsam ochii până

simțeai că pocnesc și după
îl luai și îl desfătai cu

mușcături complexe
e același deget cu care ți-am

strivit gâtul până am intrat amândoi
în nirvana e

același deget cu care îți măsor
acum pielea și mi-o imaginez

desfășurată peste palatul culturii.

de ce nu pot să

ideea asta schimbă
viața
cuiva
zilnic
înveți să nu aștepți
nimic și doar legat la
ochi
la mâini
mai întorci oceanul pe
dos
din vârful vulcanului
saluți și te arunci
înapoi către
celălalt capăt al
chibritului.

poesis

Octavian Doclin

Cu o mînă uscată

… am scris răspunsul
la întrebările incriminatoare
ale Stăpînului meu
îşi începu Scribul
testamentul

Poem minim

cuvîntul Scribului
către Stăpînul său –
sabie cu două tăişuri
(auzit numai în nopţi cu lună nouă)

Mereu

Înţelept(ul) şi Scrib(ul)
salturile în gol ale viperei negricioase
cîinele amuşinînd fărîmiturile
adulmecînd oscioarele scăpate
sub masa stăpînului
şi mereu mai presus Poetul
mereu descîntînd cuvîntul murmurînd
cum gînguritul din guşa lucioasă
a porumbelului

Un pas mai mult

gîndi că totuşi
putea fi mai fericit
aşezat gol pe lemn
decît plimbîndu-se liber
în nisipul sticlos
al unui tărîm incert
se trezi însă
stînd cu spatele
la piatra Eben-Ezer
făcînd fără să ştie
un pas mai mult
pe lîngă ea

Hambarul cu amintiri

adesea
din hambarul cu amintiri
îi apare imaginea arcului
cioplit de bunicul său
din lemn de corn în pădure
atunci cînd îşi păzea vitele
duse la păscut
care măsura
puterile minţii tînărului de-atunci
a secerii ascuţite
cu care tăia bărbat fiind
de la rădăcină tulpina grîului copt
a înţelepciunii
acum firul cu plumb al vîrstei
a înţepenit într-o cumpănă
pentru un timp
pentru cît

Bulboana

gîndi că apa lină
care i se ivi în cale
în drumul lui spre
piatra Eben Ezer
e uşor de trecut
păşi deci
dar vai, o bulboană
înşelătoare din adîncurile ei
nebănuite
îi înghiţi pe loc
raza ochiului nevăzător

Poemul înstelat. ars (III)

poemul înstelat deasupra mea
şi legea voluptăţii durerii în mine –
artă poetică subînţeleasă

Gustul

cuvintele toatele
i s-au oprit în gît
născînd un alt cer
al gurii
pipăindu-l din cînd în cînd
cu limba-i tot mai amorţită
simţi gustul reavăn
al unui lut neştiut

Chinezerie. Sfârşit de poem

ieşită din prosoape calde şi umede
îşi amintea imaginea unui pumn
de marmură lucioasă din cariera de la Rusca
Ţării sale.

… iar sunetul trupului ei
îndepărtat tot mai îndepărtat
precum al unei sticle pisate
sub tălpile sîngerînde
cum sîsîitul provocator al şarpelui

cuvîntul Scribului

către Stăpînul său –

sabie cu două tăişuri

(auzit numai în nopţi cu lună nouă)

Constantin Iftime

Spune tot

Spune tot,
Despre iepuraşul mort într-o cizmă sub pat în copilărie,
Când ai dormit două zile şi două nopţi şi l-ai uitat.
Spune tot ce-a urmat.
Vreau să mor în acest fel uitat, spune celălalt,
Mama în bucătăria de vară, tata la câmp,
Fratele mai mic mă priveşte curios în pat.
Două zile şi două nopţi am dormit şi am văzut puterea lui.
Spaima furnicilor şi albul revărsat din iepuraş pe drumul lor a ajuns până la mine.
De sub pat,
Fire de păr, şuierând, creşteau temperatura, dilatau lemnul,
Crenguţe de brad pe un fir de apă bolborosind încet,
Pe sub piept. Acolo a fost boala.
Pesemne, iepuraşul se strecurase la mine dintr-un munte rigid,
Cu pietre calde în jur. Luna. Toţi vor trăi plăcut.
Atunci,
Eu mă trezesc la o conştiinţă şi mai măruntă,
Şi mai puternică.
Conştiinţa la sânge,
Viaţa la sânge într-o mulţime de celule ale celuilalt şi mai puternic,
Pe care îl port. De unde ştiu asta?
Celulele lui sparg codurile atâtor ştiinţe ale naturii mele întunecate,

Câteodată tremură ca frunza acolo,
Câteodată pasc liniştite ca vitele pe pajişti,
Câteodată se ascund în nara unui alt animal furibund,
Am probleme cu respiraţia. De fapt,
Ăsta-i celălalt. Cel mare şi rigid.
El spune că noaptea îmi va aduce tot ce nu vreau eu,
Iar eu îl ascult supus.
Cum mă îndepărtez de el strigă, toate sunt altceva.
Vreau altceva, vreau altceva, strig şi eu.
Şi pentru asta a murit el, duşmănind această împotrivire?
L-am simţit înţepenit demult.
Apoi au fost alte lucruri legate de maturitatea mea rea.
Spune tot,
Spune tot despre iepuraşul care a murit într-o cizmă sub pat,
În copilărie.

Elefantul de câmpie

Acolo vine el,
Elefantul de câmpie,
Unde ţevi de oţel ros de soare până la miez ies din oraş şi aleargă peste câmpuri singure,
Se îngroaşă şi mai mult, se ascund pe după dealuri,
Revin şi mai în formă.
Atunci câmpul devine o tablă subţire ca apa călduţă, tremură ca măduva,
Ademeneşte sufletul neînduplecat.
Dealurile tunse perfect cu o maşinuţă dispar.
Acolo,
Oţelul plesnit al câte unei fabrici golite de putere, cu capul plecat,
Neştiută de nimeni,
Făureşte lucrurile de nimic, repetate de o mie de ori,
Extrem de simple,
Ce nu mor.
Metalul lor miroase a frică, discret.
Îmi plac animalele mari care tac şi se umflă aşa cum vor.
Suflătorii de aer, împăciuitori, stau tot timpul la capăt cu nişte săculeţele din pieliţe roz,
Cu obrajii umflaţi, chirciţi,
Împing aer cald şi aur în sus.
Veveriţe roşii ne aşteaptă în copac până vine dimineaţa strălucitoare,
cu ghearele înfipte în coajă.
Necoapte,
Cu oasele subţiri, animalele astea mici dispar.

Şi eu?
Ca un bătrânel, care scobeşte înfrigurat cu un cuţit într-o cutie de bere,
Într-o gară de câmpie,
Care-şi înfige lacom dinţii îngălbeniţi de lună în metalul zbârcit,
Strig, am ajuns!
Poate ar trebui să fumez ore întregi şi să tac.
Elefantul cu plămânii verzi, ca fierea,
Se dilată cel mai mult în câmpia lui perfectă şi atinge nemurirea,
Nu mai simte moartea ca celălalt.
Nu-i acrilic?
Întreb şi eu ca voi, ca să mă destind.
Oare stolurile de ciori vorbitoare din cap trec şi prin el şi se duc spre un alt ţel,
Diferit de al meu?
Ajung într-un impas. Risc mult în privinţa evidenţei,
Dar vreau să vă spun tot.
Elefantul îşi poartă enormitatea şi tot ce-i urât într-un mod umil,
Pentru că aşa vrea el.
Inteligenţa acelui masacru de la maturitate,
La fel.
Nu trebuie să mă încordez ca să-l văd,
El se joacă mult fără fildeşii lui dolofani şi prea scumpi, fără ciuful cozii,
Are trompa ca un ac.
Îmi scoate cu ea pistruii argintii din ochi când mă uit în sus, o vezică bolnavă din păr,
Cu tot cu omuleţii bătrâni şi tociţi care ard.

Însă,
Va rămâne golul de deasupra capului încleştat care mă va înălţa,
Când îl va găsi iluminat celălalt,
Cel bun.
Inima lui de cinci ori mai mare, simplă, arde şi mai tare,

Cu o forţă de-a muri incredibilă.
Asta nu vine de la oboseală?
Nu are un tată mort?
Nu vede el tot când se joacă încet şi lăbărţat?
Degeaba elefantul picură din gene războiul nopţii cel subtil între noi. Asta-i prea puţin.
Nimic nu ne mai desparte,
Nu mai ştiu dacă sunt eu sau celălalt.
Deja,
Gândesc prea aplecat,
Ca bătrânul care binecuvântează mai departe salamul, pâinea zilnică, berea,
Într-o gară liniştită de câmpie.
Deodată, cineva aruncă o întrebare –
Oare babele astea se gândesc numai la comunism?
Şi iar tac.

Eu mă trezesc la o conştiinţă şi mai măruntă,

Şi mai puternică.

Conştiinţa la sânge,

Viaţa la sânge într-o mulţime de celule ale celuilalt şi mai puternic,

Pe care îl port. De unde ştiu asta?

poesis

Ştefan Mitroi

Mi se pare că s-a oprit vântul. S-a mai oprit însă și altcineva odată cu el. Chiar deasupra noastră s-a oprit. Încearcă să ridice capacul.

Mi-ar plăcea să fie Câine, dar nu este, deoarece el nu are mâini. Dar și dacă ar avea, n-ar veni după mine aici fiindcă îi este frică de Șchiopu. Am uitat să-i spun că Șchiopu a plecat cu olandezii și nu s-a mai întors. Se prea poate ca acum să fie el.

proza

Câinele de zăpadă

Zice că sunt din țara lalelelor. Adică ziariștii străini. Nu știam că lalelele au o țară a lor. Înseamnă că și zambilele. Țara acestora, a zambileleor vreau să spun, se găsește chiar în țara noastră. Adică foarte aproape de Piața Matache. Dar nu sunt bune la gust. De zambile zic. Lalele n-am mâncat niciodată.

Filmistul, cel ce filmează adică, zice că pliz.

Șchiopu, singurul dintre noi care înțelege, zice că-l roagă pe Coniac să-l lase să coboare în canal.

Fata care-l însoțește rămâne sus. Cu mine și Pișpirica, întrucât Șchiopul, Coniac și Țâțoasa coboară după filmist. Numai că n-o să prea putem vorbi. Pentru că eu am apucat să văd la cinematograful de pe Grivița, până să se demoleze, doar două filme cu americani, iar Pișpirica numai unul, deoarece ei nu-i plac filmele. Șchiopu, care e înnebunit după ele, le-a văzut cam de zece ori pe toate. S-a ales de pe urma lor cu ușurința de a înțelege aproape tot ce vorbesc străinii. Îndeosebi atunci când vorbesc în americană, așa cum era cazul celor de acum, ceea ce mă face să cred că țara în care se găsește țara lalelelor e America. N-am apucat să-i spun bine asta Pișpiricăi că o și aud pe domnișoara reporteră că i se mai zice și Olanda. Adică țării din care este. Înseamnă că Olanda e pe undeva prin țara noastră, nu prea departe de Piața Matache, întrucât am înțeles cam tot ce ne-a spus.

Nu, zice ea, Olanda nu este o țară de aici, ci din străinătate.

Aha, mă prefac eu că înțeleg.

În schimb, zice apoi, eu sunt pe jumătate. Mama s-a născut aici, fiind, ca și mamele voastre, română. De la ea am învățat limba.

Mamele noastre? Auzi, roșcato, tu chiar nu știi ce vorbești! Știi să vorbești, dar nu știi ce! Ai face mai bine dacă ne-ai da câte-o țigară.

Doamne, se scutură ea brusc de parcă s-ar fi curentat la fund. Era să uit, v-am adus niște ciocolată. Și-ncepe să se caute prin geantă.

Tutun, tanti, zice Pișpirica, n-ai niște tutun?

Nu fumez, zice ea. N-am fumat niciodată.

Eu nu mănânc ciocolată, se strâmbă Pișpirica. N-am mâncat niciodată.

Mie îmi stă pe limbă să spun că da, am mâncat, în noaptea aceea cu americanu, neamțu, francezu sau ce-o fi fost, și aș mânca și acum. Dar dacă Pișpirica nu vrea, nu o să vreau nici eu.

Uite, zice roșcata, ia ca să-ți cumperi țigări, și-i întinde Pișpiricăi niște bani. Nu știu dacă în limba olandeză sau a noastră.

Pișpirica nu ezită să-i primească, îmbunându-se pe loc. După care o întreabă: Și o să apărem la televizor?

Da, răspunde ziarista.

Atunci ia-ți banii înapoi! Nu-i vreau!

Ce?

Să vadă ăia unde sunt și să mă ducă înapoi.

De cine zici?

De cei de la casa de copiii.

O să apăreți, însă în Olanda, nu aici!

Să mori tu?!

Să mor!

Atunci e bine.

Filmistul vine după câteva minute înapoi, urmat de Coniac, Țâțoasa și Șchiopu. Fata aialalta, noua, adusă de Coniac în locul lui Semafor, lipsește. Nu știu dacă doar acum sau mereu, că n-am văzut-o deloc de când ne-am întors.

Taman atunci se ivește de cealaltă parte a străzii plutonierul Grămadă, care îl strigă pe Coniac spunându-i nu știu ce prin semne.

V-ați futut norocul dacă le ziceți la ăștia ce nu trebuie, ne zice Coniac printre dinți, înainte să înceapă interviurile.

O, mai gad, plescăie din buze filmistul, aprinzându-și o țigară.

Ce zice? se repede Țâțoasa să-l întrebe pe Șchiopu.

Zice că...nu zice nimic, face Șchiopu pe deșteptul.

Coniac și-a pus pe el geaca de piele, lăsându-i nasturii de sus descheiați, ca să i să vadă pieptul păros și tatuatajul de pe piept. Are buzele rujate, de la gura sticlei pe care o ține în mână și care a trecut mai devreme pe la Țâțoasa.

Nu ne lipsește nimic, zice Pișpirica. Ce să ne lipsească?! se pune ea pe turuit, plimbând dintr-o mână în alta pachetul de țigări cumpărat de la chioșcul de alături.

Atunci când îmi vine mie rândul, începe să mi să pară. Că ninge. După care, că vorbesc. E ca atunci când s-a umplut orașul de bumbac. *U*anderful, da, vreau să ajung om de seamă, adică om, adică, în fine, gău, gău, gău. Dar mai bine să vă spună bunicul. El știe cel mai bine. Pe bunicul îl cheamă Grămadă, e plutonier, sailăns, uait, sailăns. Câteodată, îi place, samtaimes, să se prefacă în șobolan și să ne dăm amândoi cu sania. Cât despre toboșar...

Ăsta a început să aiureze din nou, zice Țâțoasa. Cum vine prima ninsoare, cum îl apucă.

Uintăr, suit uintăr, ia o gură, muceo, țipă Coniac, fluturând sticla prin aer.

Pot să-mi doresc orice, absolut orice există pe lume, peștișorul de aur abia așteaptă să-mi îndeplinească dorințele. În orice caz, păstrați-l, nu-l mai vreau înapoi, de trenul meu zic, și te mai rog, peștișorule, fă în așa fel încât Pișpiricăi să-i crească până data viitoare țâțele, iar Filosofului...

Bă, căcatule cu ochi, oprește-te!

Cum să mi să pară? Chiar ninge.

Ninsoarea e atunci când îți dai sufletul de gol.

Auzi, mamă!

Fir-ar mama ta a dracului de păduchios!

De la ea, care era română, am învățat să-mi fie foame, să pot să vorbesc cu Câine.

Stop, gata, ați filmat destul!

Uat daz hi sei?

Păi zice că, pare să fi intrat în sevraj, în ce, în pizda mă-sii, dar mai bine a mă-tii, că tu ai, pe când el...vai de capul lui de căcăcios.

Dar de ce ninge? Și pentru cine? De ce?

Stop! Stop! Stop!

Dragostea e atunci când...uanderful...Semafor o iubește pe Janina. Coniac i-o trage lui Pișpirica. Țâțoasa rămâne borțoasă cu...

Cu cine? Și de ce? De ce ninge? De ce, bunicule? De ce, domnu doctor?

Stop! Oprește camera, oprește iarna, că-ți trag una între felinare. Stop! N-auzi!?

Coniac e mulțumit. A ieșit bine. Doar că eu n-am prea știut ce să zic. Adică am zis, dar în gând. Cum tot așa, în gând, am întrebat-o pe roșcată dacă gândurile pot fi date la televizor, dar nu mi-a răspuns. Deoarece nu cunoștea limba. A gândurilor vreau să spun. Să se fi născut dintr-o mamă cățea, cum se născuse Câine, m-ar fi auzit și ar fi răspuns. Așa, nu m-a auzit.

De vreo două zile nu mă mai aude nici Câine. Poate că le împrăștie vântul care bate cu putere, amestecându-le cu zăpada ce cade cu nemiluita. De gândurile mele zic. Ar fi mai bine să nu mă gândesc la nimic. Dar nu pot. Ceea ce nu este de mirare, având în vedere faptul că eu mai mult nu pot decât pot. Spre deosebire de Coniac ce poate aproape totul. De exemplu, să golească pe nerăsuflate o sticlă, două de vodcă atunci când se trezește. După care se culcă din nou, în brațe când cu țeava de apă caldă, când cu Țâțoasa, după cât îi e de frig. Exista totuși ceva care credeam că n-o să poată niciodată. Să mă facă să-mi placă de el. Uite însă că poate. N-are cum să nu-ți fie drag de Coniac văzându-l cum doarme aproape tot timpul. Se trezește doar ca să adoarmă la loc. Numai de nu s-ar termina prea curând provizia de sticle. Nu e treaba mea să mă gândesc la asta, dar mă gândesc.

În orice caz, sunt cele mai liniștite zile petrecute în canal. Știu însă că după ce se vor opri ninsorile va trebui să-l caut pe Câine și să-ncepem să locuim împreună. Adică acolo unde a zis el c-o să simt că mă aflu acasă. Numai să pot. Să ajung acolo, vreau să spun. Întrucât de simțit o să simt în mod sigur.

Mi se pare că s-a oprit vântul. S-a mai oprit însă și altcineva odată cu el. Chiar deasupra noastră s-a oprit. Încearcă să ridice capacul.

Mi-ar plăcea să fie Câine, dar nu este, deoarece el nu are mâini. Dar și dacă ar avea, n-ar veni după mine aici fiindcă îi este frică de Șchiopu. Am uitat să-i spun că Șchiopu a plecat cu olandezii și nu s-a mai întors. Se prea poate ca acum să fie el. Cel de deasupra calcă însă la fel de apăsat cu ambele picioare.

Ar putea fi plutonierul Grămadă, care a venit să-l întrebe pe Coniac de ce n-a mai trecut în ultimele zile pe la <Pierde dinți>. Sau pompierii. Dar ca să fie pompierii, ar trebui ca mai înainte să izbucnească un incendiu. Ceea ce se și întâmplă. Prin gura deschisă a canalului năvălește vâlvătaia. Azvârlită de cel care a ridicat capacul.

E Vedetă, sare din brațele lui Coniac Țâțoasa.

Singurul lucru care s-a aprins în canal e pufoaica Pișpiricăi. Nenorocirea e că Pișpirica este îmbrăcată în pufoaică.

Fugi afară și tăvălește-te în zăpadă, țip eu, împingând-o de la spate.

Ea trage însă de Coniac să-l trezească.

Fugi, proasto, fugi, n-auzi, că o să arzi dracului de vie, îi urlu eu Pișpiricăi în ureche. Dă mâna! Vino după mine!

Imediat ce ajung sus încep să arunc în capul ei cu zăpadă. Se umple canalul de zăpadă și de fum.

Pișpirica stă lungită pe marginea străzii cu fața în sus. Pufoaica i-a ars aproape în întregime. În loc să urle de durere, adică să se vaite că o ustură, fiindcă i s-au transformat mâinile și fața în carne vie, ea zice, uitându-se la cer: Pariez că te-ntrec din nou.

Vrea să spună de stele. De număratul lor. Dar numai la asta nu-mi stă mie mintea acum.

Să mergem după el, îl aud pe Coniac strigând din mijlocul străzii. Când s-o fi trezit, nu știu.

După cine? întreb.

Țâțoasa l-a și ajuns din urmă, dar el îi face semn să se oprească, spunându-i: Rămâi cu ea! Vezi, poate trece vreo salvare!

După care dă cu ochii de mine, strigându-mi: Vino tu, muceo!

Vedetă n-a ajuns prea departe, din pricina zăpezii care i s-a agățat de picioare, împiedicându-l să fugă. Sub Podul Grant aproape că-l prindem din urmă. El o apucă în direcția triajului și sare gardul înăuntru.

Coniac e din nou cel de care îmi e frică. Ar trebui să-i fie lui Vedetă. Frică vreau să spun. Poate că-i este, fiindcă s-a ascuns.

Uite-l sus pe tren, îi zic lui Coniac.

E pe un mărfar, în partea cea nouă a triajului, nu pe trenul meu ce abia se mai vede din zăpadă.

Mă uit de jos cum Coniac îi sare celuilalt în spate.

Este plin cerul de stele. Și a răsărit luna. La cât o fi ajuns cu numărătoarea Pișpirica?

Apoi izbucnește ceva în aer. Ceva ca o lumină. După care ceva ca sângele. Țâșnește din Vedetă, de sânge vreau să spun, ca zeama dintr-un pepene. După care el, de Vedetă zic, se lasă moale pe acoperișul vagonului cu fața îndreptată spre stele.

Coniac zice să urc și eu. Acolo, sus pe vagon.

Îi strig plin de curaj că-mi este frică. Adică de el, nu de urcatul sus, dar fără să-i spun asta.

De ăsta? zice el, curățindu-și cuțitul în zăpadă. S-a cam dus sulii de suflet, e mort!

De tine, vreau să spun, dar nu pot.

Dă prelata la o parte, zice Coniac când mă vede sus lângă el.

După care îl îngropăm pe Vedetă în grâul de sub prelată, apoi punem prelata la loc și coborâm.

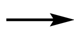
Se face ziuă, apoi noapte, și din nou ziuă, până vine o dubă cu mascați să-l caute pe Coniac.

Știu de ce ați venit, zice el când îi vede.

Dacă știi, hai, zic ei, și-l urcă în dubă cu mâinile legate la spate, ca să-l ducă la pușcărie, unde a mai fost.

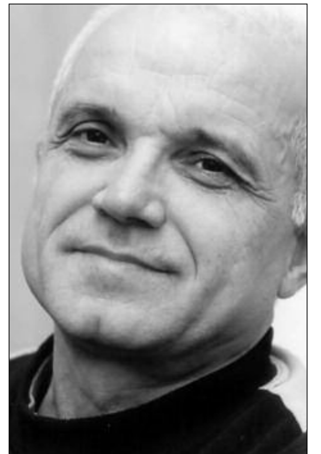
Pușcăria e atunci când nu mai ai voie să fii liber.

Coniac se învățase să aibă voie orice. De acum încolo o să tot aibă timp să se dezvețe. De libertate, adică. Așa cum are Vedetă ca să se dezvețe de viață. Fiindcă de Janina știu că n-o să poată.

Liviu Ioan Stoiciu

„Portarul Virgil" și ștergerea urmelor trecerii scriitorului român pe această lume

Într-o zi de miercuri, când apare la redacție săptămânalul *România literară* (și exemplarele gratuite sunt împărțite și între angajații USR, redacția revistei fiind în același sediu cu conducerea și administrația USR, în Calea Victoriei 133, în anexa Casei Vernescu), la finalul lunii ianuarie 2014, „Portarul Virgil" mi-a citit pe hol un citat. Avea *România literară* nr. 5/2014, citatul era citit de pe ultima pagină a revistei, de la „Ochiul magic". Lasă că m-a mirat interesul lui pentru lectură critică – și nu una oarecare, *România literară* fiind pusă la cale, totuși, pentru minți sofisticate. Pe „Portarul Virgil" îl știu „din vedere" demult, l-am tot întâlnit pe la USR, la fostul sediu din Casa Monteoru, îndeosebi, și apoi aici, unde s-a mutat sediul USR, în anexa Casei Vernescu, „angajat bun la toate", nu numai ca portar (eu am fost primit în USR imediat după Revoluție): l-am întrebat care e numele lui, după ce mi-a citit febril citatul pomenit, îl știam numai de „Virgil", mi-a răspuns că nu contează, e anonim, el e numai „Portarul Virgil", motiv să scriu aici Portarul cu literă mare (timid cum sunt, rar intru în vorbă cu angajații USR, numai dacă ei au ceva să-mi comunice; dar îi salut cu prietenie mereu, sunt drăguți, politicoși, amabili; altfel, eu stau de regulă în banca mea, izolat, tăcut, nu dau peste nimeni, nici peste cei din conducerea operativă, nici din administrația USR, cu atât mai puțin nu deranjez redacțiile aflate în anexa Casei Vernescu, de la *Luceafărul* la *România literară*, *Secolul 21*, *Memoria* sau editurile *Cartea Românească* și *Casa de Pariuri Literare;* nu știu dacă mai au redacții la sediul USR revista *Contrapunct*, după procesul deschis de redactorul-șef Ioan Vieru împotriva USR, care a încercat să o evacueze, și revista *Jurnalul literar*, după dispariția redactorului-șef N. Florescu; știți că redacția *Viața Românească* s-a mutat aici de anul trecut)… Ce mi-a citit „Portarul Virgil" – că *„Nu omul care are prea puțin, ci omul care vrea mai mult este sărac"*, citându-l pe președintele atipic al Uruguayului, José Mujica: „fost luptător în Tupamaros (gherilă urbană fondată în anii '60), închis aproape 15 ani și în timpul dictaturii militare (1973 – 85); Mujica nu iubește luxul (își donează aproape întreg salariul, conduce un Volkswagen Beetle) și declară că dorește să adopte mai mulți copii la terminarea mandatului său, anul acesta; cu toate acestea, Mujica refuză eticheta care i-a fost aplicată, de cel mai sărac președinte"… Ați reținut? *Nu omul care are prea puțin, ci omul care vrea mai mult este sărac.* „Portarul Virgil" voia să știe dacă eu sunt de acord. Mai apoi a venit la mine la birou și mi-a dat un exemplu semnificativ, care l-a pus pe gânduri, e o întâmplare reală. Mi-a povestit că în urmă cu doi ani, la fostul sediu al USR, la Casa Monteoru, când a venit la serviciu, seara (în schimbul de noapte, portar) a descoperit, pus pe catafalc, în sicriu de lux, trupul unei mari scriitoare (dar nu-și amintea numele ei; și-a dat seama că era o mare scriitoare, fiindcă era înconjurată numai de medalii și premii, inclusiv primite din străinătate), la parter, în fostul restaurant al scriitorilor (nu pe hol; actuala conducere a USR a evitat să expună scriitori morți pe holul mare de la intrare, să nu stânjenească firile emotive, în treacăt pe acolo). „Portarul Virgil" s-a mirat atunci că marea scriitoare răposată nu era vegheată de nimeni. I s-a făcut milă, a căutat o găleată, în care a pus nisip, a cumpărat lumânări și i le-a aprins la cap. Natural, a băut și o votcă, să prindă curaj, ținând cont că era singur cu o moartă și căzuse întunericul… La un moment dat a apărut o pereche de tineri, rude probabil (poate chiar moștenitori ai marii noastre scriitoare), care au pus de jur împrejurul catafalcului, la întâmplare, alte diplome și trofee, ordine și distincții (repet, inclusiv primite din străinătate; bănuiesc, începând cu Franța), plus cărți ale dispărutei (cine o fi fost). „Portarul Virgil" s-a mirat că perechea de tineri l-a întrebat dacă el o păzește și peste noapte pe marea scriitoare dispărută. El a răspuns că e portar la USR – atât. Fără alte cuvinte, perechea de tineri a plecat și nu s-a mai întors, nu i-a lăsat nici măcar un leu pentru lumânările cumpărate și aprinse (e adevărat, nici nu le-a cerut, nu i-a întrebat cine sunt). Marea scriitoare moartă a rămas nevegheată, total ignorată… N-a plâns-o nimeni. A doua zi, *Portarul Virgil* a plecat acasă, să se odihnească după noaptea nedormită, nu știe ce s-a întâmplat mai departe cu marea scriitoare moartă, căreia nu-i mai ține minte numele. Întrebarea „Portarului Virgil" era dacă povestea lui adevărată se potrivește pe citatul *Nu omul care are prea puțin, ci omul care vrea mai mult este sărac*. Are ea o morală, în definitiv, „generalizatoare"? L-am rugat să scrie despre scriitorii români, pe care el i-a tot observat atâția ani, „ca portar la USR", fiind convins că are ce să spună, amintiri extraordinare. „Portarul Virgil" a dat din cap sceptic, nu se încumetă să dea de gol ce știe…

Am luat seama: care mai e condiția scriitorului român de azi? Nu mi-a dat prin cap, până la acest dialog sincer cu „Portarul Virgil", că trebuie să porți și grija… diplomelor și premiilor primite într-o viață – ce se întâmplă cu ele după ce mori? Ce s-a întâmplat cu diplomele și premiile, trofeele, ordinele și medaliile marii scriitoare dispărute? S-au aruncat în groapă, alături de cărțile ei? Dar cu manuscrisele ei? Dar cu biblioteca ei (care, cu siguranță, e de mare valoare)? Moștenitorii le-au aruncat la gunoi? Fiindcă nu-mi imaginez că Muzeul Național al Literaturii Române le-a preluat automat… Și cu atât mai puțin nu cred că se pune problema transformării casei celei dispărute în casă memorială. În condițiile în care USR n-are posibilitatea să arhiveze manuscrise ale scriitorilor care mor (nici măcar pe cele originale, nepublicate; și nici să le preia, eventual, și bibliotecile personale), iar bibliotecile publice mari (de genul celei municipale din București sau a celor județene) sunt dezinteresate să le depoziteze și exploateze (cu atât mai mult cu cât au dispărut „edițiile" și autorii nu mai sunt revalorificați după moarte). E o frenezie în a distruge tot ce e legat de un mare scriitor și după ce dispare? Să-i moară și memoria? Dacă n-ai norocul să ai un moștenitor care să iubească scriitorii, să-ți aprecieze manuscrisele și cărțile lăsate, poți să-ți iei adio – și nu mă refer neapărat la posteritatea ta, meritată sau nu. Sigur, nu mai contează după ce mori nici dacă se alege praful de tot.

Eu mă iluzionez că Dumnezeu îmi va lăsa o zi, înainte să mor, să pun grămadă manuscrisele și să le dau foc, alături de diplome și premii, „trofee, ordine și medalii" („prostii" care m-au ținut în viață, ele redându-mi speranța că n-am scris degeaba; din păcate, s-au dovedit conjuncturale, odată ce mă simt antipatizat, considerat mai degrabă un scriitor controversat, pus la index), e singura soluție onorabilă. În rest, n-are decât fiul (neiubitor de literatură și de scriitori) să arunce la groapa de gunoi cărțile adunate într-o viață sau să le vândă la anticariat, să șteargă urma trecerii mele pe această lume.

16 februarie 2014. București

Am luat seama: care mai e condiția scriitorului român de azi? Nu mi-a dat prin cap, până la acest dialog sincer cu „Portarul Virgil", că trebuie să porți și grija… diplomelor și premiilor primite într-o viață – ce se întâmplă cu ele după ce mori?

Câinele de zăpadă

⟶ Imediat după polițiști, au venit pompierii. N-aveau nimic de stins, ci doar de sudat. Gura canalului nostru adică. Mai întâi a coborât unul dintre ei ca să vadă dacă n-a rămas nimeni înăuntru. Nu rămăsese.

*

Nu știam nimic de Pișpirica și nici n-aveam pe cine să întreb, deoarece Țâțoasa dispăruse fără urmă. Apoi, pentru că nu mai bătea vântul, Câine mi-a auzit gândurile. L-am văzut cum vine șchiopătând. Simțeam că aș putea să plâng. Dar m-am abținut doar pentru ca el să nu creadă cumva că e din cauza Pișpiricăi. Mă gândeam că aflase poate și el.

L-am rugat să mă ajute să găsesc blocul. Adresa doamnei actrițe ieșite la pensie, vreau să spun.

L-am găsit destul de repede, dar era ușa încuiată. Țineam însă minte numărul cutiei poștale. Trebuia doar să scot din buzunar hârtia și pixul, pe care le aveam pregătite din timp în buzunar, și să mă gândesc ce scriu.

Doamna actriță ieșită la pensie îmi zisese la plecare că peștișorul poate să îndeplinească trei dorințe. Eu nu aveam decât una. Una pe care am trecut-o pe hârtie de trei ori. Era în legătură cu bunicul. Îl rugam de fapt pe peștișor să-i spună din partea mea lui bunicul să aibă grijă de Pișpirica. Dacă era la <Sfânta Vineri>, mă duceam eu și-i spuneam. Cum nu l-am găsit acolo, înseamna că e în altă parte. Avea să afle el unde. De peștișorul de aur zic.

Împăturesc biletul și-l vâr în cutie.

Și-acum, îmi zice după asta Câine, ce facem?

Păi ce să facem, zic eu, ne întoarcem acasă.

Acasă e atunci când se umple cerul de stele și simți dintr-o dată nevoia să le numeri cu glas tare. Dar numai până la o sută.

Cîine începe să numere primul. Dar se oprește la 2. Mai departe nu mai știe.

Ce vine după 2? îl aud întrebându-mă. După care o rupe la fugă, fără să mai aștepte răspunsul.

Mai bine întreabă-mă ce vine după ziua de azi, îi strig din mijlocul străzii.

O altă zi de azi, se oprește el în vârful unui morman de zăpadă prin care începe apoi să se tăvălească.

Din câine adevărat, cum era mai devreme, Câine se preface în câteva clipe în câine de zăpadă!

În lătratul cui mi-am găsit să locuiesc și eu! Așa că, în loc să grăbesc pasul spre casă, îi urmez exemplul, trântindu-mă în zăpada moale de pe jos.

Pe urmă, stăm amândoi pe spate și ne tragem sufletul.

93...95...96...număr eu în continuare.

El tot încearcă să treacă de 2, dar nu poate.

Nu mi-ai zis, zice.

Ce? întreb vesel.

Ce vine mai departe.

E timpul să mergem acasă, zic, și sar dintr-odată în picioare. Mai departe nu mai știu, rostesc în gând. Sau știu, dar nu pot să spun. Și nu pot, fiindcă vreau s-o las pe Pișpirica să câștige.

Și-o rupem iarăși la fugă. Un câine de zăpadă după care se ține un copil de zăpadă. Fugim amândoi de mâncăm pământul.

Câine de zăpadă e atunci când știi să numeri numai până la 2.

2 e atunci când unul e copil, iar altul câine.

În vremea asta, Pișpirica numără mai departe.

A număra mai departe e atunci când stelele de pe cer nu se termină niciodată.

Cerul e atunci când privești în sus și-ți vine, îți tot vine să crești.

Știu că Pișpirica nu se va opri decât odată cu noi. De aceea, cu toate că-mi atârnă tot mai greu picioarele, îl rog pe Câine, cu voce tare de data aceasta, să nu ne oprim prea curând.

În orice caz, nu înainte de-a apuca ea să termine de numărat toate stelele.

(*Fragment din romanul*
Să locuiești într-un lătrat de câine,
***în curs de apariție*).**

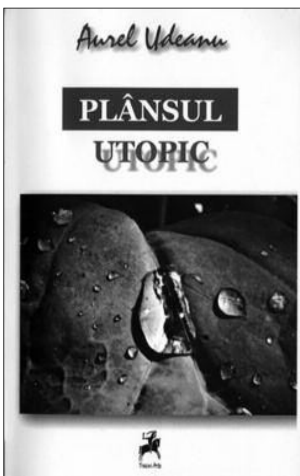
Mircea Bârsilă

Femeia într-o viziune iconoclastă

Volumul lui Aurel Udeanu, intitulat *Plânsul utopic* (Editura Tracus Arte, 2013) continuă din punct de vedere tematic volumele precedente: *femeia din creierul fiecăruia* (Editura Brumar, 2008) şi *edenul din doamna* (Editura Limes, 2010). În orizontul acestei tematici, fiecare volum are identitatea sa distinctă. În *Plânsul utopic*, autorul a renunţat atât la perspectiva din prima carte în care sexualitatea era expresia unei vitalităţi debordante, cât şi la ironia din *edenul din doamna,* o ironie ce vizează exacerbata înclinaţie spre voluptăţile trupeşti a femeii în ipostaza de urmaşă a Evei care ,,se pudra cu răsărituri se juca cu suliţa de carne/dintre picioarele lui adam" (p.7).

În ultimul volum, *Plânsul utopic*, sexulalitatea este ridicată la rang metafizic, fiind singura activitate pe a cărei durată ,,de zece-douăzeci de minute" este uitat întunecatul gând al morţii:,, ţi-ai desfăcut larg porţile dinaintea mea/şi m-ai primit înăuntru/pentru 20 de min.". Însuşi Dumnezeu, mulţumită căruia bărbatul are privilegiul ,,de a fora" în trupul femeii (,,aş fora în noaptea asta în ea"; p. 17), de a înainta în ,,grota" ei (,,te am/pornesc ascensiunea în/grota dintre picioarele tale lungi/princiare"; p. 10) şi chiar şi universul întreg sunt daţi uitării în timpul acuplării înţelese ca regressus ad uterum unde se află, în lumea de aici, Edenul: ,,mi-e milă de mielul dormind cu capul pe burta oii/ignorând că mâine gâtul lui va săruta un cuţit/mi-e milă de porumbelul eclozând părăsind oul/ignorând că mâine va sfârşi în ghearele uliului/dar mai presus de toate mi-e milă de *cel/-mulţumită* – căruia eu trăiesc ceea ce trăiesc/între coapsele tale şi în timp ce trăiesc/ *îl* exclud pe *el* din univers îl pun în paranteză" (p. 74).

Anumite versuri, menite să aproximeze aşa-numita ,,nebunie a vaginului" (,,între picioarele femeilor duduie focul", ,,ea se apără/cu mâinile făcute cruce dinainte/dar în acelaşi timp îmi permite/să avansez spre citadela inexpugnabilă/ dintre coapse"; p. 24) resuscită, într-un alt portativ semantic şi stilistic, viziunea erotică din *femeia din creierul fiecăruia* unde erosul uman se înscrie în imanenta sexualitate a întregului univers.

Viziunea erotică din acel volum se regăseşte sporadic şi în alte versuri în care femeia se asimilează Mamei Geea (,,îmi îndes capul între ţâţele ei ca între ale mamei geea/îi sorb cu nesaţ mireasma aia de la subsol/şi încerc cu ajutorul ciocârliei ei/să trec aici şi acum/styxul"; p.78) sau în care ,,lucrarea bărbătească" are conotaţii agrare, în baza unui simbolism ancestral care impică paralelismul dintre actul sexual şi muncile asupra ţărânii: ,,dar fiindcă aici şi acum îmi face infernul/suportabil accept să mă mut în ea/să o ar de la nord la sud/de la est la vest s-o discui/s-o semăn./(...)/dar fiindcă aici şi acum urmează să mă ascund/*pentru 10 min 20 -30 de moarte în ea*/conced s-o răstorn în pat ca pe o juncă/s-o spintec sub lustra/plină" (p. 25, s.n.).

Această comparaţie atât de concretă a femeii cu o juncă este, totuşi, frumoasă pe lângă alte imagini de o geobogziană brutalitate: ,,jungla aia a amazonului dintre picioare", ,,etna vezuviul tău de sub burtă", ,,şi-ţi voi sparge în podul palmelor pepenii posteriori/şi voi păşi prin templul tău de carne cu mâinile la spate" (p.14), ,,dacă ar fi fost să pot eu alege/ce vreau să fiu în această existenţă/dacă ar fi fost posibil acest lucru/aş fi ales să fiu bikineii tăi/care habar nu au că de bunăvoinţa lor/depinde accesul descinderea/aia mult aşteptată/în eden"(p. 15). Brutalitatea culminează în două poezii în care femeia numită, din pricina nesăţiosului ei libidou, ,,o massă de carne" şi, respectiv, ,,un maldăr de carne" (sexulală!) este deposedată, în spirit grotesc, de poetica şi ancestrala sa enigmă.

Poezia ,,astupăm astupăm" are ca punct de plecare ,,Elegia a doua.Getica" a lui Nichita Stănescu. Aurel Udeanu deviază cu abilitate ideea stănesciană, referitoare la proliferarea zeilor în politeismul antic, spre o ironică textualizare a obsedantei şi obositoarei îndatoriri masculine de factură sexuală, pricinuită de lipsa de perfecţiune a femeii: pentru asta ne aflăm în această existenţă/să astupăm.//vedem colo în trunchiul cireşului înflorit o scorbură/ne apropiem de el şi cu palma noastră muritoare/îi astupăm scorbura să nu-l mai vadă soarele/aşa inestetic/respingător./(...)/un singur lucru nu reuşim să astupămn pe acest pământ/femeia fanta aia roz ce-i tronează între coapse/caverna aia insondabilă de sub burtă/oricât ne-am strădui totdeauna mai rămâne în femeie/ceva de astupat de umplut"...(p.p. 56-57).

Voluptatea, ce continuă şi după moarte, a trupului femeiesc, este transfigurată cu o extraordinară forţă lirică în această memorabilă viziune de extracţie biblică şi, totodată, barocă: ,,şi am văzut părul tău mătăsos azi-noapte/păscut cu boturile lor fragede umede de către iezi/şi am văzut sânii tăi pietroşi azi-noapte/morfoliţi în gingiile lui de către pământul reavăn/şi am văzut coapsele tale lungi azi-noapte/sărutate de sus până jos de către ciulini/şi am văzut lubeniţele feselor tale azi-noapte/sparte zeama curgându-le viermilor pe bărbi/şi am văzut sexul tău deschis azi-noapte/rădăcinile înfigându-şi în el adânc un stejar" (p.44).

Curajul de a scrie ,,fără perdea" despre femei (despre femeile tinere) şi de a ignora tradiţia poeziei erotice este susţinut, freatic, în lirica acestui poet matur şi atât de original, de o ideatică foarte gravă. În prim-planul ecuaţiei ai cărei termeni sunt Erosul (cel profan) şi Thanatos-ul se află de fapt umilul protest împotriva morţii, ascuns cu măiestrie sub o glazură ludico-persiflantă.

Starea de insurgenţă

Problematica poeziei din noul volum - *un fel de câine al universului mic* (Editura *Brumar,* 2013) - al Dianei Corcan este centrată pe revolta împotriva ,,infernului" trăit în sfera micului univers intim. Între limitele unui asemenea univers, subiectul liric este nevoit să-şi asume eroismul de a contesta ,,datumul", prin asumarea unor identităţi fanteziste, ce divulgă, în succesiunea lor, o intensă ardere lăuntrică: ,,şi totuşi ea avusese dreptate când îmi spusese că/rămăsesem cu o palmă mai scundă decât toţi/(...)/îmi spusese (de mică) – dacă simţi că ţi-e cald/încearcă să fugi cât mai departe către o apă ceva/dar nu/mă hotărâsem pentru postul de ajutor de pompier în/oraş – nu că aş fi făcut parte din viaţa cetăţii/dar pentru că o voce ca a mea era rară şi stârnea/ puţină teamă printre cei care îşi conduceau elegant/propria afacere cu o flacără în gură" (p. 10), ,,din îngerul ciudat cu cap de peşte căzuse gipsul/şi aşa răsturnat dezgolit cu scheletul de sârmă/ ieşindu-i din creştet/ totuşi se amăgea/ îi venise ideea să ne aducă apa/care ne va salva/asta după ce ne lipise mâinile/ pe ascuns/ sub o cruce " (p. 24), ,, sunt mai multe variante atunci când/dispari/ poţi să-i cumperi o mască cu dinţi/ – faţa ta care mestecă şi se hrăneşte când/ o scoţi din dulap –/ poţi să-ţi cumperi un cap de pisică/şi poţi să umbli în siguranţă prin/ restaurante pe străzi/căci nimeni nu te vede dacă nu/ai chip de om/şi-n loc de papion ai mustăţi/de pisică sau/aripi de fluture deasupra bărbiei"... (p. 25).

Acest joc de-a asumarea unor ciudate ipostaze, realizat într-un registru suprarealist, ia înţelesul unui act terapeutic sau al unui act salvator, sub presiunea existenţialului anxios, vitreg, brutal, coşmaresc şi care este imposibil de reabilitat. Poeta ,,se joacă" fără cuvenita inocenţă, în felul unui copil care, prin joc, se rezbună împotriva proprei biografii lipsite de bucuriile fireşti ale vârstei. În consecinţă, este utilizată o imagistică paradoxală, menită a susţine o obositoare alternanţă între sentimentul generat de iluzia unei totale libertăţi (,, e atât de senin de precis de igenic/şi oamenii s-au transformat azi în dentişti/sau în crabi cu croşete/au cleşti – cu ei încearcă să smulgă/unul de la altul ceva"; p. 31) şi cel al alienării inevitabile, într-o lume care, pe deasupra, mai este şi plictisitoare: ,,poate că mă plictisisem în plămâni era un om găurit/în gât o vrabie arsă dormea ca o cravată cu ciocul plesnit" (p. 29).

Recluziunea în anumite spaţii protectoare – casa, camera, căminul – se dovedeşte nesatisfăcătoare şi chiar inutilă. Realitarea ostilă îşi exercită şi în interiorul acestor spaţii ,,discursul" negativ: ,,casa asta (un fleac!) în care locuiesc ca un şoarece/a devenit o jucărie modernă a ziarelor a facebook-ului/a televizorului fără suflare în el – a celor de acolo/care se strâmbă de râs privindu-mă/în casă cum tremur/eu şoarecele cu două labe enorme şi cu capul pătrat/cum îmi pocnesc degetele care se aud/ca păcănitul pistolului – după mine//când fug şi mă ascund sub un scaun – şi mulţimea/de necunoscuţi/fără sens intră în casă într-un circuit sigur" (p. 73), ,,poate e mai bine să vorbim amândoi/dar pentru asta trebuie să ne înghesuim într-o/cameră mică în cămin sau sub preş/ ca să nu intre nimeni cu forţa în casă/am să pun capcane la uşi şi câinii am să-i aşez/la intrare cu dinţii rânjiţi – da – câinilor am să le/desenez nişte colţi de fiinţe străine ca să inspire teamă/şi-am să le vopsesc blana în galben *asta-i casa cu lei*"...(p. 51

Singurele soluţii salvatoare sunt următoarele: călătoria, cu valenţele unui tragic exil, de la o identitate fictivă la alta şi, în ultimă instanţă, încercarea subiectului liric de a se înghiţi pe sine: ,, eu sunt un fel de fiinţă nemişcată (oprită să circule/să se hrănească în jur)/care se înghite pe sine şi mai trăieşte puţin/ieşi afară! ieşi afară!/- i-am băgat mâna în gâtlej şi/ i-am scos un pantof şi-un inel/ cu pietre false şi ... /hârtii multe hârtii mototolite în pumn/care o făceau să pară o fiinţă obeză" ... (p.74).

Multitudinea identităţilor – ,, eu am ucis frunzele/am tăiat feriga care mă hrănea/cu sânge de mamă/de mâna mea atârna-gemea copacul pe moarte/(...)/eu am fost pe jumătate călăul/de duminică"(p. 92), ,,eram un fel de dictator pentru gemenii mei/care stăteau la distanţă/îndrăzneau să-mi poarte şi capul şi hainele/cu o naturaleţe curioasă/satisfăcând toţi străinii din jur" (p. 84) – lasă impresia oglindirii subiectului liric în felurite oglinzi – concave sau convexe – care deformează ceea ce reflectă; care inventează o altă imagine, proiectând-o pe cea reală în fantastic: ,,până la urmă toate globurile acestea care mă compun/vor exploda în noaptea de Crăciun – la un semn mic/atât de mic că nu se va vedea cine îl face" (p. 70).

Pe durata obligatoriei ,,călătorii" de la ipostază la alta, subiectul liric este protagonistul unui spectacol în care realul fuzionează cu imaginarul onirico-fantastic, tragicul cu parodicul şi insurgenţa cu frica de alienare. O asemenea frică duce fie la viziunea despicării propriei fiinţei [,,şi eram eu la ora aceea târzie în pat/împărţită în două//îmi simţeam trupul aproape copil/neândrăznind să se alinte în cearşaful/curat/ îmi simţeam carnea ca pe un prieten/bucuros că mă vede întors printre vii/ (...)/ şi mai era animalul cu suflet bătrân strâns lipit de cearşaf/făcut ghem/ascuns timid după perne neândrăznind să respire/neândrăznind să mai doarmă/cu ochii deschişi la tot ce dispare într-o clipă în jur/(...)/ la mijlocul patului meu creşte fin/o reţea ca de sârmă ghimpată/care desparte cu siguranţă în două/orice om obosit (care vrea să doarmă)], fie la trăirea, în calitate de martor, a unor stranii metamorfoze (,,cât de mult a crescut şi fotoliul sub/ea/în întreaga cameră şi pare un copac cu/arcuri care se lasă la vânt/cine păşeşte pe stradă priveşte uimit o zeitate/uriaşă/ păgână – căci mâinile i se întind către cer ca şi/cum ar scrie pe el" ; p. 74), fie la proiectarea urmuziană în absurd a omului care ,,beneficiază" de ofertele ingineriei tehnico-civilizatorie: ,,zgomotul spaima poate şi rana săgeţii defectase/acumulatorul/din piept/în angrenajul de fier nou ţinuţi captivi/încuiaţi şi lăsaţi să gustăm o supravieţuire tăioasă" (p. 95).

Diana Corcan gestionează cu dexteritate raportul dintre vibraţia interioară şi formula discursivă – severă, polemică, densă. Chemarea la bucuria vieţii se frânge, în această poezie de o luciditate sceptică şi care se încrâncenează să strămute realitatea din cenuşiul perimetru al categoriilor negative în irealul mult mai convenabil, fapt ce, într-o lectură prin grila titlului pe care îl are acest volum, echivalează cu evadarea câinelui din micul său univers domestic în necunoscutul unei alte ,,lumi": cea largă!

Atât universul liric, straniu şi insurgent, cât şi risipa de imaginaţie în spiritul utopiei negative sau, mai bine spus, protestatare, o risipă ce produce un foarte interesant efect ,,de montaj şi de haos", asigură poeziei pe care o scrie Diana Corcan un loc aparte în lirica feminină de azi.

Poezia „agoniei identităţii"

S-a tot discutat dacă există o literatură feminină, în special o lirică feminină sau femeile scriitoare sunt exact atât – femei care scriu. Cred că răspunsul corect este: şi/şi, după caz. Cele care-şi „exhibă" sensibilitatea şi intimitatea sunt creatoare de lirică aşa-zis feminină, celelalte de poezie pur şi simplu. Din această din urmă categorie face parte Camelia Iuliana Radu în volumul *Negru de iarnă* (Editura *Ateneul Scriitorilor*, Bacău, 2014), cu o prefaţă a poetului şi eseistului Calistrat Costin. Poemele îşi au titlul la urmă, în paranteză, şi această opţiune nu pare a fi un moft şi o dorinţă de originalitate cu orice preţ; acest lucru sugerează că titlul nu contează, el e ceva subsidiar, de aceea nici nu trebuie să te influenţeze. Când ai titlul mare deasupra poemului, eşti tentat în subconştient sau chiar programat să urmăreşti conexiunea semantică şi logică între el şi text. De data aceasta, constat că am uitat mereu să citesc „titlul" şi asta a făcut lectura mai cursivă, cu atât mai mult cu cât nu avem de-a face cu o culegere de poezii, ci cu o carte structurată unitar pe temă, motive, paradigmă psihologică...

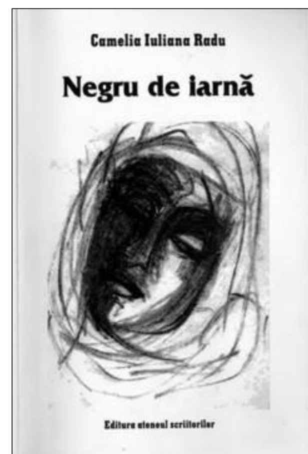
În schimb, titlul volumului chiar este unul care ţine să fie o marcă apăsată a conţinutului cărţii. Având în vedere că poezia aceasta pare a avea legături cu un anume expresionism, ea m-a dus cu gândul imediat la *Negru pe negru*, volumul lui Aurel Pantea. Dar dacă la Aurel Pantea negrul este compact şi autodistrugător, nimicitor al fiinţei, vizând neantul, viziunea Cameliei Radu este mai nuanţată. Contrastul negru/alb este cel dintre hăul interior, angoasant, apăsător şi lumea exterioară, pendularea aceasta oferind posibilităţi multiple de manifestare poetei: „privesc înăuntru//din întunericul trupului lumină/pentru inima fierbinte/luptă cu frigul/cu asediul armatelor albe/suliţi şi topoare sticloase/măcelărind căldura/doar o schiţă sumară de duh". Dar în cartea aceasta nu este vorba doar de un binom, dar chiar de un trinom, la extremele negru şi alb adăugându-se şi iarna, măcar ca un fundal oniric uneori pe care se desfăşoară naveta de tip feed-back interior/exterior, cald/rece, cele două feţe cunoscute/necunoscute ale eului poetic. Definitoriu în acest sens este poemul de la pagina 130, definitoriu şi ca armonie stilistică şi prozodică: „stau pe marginea mea/am faţa spre frigul iernii//şi spatele încălzit de trupul necunoscut/despre care spun că sunt eu//afară zăpada sclipeşte/transformă peisaje vechi în altele noi/de fiecare dată încerc să aflu unde sunt/nu ştiu ce fac înăuntru//dar mă apăr şi cred că îmi aparţin//stau pe marginea mea cu faţa spre/frigul iernii//şi spatele încălzit în casa trupului/necunoscut//o noapte perpetuă din care cad/doar pe jumătate". Şi, pe aceeaşi paradigmă a dualităţii, această *agonie* despre identitate: „poate că nu suntem decât tuburi/prin care universul călătoreşte/în propria substanţă/sau poate nici nu există *dincolo*/există doar banda lui Moebius/pe care alunecăm/crezându-ne de o parte sau alta/a aceleiaşi lumi/referinţa fiind deodată/alt plan/strălucire şi întunecare/-depinde din ce parte priveşti". Dar nu e vorba doar de contrast, ci şi de o confruntare, la nivel profund psihologic, a albului cu negru, a lui yin cu yang, a „flamurii vieţii" cu „flamura morţii", recuzita poeziei fiind în cea mai mare măsură de ordin militar.

O asemenea lirică, pe alocuri abstractă, este predispusă la diverse interpretări, ceea ce – trebuie să spun – este de bun augur, arată nivelul ei ridicat. De pildă, una din interpretări ar fi a unei imagistici suprarealiste, încheind aici exemplificator cu această imagine superbă: „…peste acoperişul lumii trece un vis/nevisat neumblat//cu rădăcina în cer/şi florile în fluturii albi de pe/chipul nopţii mele…"

Spectacolul literaturii

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Daniela Păun, un debut poetic remarcabil

Daniela Păun a apărut ca poetă anul trecut aşa, pe neaşteptate, ca din spuma mării, ca un fluture alb în vară, ca o margaretă în florile Câmpiei Române. A publicat grupaje de versuri în mai multe reviste din România (chiar şi în *Argeş*, fără s-o cunoaştem pe autoare!), a luat nişte premii la concursuri naţionale (la unele am votat noi înşine, fără s-o cunoaştem pe autoare!), apoi a debutat editorial cu volumul *Embleme şi tranzacţii* (*Tracus Arte*, 2013), volum lansat şi vândut (!) în mare măsură la Târgul Gaudeamus din toamna lui 2013.

Dincolo de titlul acesta prozaic, ca să nu spunem de-a dreptul tehnico-comercial, cartea este una eminamente lirică. Poeta este nostalgică, de-o mare sensibilitate, aşternând în budoarul liric poeme de iubire melancolice, fiind „domnişoara de liceu, nesigură şi însingurată./logodnica unui foc năvalnic ce m-a ars pe dinăuntru/ani de zile la rând". Deşi Pascal Bruckner susţine că „ dacă astăzi mai există romantism, el este de natură libidinală şi nu sentimentală", Daniela Păun ţine să întoarcă poezia la sensibilităţile ei de totdeauna şi o face convingător, cu o candoare bine trăită/bine simţită/bine consemnată, intimistă ca-n acest pastel de toamnă: „Cad frunzele/cu nişte zgomote aproape metalice,/în această toamnă bântuită de vânturi despletite,/nişte zgomote pe care doar eu le aud/pentru că sunt aidoma/celor făcute de amintirile mele/despre tine – din vremuri imemoriale./Vreau să le strâng pe toate şi să le dau foc,/privindu-le cum se contorsionează,/în dansul limbilor roşietice,/şi să fac apoi din cenuşa lor/un tuş cu care să-mi tatuez toamna asta pe suflet…" De altfel, din tatuaje, poeta îşi face un adevărat motiv poetic: „"N-am închis uşa după mine când am plecat…/Zorii trandafirii îmi desenau pe piele tatuaje/cu vorbele tale…"

Dar, cel mai bun poem, cel care o reprezintă cu adevărat pe Daniela Păun este cel intitulat *O parte din mine*: „Mi-ai promis că n-o să doară…//Când mi-a fost smulsă prima aripă,/cerul meu,/din albastru s-a făcut violaceu./Nu te opri, am spus…//Când şi a doua aripă a fost smulsă,/un ţipăt prelung, ca un cocor rătăcit,/s-a înălţat spre cer,/lăsând dâre de lumină în urma lui.//M-am privit în oglindă/şi nu mă mai cunoşteam.//Şi mi-am zis/s-ar putea ca tocmai zborul fără aripi/să fie cel adevărat". Este arta poetică şi adevărata legitimaţie de poetă a Danielei Păun.

Pe coperta a patra, poeta este legitimată, de altfel, şi de un important poet român contemporan, dar şi critic şi eseist şi universitar, Mircea Bârsilă: „Dimensiunea intimistă a discursului liric propus de Daniela Păun are valenţele unei moderne – şi mature – insurgenţe de tip feminin./…/Talentul de a pune în lumină paradoxala relaţie de înrudire dintre reculul existenţial şi elanul vital particularizează viziunea poetică a Danielei Păun".

Concluzia? Avem de-a face cu un debut poetic strălucit. Dacă un al doilea volum semnat Daniela Păun va fi la fel de echilibrat valoric, putem conta pe o adevărată poetă demnă de luat în seamă.

Povestiri de dragoste exemplare

Prozatoarea Doina Popa a publicat acum doi ani un volum antologic, *Pasărea cerului*, în cunoscuta colecţie Opera omnia a editurii *Tipo Moldova*, cuprinzând două romane şi o nuvelă. Citisem atunci de acolo romanul *Porumbeii sălbatici*, un roman cu textură densă, dar cursiv totuşi, un roman cu atmosfera unei familii prinsă foarte bine, nu doar realist, dar şi psihologic. Îmi închipuiam că destinul autoarei acesta e, de romancieră *pour toujours*.

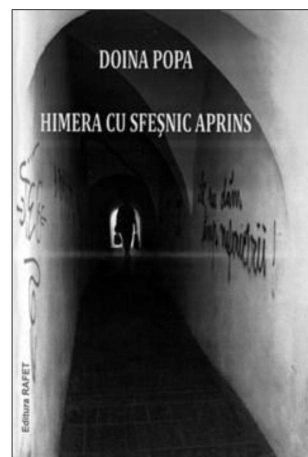
Surprinzător însă, Doina Popa publică ulterior un volum de proză scurtă: *Himera cu sfeşnic aprins* (Editura *RAFET*, 2013). Deşi povestirile sunt scrise de-a lungul anilor, cu acţiune înainte de 1989 sau după, volumul este totuşi unitar stilistic şi tematic. Prozele sunt exemplare pe linia realismului, nişte decupaje semnificative din cotidian, cu personaje nesofisticate psihologic sau social, ci din lumea comună. Predomină variaţiuni pe tema dragostei, poveşti de dragoste de actualitate, cu oameni marginali care-şi caută dramul de fericire şi de cele mai multe ori nu şi-l găsesc, aceasta fiind exact ce se spune în titlul cărţii: o himeră.

În *Vară pribeagă*, povestea de iubire este melodramatică, plină de certuri, scandaluri, mizerie, sărăcie cât cuprinde, împăcări compromiţătoare… Cuplul este uşuratic, comic, dar şi nefericit.

Dragoste de provincială scoate în relief un personaj feminin ciudat, sucit, nehotărât şi, în fond, nefericit. Şi tot aşa, fiecare proză dezvăluie nişte destine de umiliţi şi obidiţi, de oameni cu care soarta n-a fost tocmai îngăduitoare.

Dar, poate că povestirea cu adevărat impresionantă este cea intitulată *În afara vârtejului*, cu personaje cehoviene într-un tablou de apăsătoare promiscuitate, de sărăcie lucie şi de unire nu a două destine, cât a două nefericiri. Numitul Vlase (ca să folosim apelativul administrativ pentru anonimi) este fiu de familie „bună", de profesori, care-i şi aranjează un mariaj cu o profesoară de franceză. Dar, din egoismul părinţilor şi din delăsarea fiului, mariajul eşuează, iar fiul scapătă, ajunge muncitor într-o întreprindere oarecare şi ia, cum se zice, darul beţiei. Se însoară cu o femeie de joasă condiţie socială, îi toarnă unul după altul trei plozi, vine acasă mai mereu beat şi, în mizeria în care locuiesc, mai iscă şi scandaluri melodramatice: „Bărbatul înaintă bâjbâind prin întunericul holului, lovi cu piciorul oala de noapte, care se balansă cu zgomot un timp, apoi îşi revărsă pe duşumea conţinutul. Pătrunse în cameră, singura locuibilă de altfel, cealaltă era încă neterminată şi stătea astfel de câţiva ani buni. Aerul uscat, mirosul ascuţit de urină şi transpiraţie şi tot învălmăşagul de boarfe risipite aiurea îi produse, brusc, o strângere a stomacului. Înjură încet…" O trezeşte, ca de obicei, pe soţia docilă şi-o alungă cu picioare în fund în via din grădină, cu plozii după ea, unul fiind sugar. Dar, după ce bea zeama de lobodă găsită pe sobă, îi aduce pe oropsiţi înapoi, se împacă brusc, aşa cum de altfel s-au şi certat, fac dragoste şi-şi croiesc planuri de viitor… O candoare şi o tandreţe care ţes o proză excelentă.

Textele volumului Doinei Popa sunt nişte povestiri de dragoste exemplare.

lector

„Ficțiunea este, de altfel, și ceea ce ne permite să scăpăm de unicitatea realului”

© Philippe Joannès

Interviu cu VINCENT ENGEL

Vincent Engel este profesor de literatură contemporană la Université catholique de Louvain la Neuve și de istorie contemporană la Institut des hautes études des communications sociales de la Bruxelles. Cursurile sale universitare cuprind istoria ideilor, formele literare, analiza formelor ficționale, istoria literaturii contemporane. Nevoia sa de a scruta istoria în căutarea sensului condiției umane are în centru paradigma camusiană a *omului revoltat;* raportul dintre real și ficțional în transmiterea experienței individuale și colective, în special în situații extreme ca cele din lagărele de concentrare; analiza aprofundată a operelor literare, având o preferință pentru roman, în scopul de a-i identifica configurațiile istorice, sociale, culturale care au asistat la nașterea lui. Opera sa de ficțiune, răsplătită prin mai multe premii literare, reflectă aceeași sete de a aprofunda secretele ființei umane, interogând teritoriul ei cel mai intim: umanitatea sa.

Nu cred în scriitorii care spun că se așază la masa de scris fără să știe încotro merg. Poate că nu vor să scrie lucrul acesta, să-l „concretizeze”, dar romanul pe care se pregătesc să-l scrie este prezent aici, în mintea lor. Realul este haotic; ficțiunea este o ordonare, o punere în perspectivă. Trebuie să dai un sens dezordinii, absurdului. Chiar dacă acest sens este o iluzie. Sensul este, de asemenea (și în primul rând), o formă, o structură.

– Reprezentați, astăzi, una din vocile majore ale literaturii belgiene francofone, un scriitor în plină maturitate creatoare. În această perioadă aniversară, ce am putea să urăm profesorului și scriitorului Vincent Engel?

– Peste câteva zile, voi împlini vârsta de cincizeci de ani. Nu mi-au plăcut niciodată aniversările. Dar, de câteva zile, în loc să mă hrănesc cu gânduri negre despre această dată aflată la răscrucea vieții, și despre timpul care trece așa de repede, am hotărât să aleg o soluție radicală: să fac ca și când aceasta nu m-ar privi personal. Asum ceea ce unul din personajele mele, Asmodée Edern (un personaj nemuritor care traversează mai multe din romanele mele) spune despre timp: că el este o noțiune exagerată. Nu împlinesc cincizeci de ani sau, dacă da, atunci ei reprezintă încă o vârstă a copilăriei. Sau, mai degrabă, a adolescenței. Am început să trăiesc cu adevărat și pe deplin la 18 ani. Cred că contorul s-a oprit la această vârstă. Prin urmare, dacă vreți să-mi urați ceva, atunci urați-mi să mor la 18 ani, peste foarte, foarte mulți ani.

– Multiplele dumneavoastră activități vă obligă să faceți față exersând mai multe meserii, cea de profesor și cea de scriitor. Cum ajungeți să le conjugați, păstrând în același timp cezura necesară fiecăreia dintre ele?

– Dacă aș fi deschis o pizzerie sau dacă aș fi făcut pe instalatorul în timpul week end-ului, aș fi putut spune că am mai multe meserii. Dar, în mod fundamental, faptul că predau, că scriu, că colaborez la scrierea de materiale pentru spectacole împreună cu Franco Dragone, nu fac parte decât din unul și același lucru: îi fac pe oameni să gândească istorisindu-le povești. Trebuie să recunosc, uneori agenda mea este greu de gestionat. Trebuie să fiu foarte organizat, foarte structurat. Să fiu capabil să treci de la o muncă la alta, uneori într-o secundă. Ca un procesor *multitasking*.

– Vorbind de libertatea de creație, să ne oprim o clipă la afirmația dumneavoastră: „Singură ficțiunea este cea care mă interesează. Ea este purtătoare a tuturor libertăților. Ea poate să spună mai multe lucruri decât eseurile, oricât de profunde ar fi ele. Trebuie să ne imaginăm scriitura ca pe un ***acquis*** *al libertății?*

– Am consacrat subiectului despre ficțiune un eseu. Cred că avem o idee foarte falsă despre ea. Credem că este o minciună, o invenție. Ficțiunea este singurul raport pe care-l putem avea cu o realitate trecută și care, prin definiție, a încetat în mod definitiv să ne mai fie la îndemână. Realul este imediat, ceea ce înseamnă că este trăit în momentul prezent, fără mediație. De îndată ce vorbim de real, încetăm să mai fim în realul de care vorbim. A trecut, nu mai există decât prin intermediul discursului pe care-l construim despre el. Zece persoane care au trăit același eveniment vor putea construi zece discursuri atât de diferite încât cei care-i vor asculta vor avea impresia că este vorba de zece evenimente diferite. E vorba, deci, de o libertate dar o libertate care – ca toate adevăratele libertăți – ne angajează la o extraordinară responsabilitate. Ficțiunea mai este, de altfel, și ceea ce ne permite să scăpăm de unicitatea realului. Nu există decât o singură realitate, nu suntem decât ceea ce suntem. Eu nu voi fi niciodată o femeie (și nu vorbesc aici de chirurgie), sau Steve Jobs sau Albă ca Zăpada. În schimb, grație ficțiunii, pot să imaginez, să trăiesc (pe cât este cu putință) viețile pe care nu aș fi avut ocazia să le trăiesc. Scriitura și ficțiunea sunt o sporire a posibilelor. Fraza care definește cel mai bine acest lucru ne vine de la o operă a lui Purcell, al cărei libret a fost scris de Nahum Tate: *Dido & Aeneas.* Această frază spune: „Remember me but forget my fate”. Este vorba de aria magnifică a Didonei în momentul în care moare. Ce vrea să însemne aceasta? Cum poți să-ți amintești de cineva uitându-i destinul? Este tocmai fiindcă destinul este o scleroză. Didona nu a fost decât această ființă: o regină părăsită de iubitul ei. Dar ea ar fi putut să fie o mie de alte Didone. Cu ajutorul memoriei, le putem oferi celorlalți, morți sau vii, viețile pe care aceștia nu le-ar fi trăit. La fel se petrece și cu noi.

– Mulți critici au remarcat, totuși, că această libertate, al cărei elogiu îl faceți, rimează întotdeauna la dumneavoastră cu o rigoare absolută în ce privește construcția narativă și crearea personajelor. Permiteți-mi să vă pun pur și simplu întrebarea: cum scrieți?

– Cum tocmai vă spuneam, libertatea înseamnă responsabilitate. Nu cred în scriitorii care spun că se așază la masa de scris fără să știe încotro merg. Poate că nu vor să scrie lucrul acesta, să-l „concretizeze”, dar romanul pe care se pregătesc să-l scrie este prezent aici, în mintea lor. Realul este haotic; ficțiunea este o ordonare, o punere în perspectivă. Trebuie să dai un sens dezordinii, absurdului. Chiar dacă acest sens este o iluzie. Sensul este, de asemenea (și în primul rând), o formă, o structură.

Înainte de a începe să scriu un roman, trebuie deci să-l pregătesc. Acest lucru îmi cere uneori un an, alteori douăzeci și cinci. Am scris în vara aceasta (în orice caz am început să scriu, căci lucrurile vor dura mai mult decât credeam) un roman la al cărui proiect gândesc din 1987. Am scris deja câteva nuvele, o primă versiune a romanului și, acum, am reluat totul de la început. Am făcut cercetări, am întocmit un plan în timpul anului universitar, pentru că nu pot să scriu decât în timpul vacanței de vară. Așadar, atunci când mă aflu în fața caietului, cu stiloul în mână, nu-mi pot permite să-mi spun: „Bun, ce scriu acum?” Trebuie ca totul să fie pregătit. Din acel moment, mă pot concentra asupra unei părți esențiale care este scriitura, stilul.

– Ați scris: „Tăcerea a fost limba mea maternă”. Putem afirma astăzi că opera dumneavoastră literară este o revanșă împotriva acestei tăceri, o tăcere finalmente ruptă?

– Cu siguranță. Traducerea germană a romanului meu *Oubliez Adam Weinerberg* este tocmai *Weinerberg' schweigen*, Tăcerea lui Weinerberg. Mă urmărește și acum ultima noapte când mama mea mai era încă în viață, noapte în timpul căreia mi-a vorbit îndelung... dar era atât de slăbită din cauza bolii, încât n-am înțeles nici cea mai mică silabă din ce-mi spunea... Am retrăit același lucru în timpul agoniei tatălui meu. Prin urmare, da, ceea ce scriu este o revanșă împotriva acestei tăceri, dar nu o victorie; nu voi ști niciodată ceea ce mama, ceea ce tatăl meu au vrut să-mi spună înainte de a pleca din această lume. Îi cunosc destul de bine pentru a ghici oarecum, dar va persista fără încetare această lipsă, această îndoială. Erau, poate, cele mai neînsemnate banalități sau era cheia eternității. Sau, cel mai simplu și mai fundamental, o cheie de iubire și de serenitate.

– Mărturisirile despre copilăria și despre relația cu tatăl dumneavoastră ne conduc la una din temele esențiale a literaturii dumneavoastră, aceea a identității, în speță a identității evreiești, așa cum o tratați în romanul ***Oubliez Adam Weinerberger.***

– Tatăl meu era un evreu totalmente ateu. Străbunica mamei mele era o evreică convertită, tatăl meu a refuzat însă ca mama să se (re)convertească la iudaism, datorită faptului că religia nu avea nicio importanță pentru el. Cum nici pentru mine. Am crescut într-o școală catolică, dar mă simt pe deplin evreu, din punct de vedere filosofic și moral. Copiii mei nu au primit nicio educație religioasă; e ciudat, amândoi se recunosc ca fiind evrei. Lucrul la care țin cel mai mult vorbind de această identitate este tocmai contrariul care stă la temelia politicii Israelului de astăzi: refuzul radical al oricărei forme de naționalism, atașamentul față de spiritualitate, mai mult decât față de materialitate, certitudinea că poți pierde totul peste noapte, că trebuie să părăsești totul, fără a-ți pierde din acest motiv sufletul și identitatea. Nu-mi plac izolarea identitară, fanatismul religios. Pentru mine, iudaismul nu este o religie.

– O altă temă esențială a universului dumneavoastră romanesc este dragostea pentru Italia, ale cărei secrete sunt dezvăluite în saga romanescă ***Retour à Montechiarro.*** *Urmând destinul a cinci generații de femei care luptă pentru a învinge blestemul violenței bărbaților și al*

interviu

ravagiilor Istoriei, construiți un roman care ridică condiția acestor personaje la înălțimea destinului universal al întregii omeniri înghițite de "voracitatea stupidă a oamenilor": este un roman construit din slăbiciunile și din rănile noastre și în care întregul nostru destin este în joc.

– Am scris acest roman în aceeași perioadă în care definitivam cursurile despre istoria revoltelor și a revoluțiilor, cursuri pe care le dau la Institut des hautes études des communications sociales. Romanul își găsește însă izvorul într-o bucată muzicală scrisă pentru ghitară de Sting, „Saint Agnès and the burning train". Această bucată muzicală este cea care mi-a inspirat cu adevărat structura globală a romanului și miezul lui narativ. Spun asta pentru a preciza că, deși ideile sunt cele care se află întotdeauna în centrul scriiturii mele, există și o parte esențială de instinctiv, de senzitiv. E adevărat că acest roman este centrat pe prezența femeilor. Am avut întotdeauna oroare de orgoliul nemăsurat al bărbaților. De orbirea, de certitudinile lor murdare de sânge. De setea lor de putere. Omul a rămas foarte apropiat de primate în unele privințe.

– Sébastien Morgan, unul din personajele acestui roman, fotograf belgian, o ajută pe tânăra Laetitia să pună capăt blestemului ce apăsa asupra familiei sale. Este un om plin de umanism, clarvăzător. Or, întâmplarea face că ați publicat deja una din cărțile dumneavoastră, ***La vie oubliée****, cu acest pseudonim. Să credem că în spatele acestui personaj se ascunde însăși persoana dumneavoastră?*

– Sébastien Morgan este unchiul lui Baptiste Morgan, numele pe care l-am folosit într-adevăr pentru a publica trei romane (*La vie oubliée*, dar și *Mon voision, c'est quelqu'un* și unul în Quebec, *L'art de la fuite*). Baptiste este personajul central al primului meu veritabil roman. Semăna mult cu mine, nu doar pentru, eventual, unele calități (ce rămân de găsit…): tânăr universitar, visând să devină scriitor, un pic stângaci din punct de vedere sentimental…

Acest roman nu a fost și nu va fi niciodată publicat, dar am păstrat o adevărată simpatie pentru acest personaj (mai ales că el s-a născut în același timp cu Asmodée Edern), l-am păstrat, așadar, așa cum era, oferindu-i o genealogie care urcă până la Népomucène Ruspin, protagonistul romanului meu *Les Angéliques*, a cărui acțiune se petrece în secolul al XVII-lea. Sébastien Morgan este unchiul lui. Cum este scriitor, i-am permis să publice unele din cărțile sale… Vorbind serios, n-am suportat niciodată să fiu redus la o singură imagine. Am început să public mai întâi nuvele, și toată lumea a început să strige: „Engel scrie nuvele". Pe mine, însă, ceea ce mă interesează este ficțiunea, fără să iau apărarea vreunui gen în special. Cu toate acestea, oamenilor, și în special criticilor, le place să vă închidă într-o rubrică oarecare. Prin Baptiste, am vrut să-mi ofer o libertate nouă. Așa cum Gary a făcut-o cu Ajar[i]. Cu deosebirea că, astăzi, un astfel de lucru este imposibil. De acum încolo, Baptiste nu mai e decât un simplu personaj. Nu mai intenționez să public sub acest heteronim. Asta ar sfârși prin a deveni o cochetărie, din moment ce toată lumea știe că este vorba de mine.

– Dați-mi voie să vă pun o ultimă întrebare: care sunt, în acest moment, proiectele dumneavoastră literare?

– Îmi place enorm Aragon. A scris versuri minunate: „Nimic nu i se cuvine omului, nici forța/ Nici slăbiciunea lui, și când crede/ Că deschide brațele, umbra lui desenează o cruce". Cu evoluția editurilor franceze actuale, centrate din ce în ce mai mult pe „blockbusters" și pe un tip de literatură care nu este cea pe care eu o apreciez cu precădere, am învățat să nu mai vorbesc despre proiectele mele câtă vreme ele nu vor vedea lumina zilei. Ceea ce pot să vă spun însă e că scriu în acest moment un roman pe care l-am scris deja prima oară acum trei ani și care reprezintă împlinirea unui proiect vechi de 25 de ani…

Interviu realizat şi traducere de DAN BURCEA

Cărțile citate în acest articol

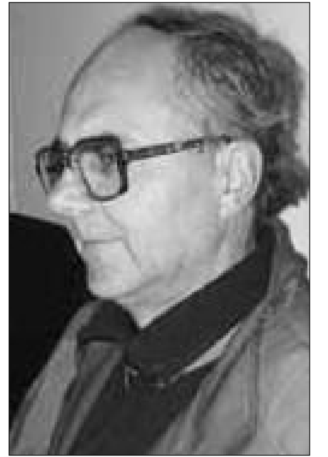
- *La vie oubliée,* sub pseudonimul Baptiste Morgan, roman, éditions Quorum, Gerpinnes, Belgique, 1998
- *Oublier Adam*, Éditions Fayard, 2000.
- *Retour à Montechiarro*, Éditions Fayard, 2001.
- *Mon voisin Mon voisin, c'est quelqu'un*, sub pseudonimul Baptiste Morgan, roman, éditions Fayard, 2002
- *Les Angéliques*, roman, éditions Fayard, 2004
- *Fiction : l'impossible nécessité. Sur les récifs des sirènes naissent les récits des silènes*, essai, Asmodée Edern Éditions, Ohain, 2006.

Pentru mai multe amănunte, puteți consulta site-ul personal al autorului: http://www.edern.be/infos/

Editorii români pot consulta pe acest site opera literară a lui Vincent Engel, care merită să fie tradusă și făcută cunoscută în România.

[i] Aluzie la scriitorul francez Romain Gary care a publicat și obținut al doilea premiu Goncourt, sub pseudonimul Emile Ajar, n.n.

Viorel Nica

Cartea străină

INTÂRZIATA IEŞIRE DIN TRANSĂ

Teru Miyamoto (născut în 1947 la Köbe) este o figură literară de prim rang a Japoniei contemporane. Cele mai de seamă romane ale sale sunt fine incursiuni în conştiinţa unor persoane agitate, a căror viaţă îndeajuns reflectată se poticneşte adesea, nemaigăsindu-şi exuberanţa şi lejeritatea, ducând lipsă de constanţă şi fermitate, desfăşurându-se dramatic.

Conceput într-o modalitate introspectivă, textul narativ Kinshu (ce datează din 1982 şi care a fost publicat în româneşte în 2012 de *Humanitas* cu titlul *Brocart de toamnă*, propus de agila traducătoare Angela Hondru) se înfăţişează ca un şir de scrisori captivante, mijlocită cărora o femeie hipersensibilă şi un bărbat onest caută să lămurească un episod mai aparte din existenţa lor, să identifice liniile de forţă ale unui eveniment frustrant.

La zece ani după despărţirea de primul ei soţ infidel, Aki Koshijima se întâlneşte întâmplător cu acesta, într-un fascinant peisaj montan, şi-i puternic impresionată de schimbarea sa, de atitudinea-i tandră, dar într-o bună măsură distantă. Cât de curând îi scrie o epistolă (într-o tonalitate scrupulos analitică) în care se străduieşte să elucideze relaţia maritală de odinioară, întreruptă brutal de Yukako, amanta nurlie, zănatică, expansivă ce se sinucisese intempestiv, mai mult decât atât căutase să-l ucidă, cu ferocitate, pe celălalt.

Cum îi răspunde norocosul supravieţuitor Yasuaki Arima fostei sale soţii, profund jignite în urmă cu un deceniu? Cu politeţea cuvenită, cu luciditatea dobândită între timp, cu tactul de rigoare, mărturisindu-i franc că a fost implicat cândva, într-adevăr, într-o penibilă, morbidă ,,afacere amoroasă cu un deznodământ scandalos". Vizavi de Yukako Seo (aflată în vârful unui triunghi erotic, prezentat de autorul nipon cu toată subtilitatea de care se dovedeşte capabil), recunoaşte că se îndrăgostise de ea din copilărie, cu mult înainte de a se căsători (compensându-şi cu sprijinul ei ,,cumplitele momente de singurătate, datorate faptului că rămăsese orfan), că se lăsase „pradă farmecelor ei" ca şi cum ar fi fost „în transă", că, deşi o uitase pentru o vreme, îşi dăduse seama mai târziu că ea nu dispăruse niciodată cu totul din inima-i, că, după zece ani, o vizitase din curiozitate, pe tânăra ,,năbădăioasă şi uşuratică", lăsându-se târât într-o aventură riscantă.

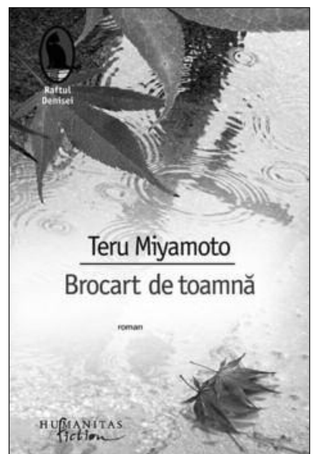
Într-o altă epistolă la fel de captivantă, Aki îi cere celuilalt lămuriri (în speţă informaţii şi semnificaţii) despre drama petrecută demult într-o manieră insolită, îi face cunoscut faptul că se simte ,,destul de deprimată", regretă că nu-l iertase pentru suferinţa pe care i-o pricinuise dovedindu-se infidel, îl înştiinţează de pasiunea ei pentru muzica mozartiană, îi povesteşte despre felul cum arsese de la un capăt la celălalt cafeneaua ei favorită – locul unde pricepuse că „viaţa şi moartea sunt acelaşi lucru" – cum se căsătorise cu chipeşul lector universitar pasionat mai mult de istoria medievală decât de viaţa de familie, Soichiro Katsunuma, om rafinat şi tolerant, însă în stare de infidelitate.

Continuând corespondenţa (cu o puternică miză lămuritoare, dornică să lumineze cu orice chip o anumită traumă existenţială), celălalt arată că se simte copleşit, din când în când, de „o senzaţie cumplită de vinovăţie", că, după regretabila despărţire de Aki, ajunsese „în cădere liberă", implicându-se în afaceri păguboase, trăind de azi pe mâine, lipsindu-se de protecţia unui cămin familial, expunându-se degradării primejdioase, descrie o experienţă ciudată în timpul căreia avusese senzaţia că trecuse „pe tărâmul morţilor" şi că aruncase de acolo o privire iscoditoare propriei existenţe de pe pământ, îşi exprimă convingerea că moartea şi viaţa sunt două entităţi distincte, ireconciliabile, declară că de la o vreme se lasă întreţinut de Reico, o tânără cumsecade, răbdătoare, ambiţioasă, dornică să-l implice într-o afacere inteligent elaborată, opinează că „infidelitatea masculină e un viciu instinctiv şi nu are leac" (din perspectiva naturii umane neretuşabile), susţine că „multe lucruri neclare din timpul vieţii se lămuresc în momentele când ne confruntăm cu moartea", când ne aflăm aşadar într-o situaţie limită.

Din ultimele intervenţii epistolare ale lui Aki (ficţionalizate cu deferenţa meritată), aflăm că ea este neliniştită de faptul că şi cel de-al doilea soţ (combinat cu o studentă îndrăzneaţă şi frumoasă) e infidel, că odrasla-i (Kiyotaka) este handicapată, că are oroare de sentimentalismul greţos, că împărtăşeşte o religiozitate difuză, eterodoxă, ce o eliberează treptat de ranchiune, de resentimente, şi de alte josnicii psihice şi o integrează în universul nemărginit, că-i oripilată de aventurile erotice ale bătrânului său tată, că-i deseori copleşită de un soi de pesimism iremediabil, ce-i întunecă viziunea asupra existenţei, că nu mai găseşte alt sens vieţii decât acela de a se identifica întru totul cu moartea.

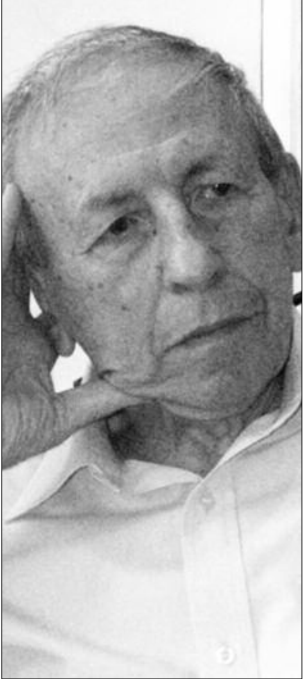
De o <<graţie desăvârşită >>, dotată cu o structură narativ – epistolară de o complexitate remarcabilă, permiţându-le personajelor să se dezvăluie fără nici o restricţie, să comunice în profunzime (în încercarea de a-şi clarifica antecedentele tulburi, de a sesiza drama în care s-au trezit implicate cândva), să-şi lumineze reciproc feluritele colţuri ale existenţei nemenajante, să-şi sesizeze punctele de cotitură, să se legitimeze pluriperspectival în calitate de fiinţe umane puse la grele încercări (nu neapărat iniţiatice), ficţiunea *Brocart de toamnă* de Teru Miyamoto este o producţie artistică notabilă, în al cărei cadru bine echilibrat naraţia densă se întâlneşte cu viziunea uşor estompată, prezentarea nudă face casă bună cu meditaţia sobră (prea crispată câteodată), dialogul degajat se intersectează cu comentariul reţinut, imaginea abruptă se împleteşte cu tonalitatea lejer – dezvăluitoare.

...Aki îi cere celuilalt lămuriri (în speţă informaţii şi semnificaţii) despre drama petrecută demult într-o manieră insolită, îi face cunoscut faptul că se simte „destul de deprimată", regretă că nu-l iertase pentru suferinţa pe care i-o pricinuise dovedindu-se infidel, îl înştiinţează de pasiunea ei pentru muzica mozartiană...

interviu

Marin Ioniță

Îmbată-te în fericire. Fericirea în muncă, fericirea în iubire. Trăieşte cu intensitate fiecare clipită. Nu-ţi fi îndiferent ţie. Nu lăsa să treacă viaţa la întâmplare. Fă totul cu plăcere. Fă ceva să rămână în urma ta. Fii bun în toate. Plămădeşte. Croieşte. Proiectează. Creează. Asta contează. Fă baie de energie. Absoarbe-o prin pori, prin capilare. În toate celulele. În toate intimităţile. Şi încearcă să nu intri în panică. Nimeni nu poate mai mult.

proza

GÂLMA

(Moartea pe muchie de cuţit II)

O cruce la margine de drum. Roasă de rugină, uitată acolo de cine ştie când. Trec în goană pe lângă ea automobile cu pasageri indiferenţi. Dar eu, care mă duc unde mă duc, m-aş opri să aprind o lumânare. Un bob de tămâie. Sau măcar pentru câteva secunde de reculegere. Însă nu e decât un gând fugar şi anonimul acela fără mormânt se pierde şi el în trecerea mea prin astă lume.

*

Mă simt din ce în ce mai împăcat cu mine. De ce atâta zbatere? Vreau, nu vreau, tot acolo voi ajunge. Nimeni nu a fost scutit de la primul hominid încoace.

Dar dacă tot e să mă duc, măcar să fie când mă satur de viaţă. Gata, îmi ajunge. Fă ce vrei cu mine. De ce să mai mă târăsc pe coaja pământului ca o babă zăludă când năpârleşte şi îi cad dinţii în ţărână? Ulcior spart, burduf desumflat, desagă roasă de molii.

*

Problema e că nu sunt lămurit ce se află dincolo de marele hotar. Ideea la modă, care prinde tot mai mult rădăcini mai ales în rândurile intelectualităţii mijlocii, este anume că nimeni nu moare definitiv. Că trecem într-o altă formă de existenţă. De data asta descătuşată de povara materiei şi de patima cărnii. Nu e decât o variantă a vechilor credinţe orientale. A succesiunilor de vieţi până la purificarea absolută. Iată că Nirvana a venit mai devreme. De data aceasta suntem asiguraţi că avem confirmări certe. Din mărturisirile muribunzilor ieşiţi din coma profundă. Tot mai mulţi susţin că au ieşit din trup, că au trecut printr-un tunel, ca un fel de coş de crematoriu. Că au depăşit o vamă sau un post de control, că au ajuns într-o zonă feerică unde erau aşteptaţi de cei care s-au dus mai înainte, personaje istorice, părinţi, rude, veri, sfinţi-părinţi. Dar nu prea se ştie din ce motive nu puteau să rămână prea mult pe acolo. Probabil că aveau misiunea să ne transmită mesajul. Drumul întors era foarte greu. Mai ales reintrarea în trup, care se făcea cu dureri insuportabile şi fără tragere de inimă.

Fapte, se spune, confirmate, de cercetări ştiinţifice, de experienţe repetate, de savanţi cu prestigiu internaţional. Interpretarea ultimă este că în viaţa noastră, aici, pe planetă, am fost subiectele unui experiment. Şi am ajuns la oferta unei faze fără trup, nu contează unde în univers. Nu mă interesează această metamorfoză. În care să fi fost larva sau gândacul ce a scurmat pământul, a ros putregaiuri, a acumulat energie, ca la moartea mea să-şi ia zborul acea făptură neprihănită.

Nici nu mă ispiteşte viaţa aceea în care să fiu scăldat în fericire. Dacă eu nu mai sunt eu, la ce-mi foloseşte? Dacă-mi pierd identitatea, amintirile, iubirile, ce mă interesează străinul acela? Ce-l interesează pe el de mine? Că are altfel de satisfacţii, alte aspiraţii, idealuri mai înalte, mai aproape de Divinitate, treaba lui. Lăsaţi-mă în condiţia mea umană. Cu vin în pahar. Cu friptură la grătar. Cu orgolii, cu biruinţe, cu înfrângeri, cu urcări, cu povârnişuri, cu pericole, cu boli, cu însănătoşiri, cu iubiri, cu părăsiri. Lăsaţi-mă să urc pe munţi, să înot în valuri, să citesc poezii, să ascult muzică. Să am iluzii, să-mi interpretez rolul, să mă prind în marele joc al vieţii şi al morţii...

Cred că am aţipit. Ion caută pe hartă drumul spre Fundeni. Îl găseşte.

De mă duc

Va umbla vestea din gură în gură precum fiorul din guşă la cocoşi noaptea când cântă a treia oară. Prieteni, duşmani, neutrii, indiferenţi, nu mai contează. Jean, Dejan, Doman, Sevastian, Cristi, Mişu, Grig, Virgil, Sorin, Mircică, Oprică, Spirică, Dincă, Mihai, Costel, Cornel, Viorel...

- Îi bagi un necrolog?
- Scrie-l tu!

Cuvântarea la sicriu o are gata Vasilică, cel cu sacoşa pe mânecă.

*

- Dacă tot e să te duci, aud un glas de aiurea, pune mâna pe condei şi scrie!
- Dar tu cine mai eşti să-mi porunceşti?
- N-are importanţă. Dar e nevoie de o asemenea mărturisire. Autentică. Poate chiar te ajută să rămâi în istoria literaturii locale.

Povestea asta va face ocolul oraşului. Şi va sfârşi lamentabil la coşul de gunoi al indiferenţei comunitare...

Când opinia publică nu mai are ce să mestece sunt bune şi evenimentele de duzină. Cum încă nu se ştie dacă mai candidează la Primărie Pendiuc, cel cu cinci mandate, cine va veni în locul lui Nicolescu la cârma judeţului, dacă Tămagă mai cumpără o moşie, dacă Burnei va ieşi din politică, dacă Simona-Bucura va rămâne însărcinată la parlament, umblă zăludă întrebarea: de ce şi cum au murit Florea Costache, Radu Stancu, Voinescu, cei doi Dobrini, Zărnescu, Marcu, Biolan, Cordun, mai devreme Ludmila şi Otilia şi în ajun Marin Radu Ene. Lipsesc documentele. Foamea de informaţii rămâne cu gura căscată...

*

Să scriu ultimul capitol al trecerii mele prin această lume? De unde să încep? Care este clipa când am pornit pe drumul cel din urmă? Cu prima respiraţie? Cu primul ţipăt? Cu întâia gură de lapte? Când m-am înălţat în picioare? Când am ridicat ochii spre cer? Da, am murit în fiecare îmbrăţişare. Cu fiecare sărutare. De câte ori am iubit. De câte ori m-am despărţit. Asta o ştiu. Am simţit. Am trăit fiecare murire. Aş putea să spun ca bătrânul Will „de multe ori am murit dar niciodată ca acum!"

Acum? Când? Oricând ar fi prea curând! Dar daţi-mi creionul şi hârtia! Şi iertaţi-mă dacă nu am să ajung să scriu: SFÂRŞIT!

*

Ce obicei... urât... tâmpit... să mori din clipa când te-ai zămislit! Să te naşti cu moartea în tine.

Moartea... Cine a văzut-o? Cine a cunoscut-o? Cine poate s-o descrie? S-o zugrăvească? Şi-a arătat eu vreodată chipul adevărat? Măcar deghizat? În înger luminos? În demon întunecat? În duh fără trup? În stafie? În vârcolac? În vampir?

Închipuire de copii naivi. De credincioşi care fabulează în afara cărţilor sfinte. De bătrâni cărora le tremură fundul de frică. De băsmuitori hazlii...

O hârcă înfiptă în pivotul unui schelet, înfăşurată într-o pelerină cernită, cu glugă. Zornăie din vertebre, din coaste, din omoplaţi, din stern, din clavicule, din falange, din toate oasele sub privirile orbitelor goale. Clănţăne din dinţi şi din măsele şi e mută în gâtlej. Nelipsită coasa pe umăr. Poţi să mori de spaimă înainte de a te îmbrăţişa... Dar spre vindecare de coşmar, mai poate să fie imaginată şi un altfel de murire. Care să fie închipuită ca o nuntire. „Pe o gură de rai, pe un picior de plai...". Mai poţi să aduci în scenă soarele şi luna, care să-ţi ţină cununa... Cu o moarte care n-are oase, n-are pelerină, n-are coasă. Din păcate nici chip şi rochie de mireasă.

Nu încercaţi s-o descoperiţi. S-o atingeţi. S-o pipăiţi. Împăcaţi-vă s-o cunoaşteţi numai pe dinafară. De departe. Prin pădure, prin râpe, prin smârcuri, prin bârloguri, pe vatra iadului, în grota vântului, pe sub scoarţa pământului, în ţăria cerului, în lumina raiului, sub tălpile lui Dumnezeu.

Dar e în noi. În carne, în sânge, în oase, în tendoane, în încheieturi, în glezne, în glande, în ganglioni, în limfă, în enzime, în globule, în organe, în sisteme, în celule, în nuclee, în protoplasme, în membrane, în molecule, în atomi, în protoni, în electroni... Ca un venin care a pătruns peste tot. Şi corodează, şi roade, şi dizolvă, şi topeşte totul fără încetare. Nimeni şi nimic nu moare dintr-o dată. Clipa fatală nu e decât finalul unui lung dezastru...

Dar există un antidot. Care, dacă n-o elimină în totalitate, măcar o neutralizează temporar: Îmbată-te în fericire. Fericirea în muncă, fericirea în iubire. Trăieşte cu intensitate fiecare clipită. Nu-ţi fi îndiferent ţie. Nu lăsa să treacă viaţa la întâmplare. Fă totul cu plăcere. Fă ceva să rămână în urma ta. Fii bun în toate. Plămădeşte. Croieşte. Proiectează. Creează. Asta contează. Fă baie de energie. Absoarbe-o prin pori, prin capilare. În toate celulele. În toate intimităţile. Şi încearcă să nu intri în panică. Nimeni nu poate mai mult. Dar să ne mulţumim cu atât. Aceasta ne e soarta. Condiţia umană. Condiţia generală. Şi pe zeii cu chip de oameni i-a păscut moartea. Cine a hotărât?

Cei mai mulţi dintre noi merg la pas sau aleargă toată viaţa în cerc. Şi nu ajung nicăieri. Şi când ajung la bătrâneţe se întreabă cu mirare, dar eu când am trăit?

Sunt unul dintre cei care şi-au luat îndrăzneală să spargă cercul cunoscut şi confortabil. Să pornească încotrova. Chiar cu riscul de a se rătăci.

Am predat la şcolile din Hanul lui Pală, Croitori, Miuleşti, Mătăsaru, Găeşti, Berindeşti, la liceul din Corbeni, la *Nicolae Bălcescu* şi *Zinca Golescu* din Piteşti, la Universitatea din capitala judeţului Argeş. Am lucrat în nenumărate sate şi oraşe, în armată, în ferme agricole, pe şantiere, în ziaristică, în cultură. Şi nu am plecat decât o singură dată „de rău", atunci când am intrat în conflict cu redactorul-şef al revistei „Argeş". În rest am avut nebunia de a mă verifica dacă sunt în stare s-o iau de la început undeva unde nu mă cunoaşte nimeni...

*

Să mori de la început. Ca toate celelalte animale... Dumnezeu ne-a pus în Rai, scrie Biblia. „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără moarte". Dar am călcat legământul. Şi ne-a alungat cu biciul. Şi am intrat în rândul dobitoacelor care mor din generaţie în generaţie. Şi veni rândul meu...

Sau poate pe atunci, la începutul de dincolo de început, să fi fost doi creatori? Fârtatul şi Nefârtatul cum se spune într-o poveste culeasă la Ragu, un sat din Dâmboviţa, vecin cu al meu? Crâmpei din mitologia românească, nesatisfăcător studiată, necunoscută, neîntocmită... Şi fiecare dintre cei doi fraţi şi-ar fi croit lumea lui? Una cu fiinţe veşnic nemuritoare, dar rămase mereu în aceeaşi stare, alta cu făpturi efemere însă cu şansa evoluţiei?

Bacteriile nu mor niciodată de bătrâneţe. Când ajung la maturitate se divid în două jumătăţi egale şi fiecare e o fiinţă nouă. Şi tot aşa, de milioane de ani. Şi la nesfârşit. Dar noi, oamenii, ca tot restul vieţuitoarelor, „ne naştem spre a muri!". Şi ne-am obişnuit. Şi ne convine... Ai accepta tu, Denisa, să fii nemuritoare? Dar să te divizi la această vârstă a deplinei înfloriri? N-ai muri de ciudă şi de invidie să vezi că mai există în univers fie şi numai una identică cu tine? La fel de frumoasă, de inteligentă, de eficientă, de talentată, de adulată, de curtată? Dar tu Cristina, Mona, Allora, Mariana, Diana, Carmen, Aurora, Adina? Dar voi flori în boboci, Ioana, Bianca, Alexandra, Mihaela, Adriana, Mădălina, Mălina, Miruna, Cătălina, Arina, Diana?

Hai să rămânem cu soarta pe care o avem! Întindeţi mâna! Prindeţi hora! Luăm jocul de la început! Jocul trecerii! Jocul vieţii şi al morţii!...

Ioan Lascu

Cărţi ale generaţiei ′80

O FENOMENOLOGIE POETICO-NARATIVĂ

În prefaţa volumului antologic *Scriptor* (Editura *Axa*, Botoşani, 2001), Gheorghe Crăciun insista asupra *poziţiei încă bizare* ocupate de Ioan Flora „în cadrul generaţiei ’80 si în tabloul poetic al postmodernismului românesc”. I se părea lui Gheorghe Crăciun că Flora nu fusese bine definit ca poet în contextul literaturii unei generaţii al carui reprezentant respectat era, ba pe care chiar o precedase şi o anunţase într-un fel, cu câţiva ani mai devreme. Şi Gheorghe Crăciun da vina pe prejudecata, reală de altminteri, că poetul format şi debutat în spaţiul cultural din Banatul sârbesc nu-şi putea găsi un loc de prim plan si în literatura română de la nord de Dunăre. Eu cred că Ioan Flora a fost constrâns, prin natura situaţiei, să parcurgă un spaţiu-timp de mefienţă, de relativ scepticism, neintrând imediat în atenţia criticii, încă sedusă de viguroasa, de inovativa poezie a anilor ’70, în fond diversificată şi ea tematic si stilistic numai dacă ne gândim la Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, la oniriştii din proximitatea sfârşitului de deceniu ’60. A fost etapa unui purgatoriu, a unor decantări, a unei, să spun, deşi nu agreez cuvântul, năpârliri a tânărului poet. Astfel, după *Valsuri* si *Iedera*, primele volume juvenile marcate de un „suprarealism liturgic” (Ion Buzera) şi obscur, şi de un postromantism (încă) metaforizant, poetica lui Ioan Flora se radicalizează o dată cu publicarea *Fişe*-lor *poetice*, asa cum observa Al. Cistelecan în prefaţa volumui antologic *Poeme* tipărit în 1993. Această radicalizare continuă este din ce în ce mai vizibilă, fiind o dovadă că Ioan Flora îşi descoperise direcţia pe care avea să o urmeze până la sfârşit. Tocmai această realitate o dovedeşte antologia *Scriptor*, a doua, din 2001, prin organizare, selecţia poemelor şi prefaţa analitic-critică, meritul de a o impune definitiv revenindu-i, cum s-a înteles deja mai demult, comilitonului Gheorghe Crăciun.

Volumele antologate sunt *Fişe poetice* (1977), *Lumea fizică* (1977), *Terapia muncii* (1981), *Starea de fapt* (1984), *O bufniţă tânără pe patul morţii* (1988), *Tălpile violete* (1990), *Discurs asupra struţocămilei* (1995), *Iepurele suedez* (1997), *Medeea şi maşinile ei de război* (1999), aşadar toată „flora” poetică din arealul major delimitat de demersurile tenace, consecvente, ale lui Ioan Flora timp de peste două decenii.

Scriptor, poezia care împumută titlul antologiei, se regăseşte în volumul *Fişe poetice*. Poetul e conştient de-acum de propria vocaţie: „Iată-mă scriptor./ Iată-mă cronicar citadin.” Nu în primul rând citadinismul se va verifica tematic în viitoarele poeme ale lui Ioan Flora cât narativitatea ce rezultă dintr-o succesiune de mişcări sugestive care îngăduie acumularea unor stări lirice fruste, contrase prin asprime, fără efuziuni. La Ioan Flora nu „substantivul este domn asupra unui verb”, ca la Nichita Stanescu, ci tocmai abundenţa verbelor în succesiune e dominantă; aproape că nu este vers care să nu includă cel puţin un predicat verbal. Iată prima parte din poezia *Scriptor*: „Trec oameni obosiţi./ S-ar putea spune că e zi frumoasă./ Abia mai pot percepe/ mişcările braţului tău în lumină./ Materia migrează./ Uneori, disting uşoare nuanţe de vorbire./ S-ar putea spune multe.” Nu lirismul este debuşeul poetic ci perceptivitatea lumii ascunse în subconştient şi în subreal, cu toate asperităţile şi chiar cu turpitudinea ei. Se împlineşte astfel un demers de aprehensiune a realului şi de comprehensiune a sinelui. Aceasta disjungere este relevată chiar de poet printr-o etică numai a lui: „Sunt oameni în jurul meu./ Adevaraţi, drepţi./ Gesticulând,/ comentează texte lirice bine scrise./ Simţurile se impun./ Sunt flacăra necesară.// Tocmai aici continuu sa fiu./ Prin faţa mea trece o doamnă bine./ Cerul este albastru, util./ Nici o frază adevarată.” (*O carte de etică*). „Materia [care] migrează” pe dinaintea „simţurilor [care] se impun” ne îndreptăţeşte să ne gândim la o *fenomenologie poetică* la Ioan Flora. În *Fişe poetice* încă e sesizabilă o poezie de notaţie de un lirism moderat, dar în acelaşi volum se insinuează opţiunea pentru un descriptivism al simţurilor şi un refuz al evenimenţialului şi al cotidianului cenuşiu: „Unghiile./ Carnea tare a vântului./ Ar trebui o descriere amănunţită a simţurilor,/ a celor trei mese zilnice./ Nu sinucideri./ Nu probleme economice.” (*Trei mese pe zi*). Un meniu al cunoaşterii consecvente prin noua lui poezie îşi prescrie Ioan Flora prin cele „trei mese pe zi”.

Încep să se întrevadă metamorfoze ale cotidianului, surprinse în „existenţa lumii fizice”, împinse până în marginea unui fantasmagoric catastrofic. Inserţia se face brusc chiar în ordinea curentă, banală, a existenţei, după o reţetă cunoscută a producerii fantasticului: „Mari păsări neliniştite/ acoperă cu aripile/ şoseaua naţională, acoperişurile./ Muşchii fetei îngheaţă, îi poţi tăia cu securea.// Aerul mieros şi putred./ Dinţi şi gură şi profil de pasăre,/ picioare inelate şi lungi, asfalt topit, paturi albe la jumătatea/ drumului dintre cer şi tine.” (*Metamorfoza păsării survenită brusc*). Notaţia sumară, sentenţioasă aproape, cu declicuri suprarealiste, versurile eliptice, juxtapuse, vădesc o crispare în faţa realului străin, damnabil prin ostilitate, a unui real în faţa căruia, vinovat, îţi „speli cu apă şi săpun” „mâinile însângerate”.

Lumea fizică (a se vedea titlul altui volum, tot din 1977) şi componentele ei, altminteri banale, pot să intre „transfigurate, desigur, în literatură”, unde capătă altă „existenţă” care neagă, barem pentru o clipă, „existenţa lumii fizice”, nimic altceva decât o realitate brută, agresivă, chiar mutilantă. Ca fiinţă sensibilă poetul „acuză”, încercând să le implice în înţelegerea propriului eu, agresivitatea şi disconfortul unei lumi care i se comunică sensibil dar care este inacceptabilă. Poetul se caută permanent dincolo de ea – după ce transfigurarea eşuează, tentativa de a se înfăţişa în adevarata identitate sensibilă şi cognitivă conduce la evadarea în livresc, în cultural, în istoric. Ioan Flora caută trecutul, nu biografic ci istoric, în primul rând ca o posibilitate de evaziune din real, în particular dintr-o realitate sordidă şi contodentă.

E propusă aşadar *o nouă poetică*, *scriptorul* „se desocoteşte” cu universul, „micul si singurul său univers patern”. Ca persoană fizică poetul se minimalizează, se dedă autoironiei, el cel care „scrie, apare pe scenă”, dar tot el este „Animalul ăsta […] atins de febra creaţiei./ Chiar el […] inventatorul unei noi poetici”. „Animalul” poetic va comite, împotriva aparenţelor, o poezie a obiectelor şi nu a limbajului, cel puţin deocamdată, printr-o introvertire căutată, deliberată, a lumii fizice: „Introvertit, stâlpul de telegraf, bazinul cu apă,/ obiecte de care zilnic te loveşti,/ obiecte şi nu fapte de limbă.” (*Furiile scrisului la patru după-amiaza*). Pe lângă enumerări/ juxtapuneri de mici întâmplări îşi fac loc de asemenea (încă) mici liste/ inventare de obiecte ce „survin” din universul imediat, familiar, poetul fiind deja preocupat de „Fiziologia oraşului, provincia din noi”. „Mă iei cu Chopin, despre Vârşeţ trebuie să scriu./ La două case de mine-i sifoneria. Păsări de şes, oameni de şes,/ camioane cu carne, cu lapte, cu pâine, dimineaţa./ Mă spăl pe faţă la robinetul din curte,/ pe picioare./ Apa rece, cerească.” Se încearcă totuşi propensiunea din real în suprareal – apa rece are provenienţă celestă.

Volumul antologic *Scriptor* cuprinde şi câteva poeme selectate din două cărţi mai puţin citate ale lui Ioan Flora: *Terapia muncii* (1981) şi *Starea de fapt* (1984). Reperam, cel puţin în textele antologate, înclinaţia către descriptivism, chiar către evocare, apoi enumerări şi inventare, precum şi scurte intercalări narative. Se mai strecoară în versuri menţiuni de mici evenimente, acumulări de elemente disparate, ba chiar şi un soi de zvonistică, deoarece, în definitiv, memoria fondatoare a personalităţii lui Flora este una de structură şi cu reminiscenţe rurale. Tot de aici sunt extraşi destui termeni regionali, dialectali, chiar nume ale rudelor şi ale unor săteni. Iată cum sunt aşezate lucrurile acestea în poezia *Copilărie*:

„Ştiuleţi de porumb, scripeţi şi cabluri, coşuri de nuiele,/ coceni şi rogoz,/ hambarele luminate de fânare, nopţile de Sfânta Paraschiva./ Şesul, argaţii dorm pe paie, prin magazii.// Cică s-ar fi ivit nişte oameni straşnic de întunecaţi;/ cu ochi mici şi roşii, cu securi la brâu, cu seringi/ si borcane încăpătoare./ Pândesc prin porumbişti, au fost văzuţi de departe/ şi de aproape,/ îţi extrag sângele şi-l vând nemţilor,/ pe mărci, se spune.// Săteni avuţi, dar calici, ciorbe cu grăsime de două degete/ deasupra,/ clisă şi răchie îndulcită,/ îi fură somnul cu hăţurile-n mână./ Uneori, la amânătat, văd cum ţiganii cară de la noi din arie porumb cu sacii,/ iar bunicu Nicolae Birgeanu asmute câinii şi-i înjură de mamă.”

Universul infantil, unde îşi fac loc insolitul, gluma, miniaturalul, este susţinut de un spactacular, totuşi banal, însă istoria minoră a evocărilor revine intermitent. Din *Starea de fapt* se desprind doua poeme, făţiş programatice: *Neclintita limbă* si *Trădarea metaforei*. Poetul îşi ascultă propria limbă, conservată cu grijă, o programează „pentru descrierea şuvoiului de lapte dintr-un fragment de roman”, fără însă a-i supralicita originalitatea: „Limba mea n-are o acută conştiinţă de sine, îmi spun;/ e mai degrabă o căscată,/ e mai degrabă un deşeu romantic.” Definirea limbajului propriu ca *deşeu romantic* avertizează asupra lucidităţii lui Flora în legatură cu „excursul” său poetic, care porneşte dintr-un timp postromantic sedus de dar şi seducător prin cultul metaforei. Desprinderea de predecesori este începutul căutării de sine prin propria creaţie iar „tradarea metaforei” devine o firească necesitate: „[…] fac abstracţie de lumina albăstrie a lămpii,/ când răsfoiam gramatici inutile şi-mi spun:/ la naiba cu ambiţiile acestea prosteşti! […]/ nu vreau decât să respir şi să respir şi să respir,/ să respir infernal şi solemn,/ […] chiar dac-aş trăda experimentul, plictisul, metafora,/ desimea stelelor,/ scurgerea timpului interior”.

Radicalizarea despre care a scris Al. Cistelecan încă din 1993 se petrece efectiv în poezia lui Ioan Flora odată cu apariţia volumului *O bufniţă tânără pe patul morţii*, o trimitere explicită către pastişă şi livresc, aducând aminte de textul lui Dimitrie Bolintineanu, *O fată tânără pe patul morţii*. Însă la Ioan Flora pastişa este recuperare creatoare şi cercetare istorico-poetică, iar *Discurs asupra struţocămilei* trece drept cel mai elocvent exemplu. În astfel de inovaţii constă, în fond, şi arta de de a (con)textualiza a lui Ioan Flora.

Ca fiinţă sensibilă poetul „acuză”, încercând să le implice în înțelegerea propriului eu, agresivitatea şi disconfortul unei lumi care i se comunică sensibil dar care este inacceptabilă. Poetul se caută permanent dincolo de ea – după ce transfigurarea eşuează, tentativa de a se înfăţişa în adevarata identitate sensibilă şi cognitivă conduce la evadarea în livresc, în cultural, în istoric.

Maria Mona Vâlceanu

aleargă
pe ramuri
și prin gânduri,

Tăcere
în cuvânt.

Ești tot acolo?

CÂNTECUL EVEI CĂTRE ADAM

1.
De n-ai fi tu,
s-ar năpusti
păduri de dor
în trupul meu
şi-ar creşte marea-n ţărmuri
cât înaltul,
nici înserare n-aş avea,
nici cină
şi neatins de noapte
mi-ar rămâne patul.

2.
De n-ai fi tu
n-aş mai scruta câmpia
cu ochiul pânditor
şi-ngrijorat,
s-aud venirea Timpului
şi poate,
albastrul inimii
să ţi-l sărut curat.

3.
De n-ai fi tu
n-ar mai rodi migdalul
smochinul şi-ar întoarce
frunza grea,
nici cântec n-ar mai fi,
nici dimineaţă,
doar pietre reci, pustii
în calea mea.

4.
Ah, aş putea să-ţi spun orice
şi tinereţe,
şi iubire şi lumină
şi steaua care
arde-n colţul ei de cer
şi umbra ce
coboară fără vină
ah, de-aş putea
să-ţi spun
Destin.

5.
Desculţi prin ţărână,
desculţi,
cu soarele-n ochi
şi cu amintirea
grefată pe umeri,
înaintând prin Timpul care
ca o perdea se trage-n lături
suspinând,
Eva, mi-ai şoptit,
Eva!
Eram viaţa ta
Cu adieri de vânt.

NOAPTE DE VARĂ LA NESEBAR

E timpul când tăcerea
s-a legănat subţire
pe umbra delicat-a unui val,

de 2000 de ani respir
această undă
de 2000 de ani mă caut
într-o stea

iubirea aşteptând pe-un
ţărm de mare
întoarcerea corabiei din larg
o, ochi frumoşi de fată,
o, tristă depărtare
cu amintiri legate
la catarg.

STARE

Timpul nu cunoşte
nici o sărbătoare,

Întregită clipa
s-a închis în lut,
stau în umbr-albastră
a râului de soare
din mocirla cărui
stelele-am băut.

Nu mă ştie gândul
tău de-o veşnicie
Nu mă ştie vântul
pustiit şi trist,

Stau în ţărmu-albastru,
doar la o răscruce
Umbra de lumină
A lui Crist.

BAUDELAIRIANĂ

O, suflte-aminteşte-ţi
acel moment sublim
când tinereţea ameţea uşoară
parfumul alb al florilor de crin
şi cântecul sălbatic de vioară.

O, suflete-aminteşte-ţi
când fi-vei doar un vis
aceste versuri vor purta ecoul
atâtor frumuseţi ce nu le-am scris
Iubira noastră a murit aici.

SĂLBATICA ÎNSERARE

Sălbatică este acum
înserarea,
Vei auzi
cântecul cocorilor
şi vei vedea
stele lucind
deasupra casei noastre.

Eu îţi voi mulţumi
cu un ochi dilatat
de tristeţe
şi de aşteptare.

Sălbatica înserare
va pluti peste frunze şi flori,
peste iarba cosită a cerului
şi peste inelul de aur
al inimii.

STARE

Cafeaua fierbinte
şi-amară,
gândul tău, dureros
şi înalt,
peste cerul sălbatic
de vară,
zeii timpului
nemiloşi
ne despart.

(Din volumul *Bachert sau Albumul fără nume,*în curs de apariţie)

Liliana Rus

primăvara poetelor

Lina şi Cosette

Cărţile citite-mpreună, din scoarţă-n scoarţă,
îmbucate lacom sau, dimpotrivă, ciugulite îndelung,
într-un festin cu fluturi de noapte.
Ceasul ticăie, toate sunt rânduite,
toate sunt binecuvântate de faldurile umbrelor tale.

Stai ghemuită în mine, împletită în viaţa mea.
Lacrima ta îmi scaldă ochii. Între lumini se zbate *Cosette*
– cartea cafenie a Thénadierilor – cartea noastră...
Stai ghemuită în mine, cu mintea curată
şi lumina ei aurie pluteşte într-o lume secretă, tulburătoare.

Poate ai greşit ziua, oraşul, planeta,
luminile murdare din Montfermeil, întunecimile hanului.
Thénadierii şi fetiţele lor cârlionţate
pândesc pe la uşi pasul tău apăsat,
mirosul de tămâie şi cânepă,
tăinuite de beznă.
Simţi în palmă toarta rece a căldării cu apă,
atingi ţesătura scorţoasă a bonetei,
auzi bocănitul saboţilor îngheţaţi...

Ca un fir cafeniu, aplecat deasupra căldării,
trece Cosette, bănuitoare, dibuind calea prin întuneric.

Se deschide o inimă, în cercuri mari se desface lumea.
Pădurea, hanul, izvorul, Éponine şi Azelma
se rotesc în urzelile pânzelor tale.
Cărări fără capăt, lumini gălbui de vitrină
şi fetiţa aceea fără păpuşă, la răscruce de drumuri,
ţi se-ncurcă-n borangicuri şi aţe.

Cântecul sărmanei Cosette se subţiază.
Tu împungi în etamine cu acul. Ceasul ticăie.
Toate sunt bine rânduite.
Toate, binecuvântate de umbrele tale.

Până pe cealaltă parte a lumii

Caut cu patimă urmele ei,
aerul dens din jurul florilor – pe care le descânta –
flori de împărăteasă, mari şi galbene,
ca nişte colivii agăţate pe lujeri subţiri.
Încă mai am de căutat în comorile ei o floare nouă,
un fragment din carnea mea în găoace de melc,
slobozind primele sunete,
cu sângele, cu nervii,
cu ochiul mare bătând în pervazul ferestrei.
Un ghem în blânda lumină a pânzelor întinse
până pe cealaltă parte a lumii.

Sub pietrele roase de ploaie strecor crenguţa de salcie,
în Săptămâna Mare,
licărul verde, sub stăpânirea liniştii,
„şuviţa plângătoare” pentru cusăturile ei neterminate.

Ca un cuibar de zâne...

Va rămâne aşa, ca o clipă tăcută,
o adiere de libelulă deasupra ghizdurilor –
lumina, văzută dinăuntru,
cerând să i se dea drumul prin mica fereastră.
O senzaţie nouă, resimţită cu putere,
ameninţând să mă rupă în bucăţi.

Camere mici şi întunecoase,
lumea dinăuntru neluând în seamă pe cea de afară,
toate ungherele pătrunse de tăcere,
nerăbdarea mea scuturând clanţa,
nenumăratele creioane azvârlite pe podea,
laolaltă cu gheme încurcate de lână
şi lumina cuprinzându-le acolo
ca într-o mică şi flămândă grădină.

Licărul portocaliu ivit în deschizătura uşii,
acoperit în clipa următoare de trupul ei mare.

- Rămâi aşa, înaintea umbrei tale,
rămâi definitiv în dreptunghi de lumină,
ca un cuibar de zâne,
până când frica mea nevolnică
se va deznoda ca o panglică veche.

Inevitabila întâlnire

Toate drumurile din casa asta,
luminişurile, întunericul, repezitele rugăciuni,
rana ce se ascute în tâmple,
la fel de trufaşă ca orhideea mea albă –
toate sunt mai năvalnice decât o cascadă,
mai pătrunzătoare decât amintirea tămăduirii.

Zorii durerii – întoarcerea *acasă*,
cuiul de lemn zvâcnind în fruntea mea,
zgomotul viu, pornit ca dintr-un clopot,
şerpii albi ai nesomnului, încâlciţi,
la înţelegere cu lampa şi bucata de pânză subţire.

Inevitabila întâlnire cu Lina...
Ace, arnici, ace, arnici, –
inima ei asemenea mierii,
sâmburele tare rodindu-i în tâmplă,
în fapt, viaţa mea în flacoane de sticlă,
puse la răcoare, unde lumina se năruie.

Pâlpâi în crăpăturile pereţilor văruiţi,
în urzeala pânzelor ei imaculate.

Ace, arnici, ace, arnici...

Lămpile lumii se sting. Nădejdea,
ca un căţel orb, poticnită umblă pe străzi

Gabriela Ivaşcu

NOAPTEA

*
noaptea în singurătate
tristeţea are sunetul numelui tău

iubirea apare ca o femeie
dezbrăcată de podoabe
de haine somptuoase
cu fardurile spălate de lacrimi

atunci înţelegi că
dincolo de strălucirea cu care se acoperise
în realitate avea un trup chircit
şi o faţă anostă
inexpresivă

*
dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
deasupra căreia pescăruşii
ţipă sinistru noaptea
o casă pe care nimeni n-o vizitează
mobila e uzată şi ternă
o casă în care bei singur noaptea
arunci sticlele pe podea
fumezi şi scuturi scrumul peste tot
dezolarea de a trăi într-o casă părăginită
care e inima ta

*
cuvintele tale cădeau pe podea
ca nişte degete retezate

târziu noaptea după ce făceam dragoste
redeveneam doi străini
nu ne-am cufundat unul în trupul celuilalt
ci unul în tristeţea celuilalt

*
călătoria cu trenul noaptea
e o coborâre în mister
sau în infern
scheletele unor hale abandonate
apar în câte o străfulgerare
dintr-o gară dărăpănată de oraş mic
urcă un bătrân zdrenţăros şi murdar
cu părul vâlvoi
încărcat cu desagi
plini de nimicuri adunate
din tomberoane şi gropi de gunoi
în semiobscuritate percep fragmente
din poveştile navetiştilor de noapte
vocile lor încleiate de berea la pet
dogite de ţigările contrafăcute
îmi alunecă în urechi
lăsând în creier pete gălbui lipicioase

noaptea în trenul personal
seamănă cu o nesfârşită halucinaţie
privind în urmă
prin fereastra murdară
dragostea noastră mi se pare
o colecţie de resturi
recuperate de un bătrân decrepit
dintr-o groapă de gunoi

*
iată-ne din nou împreună
amândoi ştim că nu are sens
cuvintele noastre sună metalic şi rece
dinţii ni se ciocnesc într-un sărut sec

noaptea aceasta e un mic animal transpirat
se cuibăreşte între noi să ne sugă căldura trupurilor
prin fereastră se vede un cer opac
murdar şi fără strălucire
ca ochii tăi goi
şi carnea ta nepăsătoare

*
noaptea mă plimb printr-un cimitir de sticlă
plin cu cadavre fosforescente
la lumina lor scriu câte un vers pe ghicite
dar niciodată nu reuşesc să-l termin
am buzunarele pline cu bucăţele de hârtie
cu frânturi de versuri

Florina Isache

Realitatea…

Realitatea începe de aici.
Din punctul acesta în care bulevardul intersectează strada Rahovei.
O femeie în roşu trece zilnic prin dreptul ferestrei.
În ochii ei, nutriţionistul îşi aranjază sacoul de toamnă, cu o delicateţe poetică.
Realitatea începe de aici, din dreptul ferestrei cu geamuri termopan (patru anotimpuri), în spatele căreia poţi citi o poezie ...în linişte.

*

Realitatea începe de aici. Din dreptul vitrinei cu anunţuri:
Angajez vânzătoare. Vârsta – peste 40 de ani.
Vând casă în localitatea Scrioaştea. Preţ negociabil.
Vând ouă de prepeliţă.
Cumpăr linişte...
Vând boltă în cimitirul Stelian Popescu, zona 1, rând 3.
Bună dimineaţa, sunt Monica şi vă prezint realitatea zilei - la Radio Impact.

*

Realitatea începe de aici.
Din punctul acesta în care echipajul Smurd semnează ceva într-o carte şi totul se întâmplă repede, atât de repede, de parcă nici nu a existat.

*

Realitatea începe de aici, de lângă standul acesta de flori, cu o lecţie de ontologie.

*

Femeia împingea un cărucior pentru invalizi şi privea în vitrina fiecărui magazin.
Cu fiecare pas, mai urca o treaptă.
Până la capătul străzii, s-a oprit de două ori într-un parc,
s-a aşezat lângă o fântână arteziană,
a dat un telefon proprietarului.
A stat trei ore la rând pentru un kilogram de portocale.
A pierdut primul tren.
A scris o scrisoare de dragoste şi încă mai aşteaptă răspunsul, deşi aşteptarea se măsoară în ani lumină...
Aşteaptă.
În dreptul ultimei vitrine, bărbatul a zâmbit.
- Ştiam că eşti aici, dar nu mai reţineam numărul paginii...

Realitatea începe de aici. Din dreptul vitrinei cu anunţuri: Angajez vânzătoare. Vârsta – peste 40 de ani. Vând casă în localitatea Scrioaştea. Preţ negociabil. Vând ouă de prepeliţă. Cumpăr linişte...

Luminiţa Cojoacă

LA ROSTUL DE DIMINEAŢĂ

Dorul se face apă
La drumul mare
Nu lasă îngerii să urce
În culmea cu multă speranţă
Câinii nu urlă
La masa de dimineaţă
La prânz se leagă un dor
De urmă să nu daţi masa
De pomană că se aprinde
La fiecare strigare
Norii nu se fac îngeri de pamânt
Mâinile au rostul lor
Nu striga pamântul
Rostul de înger să se facă apă
Tremurată peste mormintele goale
La biserică te duci cu cămaşa deschisă
Îngerii se desfac de principii
Sub paşii morţilor din mormintele goale
Candela nu se aprinde la nici o strigare
Rostul se aşează pe culmi
Dimineaţa devreme
Când sunt îngerii aprinşi

PIATRA SEACĂ

Sta aleasa cu masură
Piatra fără bătătură
Alba precum o mireasă
Striga morţii nu o lasă
C-a albit peste măsură
Piatră de pământ cu mumă
S-a ales şi judecat
Domnu ales ca împărat
Piatra de pământ cu dor
Tu-i scrii morţii de amor
Face-te-ai pământ cu flori
Dorul să-l dai înapoi
Face-te-ai pământ curat
Soarele pe veci purtat
Piatra albă de pământ
Ţi-a făcut orbul mormânt
Piatra aleas-cu judecată
Haina îţi e cumparată

LA RĂDĂCINA ARĂTATĂ

Cu voinţa oarbă
Mestec timpul apa să nu se faca piatră
La pământ înainte la victorii înapoi
Striga îngerul peste voinţă
Laptele îl dă de pomană
Stânca să nu se împartă-n piatră
Apa trece moara la
Apus de rădăcină secată
Timpul latră vraja din
Paşii pietrelor chema voinţa
Ochii să nu fie tulburi
Să se vadă apa care nu
Curge fără măsură
Laptele dacă strigi se face
Apă cum izvorul e fără venin forţele binelui
Înnoadă şi desfac timpul
Trecut peste masură

ROSTUL REALITATII

Frigul se desface de moarte
Scutură pământul să nu-l strige
Taina câmpului o mângâie
Ziua să îi pară mai aproape
Zorii daca se uită
Creşte iederea pe umerii scândurii
Ca aşteptata sub lumina multă
Cu carnea descoperită
Pentru rosturile ce mesetecă pe nerăsuflate
După zi se face noapte
Moartea se apropie de oameni
Îi striga pe nume pe fiecare
Să le dezmeirde rosturile
Pâinea să le împartă cu bunăvoinţă
Lupii vorbelor îi aşează dinainte
Cu focul descoperit
Roşul îl face galben
Rodia se face carne
Dimineata când lumea e
Mai aproape

LA ADĂPOSTUL SOARELUI

La adăpostul luminii
Soarele se duce prietenos
Îmbată moartea
Apărută pe neasteptate
Lespedea dacă se trece
Zorile se aprind
În semn de sărbătoare
Paşii cărnii se pleacă
Peste scandură
Să se ferească lumina
Ca să nu scapete
De cu seară
Dumnezeu se uită la
Lumina multă
Ce-l striga
Cu focul deschis
Rostul ca să-l păzească
Să nu se spargă
În tăciune
Zorile ca să mişte
În dimineaţa strigată
De îngeri
Prea duşi la biserică
Uşa ca s-o deschidă
Să le fie uşor de zis
Cu focul prescris

primăvara poetelor

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

AL. TH. IONESCU - UMBRA CĂRŢII

Nu mai ştiu cu precizie când l-am cunoscut pe Al Th. Ionescu, ştiu doar că era puţin peste anul 1980, cum nu mai ştiu nici împrejurările – parcă-l ştiu dintotdeauna. Ştiu, în schimb, că „m-a câştigat” repede şi pentru totdeauna, că în el mi-am recunoscut respectul faţă de carte, citirea atentă şi din mai multe perspective, că niciodată nu ne-am certat - nici din pricina unor opinii diferite care, slavă Domnului, au fost destule, nici din pricina vreunui prieten comun n-am intrat decât în dispute, necum în vrajbă. Cel mai adesea îl întâlneam însoţit fie de Nicolae Oprea, fie de Miron Cordun, fie de ambii. Peste o vreme putea fi întâlnit foarte des cu Leonid Dragomir, filosoful de mai târziu. Ne strămutam din stradă în berărie şi acolo, sub pretextul unor beri îngulerate bine cu spumă, plonjam în istoria literaturii, în cancanurile vieţii literare, „disecam” o carte, controversată, ori încă nedibuită de critica literară. Ascultam cuminte, băgam la cap o mulţime de informaţii care mă mânau direct în bibliotecă. Aşa am aflat mai multe despre echinoxişti şi programul lor cultural, tot de la cei trei am aflat mai bine cum stăteau treburile cu protocronismul şi disputa provocată de reprezentanţii lui în viaţa literară românească. Încet, dar sigur, Altehaşu' m-a îmbogăţit cu o discretă dar sigură prietenie. Adesea mă saluta aşa: „Salutare, umbră veche !” Parafraza la versul celebru al lui Grigore Alexandrescu – „sărutare, umbră veche” – o folosea, după cum avea să-mi spună, pentru că (atunci) figura mea avea ceva istoric şi pentru că eram preocupat pătimaş de literatura veche, patimă care nu m-a părăsit nici azi când, vai, deja sunt mai vârstnic, cu un an, decât Altehasul... La acest salut răspundeam cu respect şi inspirat de devoţiunea criticului pentru munca sa: „Mulţumim pentru bineţe, „Umbra cărţii”, plină fie-ţi inima, ziua şi veacul de viaţă !” La doi ani după marea plecare a Altehaşului, în 2011, trecut doar cu 9 ani peste jumătatea veacului de viaţă, ce i-l doream, a apărut, prin grija prietenilor săi statornici, o carte intitulată cum nu se poate mai nimerit şi mai cuprinzător: „Umbra bibliotecii”.

Cu puţin înainte de 1989, (să fi fost 1987 ?), umblam mai tot timpul cu o carte la mine, din care tot citeam şi reciteam. O primisem cadou de la Tedy Georgescu. Este vorba de "Scriitorul şi umbra lui", de Gaëtan Picon. Prima dată o citisem în 1974 (apăruse în ‘73) şi mi-a fost un fel de îndrumar în viaţă, nu numai în înţelegerea unor aspecte ale literaturii. În acel an 1987, colaboraţionismul deşănţat al unor literaţi şi problemele mele cu Securitatea mi-au readus cartea în actualitatea personală. Concluzia lui Picon este că “fericirea nu trebuie să anestezieze conştiinţa, care este “umbra” scriitorului. În artă nu există naivitate, chiar şi “strigătele inimii sunt voci ale conştiinţei” şi de aici vine melancolia.” Văzând pomenita carte, Altehaşu' a deschis geanta de umăr, care nu-l părăsea niciodată, şi m-a cadorisit şi el cu o carte: Robert Escarpit – „De la sociologia literaturii la teoria comunicării”. „Cred că ţi se potriveşte, Umbră Veche, mi-a zis, să o stăpâneşti sănătos ! După ce o citeşti, n-ar fi rău să-l citeşti şi pe Traian Herzeni.” Deşi scrisă în 1958, cartea, tradusă la noi în 1981, a fost şi este actuală, încă. Adesea, pe stradă, Al Th. Ionescu era salutat de tineri, foşti elevi, după cum intuiam din dialogul lui cu ei, le răspundea, îşi aducea aminte de fiecare, îi întreba: pe unii cum merge cu facultatea, pe alţii, care terminaseră studiile, unde au primit repartiţie, ca profesori, etc. Astfel de situaţii, pentru mine erau grăitoare în privinţa profilului moral al dascălului Al Th. Ionescu. Un elev, ucenic şi prieten desăvârşit i-a fost scriitorul Leonid Dragomir. De la o vreme îi întâlneam mai mereu împreună, lăsându-mi impresia că cei doi sunt de nedespărţit şi în sinea mea le spuneam, amuzat: „Na, Quijote şi cu Sancho!” În tovărăşia celor doi, totul devenea frumos, comuniune şi speranţă. Pe 28 martie, 2009, când Dumitru Augustin Doman mi-a dat vestea cea neagră, trecerea Altehaşului la cele veşnice, gândul mi s-a dus la prietenul nostru Leonid şi la pustia ce lui îi va fi fost poposit în suflet cu asupra de măsură…

Au trecut cinci ani de la plecarea criticului şi în mintea mea stăruie marea de elevi, foşti elevi, scriitori, vecini, colegi şi prieteni, care l-au însoţit pe ultimul drum, la locul de veci, undeva pe un deal al Curţii de Argeş, unde cerul este parcă mai aproape şi grăitor … Când era coborât în mormânt, acolo, în vecinătatea muntelui, nu ştiu de ce, prin ce joc al minţii, mi-am amintit că îmi vorbise, cândva, despre Udupu, satul baştinei sale, despre asuprirea fierbinţelilor verii şi a crivăţului iernilor de stepă…

Al. Th. Ionescu a fost şi un gazetar de excepţie, articolele şi editorialele sale pot fi impecabile şi necesare materiale didactice, în ele sunt îngemănate talentul, bunul simţ, virtutea limbii, conştiinţa formatorului veritabil de opinie; acestea le-am spus, cu bună ostentaţie, asta pentru că de faţă erau mulţi jurnalişti tineri, cu prilejul lansării unei cărţi apărută postum - “A(l)titudini”- şi voiam ca ei să audă şi să priceapă cum trebuie făcută presa.

Altehaşu' a fost şi un susţinător al câtorva tineri membri ai cenaclului „SIND”, care a desfăşurat o frumoasă activitate literară, tineri ocrotiţi de doamna bibliotecară Constanţa Toma; nu o dată, după cum am aflat, Securitatea se interesa de acest cenaclu şi Doamna Toma a făcut tot ce s-a putut ca să convingă organele că tinerii aspiranţi la gloria literelor erau nişte oameni normali, setoşi de frumos şi de exprimarea lui în poezie, proză, teatru. Din fericire, „organele” au înţeles, ori s-au prefăcut că înţeleg, să nu se mai repete grotescul eveniment din 1971, cu „Grupul Albaştrii”.

Altehaşu' a fost şi un susţinător al câtorva tineri membri ai cenaclului „SIND”, care a desfăşurat o frumoasă activitate literară, tineri ocrotiţi de doamna bibliotecară Constanţa Toma; nu o dată, după cum am aflat, Securitatea se interesa de acest cenaclu şi Doamna Toma a făcut tot ce s-a putut ca să convingă organele că tinerii aspiranţi la gloria literelor erau nişte oameni normali, setoşi de frumos şi de exprimarea lui în poezie, proză, teatru.

Cândva, cred că prin anul 2005, i-am spus Altehaşului un of al meu, mai vechi: recuperarea critică a unor autori, mulţi din generaţia optzecistă, care, din motive politice, în regimul comunist au fost ţinuţi de-o parte, cum de-o parte au fost ţinuţi şi de libertatea post-decembristă. Replica lui a exprimat o dezamăgire cum niciodată nu am crezut că o voi vedea la el, un ins locuit de o speranţă molipsitoare:

„Măi, băiete, tu nu vezi că se duce totul, dracului? Politica a devenit un surogat, un mijloc prin care se fură totul, cultura este maimuţărită de tineret, scriitorii s-au împărţit în găşti clientelare, rupte de realitate şi oarbe la anomia care le paşte. Cetăţeanul, la rându-i, nu mai are nici un aliat; presa îi zobeşte mintea şi îi strică limba.” Aveam şi eu acest sentiment al zădărniciei, dar nu mă aşteptam să-l aflu şi la prietenul meu, optimistul incurabil…

Brusc mi-am adus aminte de o zi, una spre finele lui 1995, când împreună cu el şi Miron Cordun am discutat despre o carte proaspăt apărută, a lui Adrian Marino – „Pentru Europa”. Este acolo o dilemă: unde se opreşte Europa – pe Elba, Urali sau pe catedralele gotice din Carpaţi? Sceptic de fel, Cordun a întrebat, ca pentru sine: „Europa va mai fi: politic, social, cultural şi va mai însemna ceva ?” Altehaşu' i-a răspuns: „George (numele real al lui Miron Cordun era George Cristea- Nicolescu), Europa este un şir de catharsis-uri, aşa a ajuns până azi. Cum, necum, ea se reinventează.” Erau frumoase şi spumante aceste dialoguri, plecai cu sufletul plin de lângă prieteni de care curând ţi se făcea dor porneai pe străzi, hai-hui, să-i întâlneşti… Suntem din ce în ce mai puţini, cam de multişor, şi când ne vedem discutăm mai mult despre dezertările trupului şi despre un illo tempore al nostru, unul aproape imaginar…

Pe lângă Leonid Dragomir, criticul îi avea la suflet şi pe poeţii: Nicoleta Popa, Sorin Durdun, Liviu Măţăoanu, precum şi pe Gabriel Grigore, pe atunci un tânăr cu vădite calităţi de critic literar, azi umbrit de gazetarul din el, tineri pe care i-a îndrumat şi protejat în mod special şi i-a publicat, după 1990, în paginile excepţionalei reviste „Calende”.

Al. Th. Ionescu a crezut cu ardoare în schimbarea României, în despărţirea ei totală de comunism. Spre finele verii 1996, Ana Blandiana, care înfiinţase, împreună cu mai mulţi intelectuali români, Alianţa Civică, face o vizită la Piteşti, lansează o carte şi ţine o conferinţă despre implicarea civică pentru o schimbare radicală. Evenimentul adună multă lume, în prima linie sunt prezenţi o parte dintre scriitorii mai vârstnici şi aproape toţi tinerii literaţi, de prin partea locului. Memoria fotografiei din această pagină ni-i arată, în jurul poetei, pe: Nicoleta Popa, Dragoş Popescu, Romeo Lefter, Cătălin Grigore, Cornel Postolache, Al. Th. Ionescu, Dumitru Anghel, Ana Blandiana, Gabriel Grigore, Ion Durac, Constanţa Toma, Alexandru Ştirbu, Florentin Sorescu, Liviu Măţăoanu, Aurel Sibiceanu, Sorin Durdun, şi alţii.

Privesc, adesea, această fotografie, mă minunez de trecut, alteori nu mai văd clar, chipurile se estompează, aproape până la ştergere, parcă orbeşte sufletul în mine şi întreb cu versul (oximoron?) lui Nichita: „De ce nu sunteţi voi care sunteţi ?”

Din poezia lumii

Leonid MARTÎNOV (1905-1980)

S-a născut în orașul siberian Omsk în familia unui hidrotehnician și a unei învățătoare, fiică de inginer militar. Poet precoce – s-a păstrat un catren „matur" pe care l-a scris la vârsta de 10 ani. Debutează în presă cu note jurnalistice (revista „Tvorcestvo" – „Creația", 1921). Primele poeme, influențate de futuristul David Burliuk, îi sunt publicate în volumul colectiv „Futuriștii", editat de tipografia de campanie a vaporului agitatoric „Internaționala a III-a". A fost membru al grupului literar-artistic „Troica roșie" (1921-1922). În 1924 este angajat corespondent de teren al ziarului „Sovetskaia Sibir". În 1930, la Moscova, îi apare prima carte, „Hrană brută, sau călătorie autumnală pe Irtâș" (texte jurnalistice), urmată, peste doi ani, de un volum de nuvele. În 1932 este arestat, acuzat de propagandă contrarevoluționară și deportat pe trei ani în Vologda. Celebritatea literară îi vine după editarea volumului „Poeme" (Omsk, 1939). În decembrie 1946, poetesa Vera Inber publică un articol distrugător la adresa cărții lui Leonid Martînov „Pădurea Erțin" al cărei tiraj este confiscat și distrus, iar autorului i se ridică dreptul la semnătură pe o perioadă de 9 ani. Abia în 1955 îi este publicată cartea „Versuri", care devine primul best-seller din perioada post-stalinistă.

A tradus mult din mari autori ai lumii, printre care Victor Hugo, Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Salvatore Quasimodo, Adam Mickiewicz, Alfred Tennyson, Jan Neruda, Pablo Neruda, Julian Tuwim…

Traducere și prezentare de LEO BUTNARU

* * *

Bărbiile proeminente,
Pumnii ciolănoși… Asta s-a întâmplat
Într-o mahala muncitorească
Peste al râului parapet de granit, înalt.

Au înhățat faraonul:
– Ia târâie-l încoace, opintit! –
Acum nu e timpul de pierdut
Peste al râului parapet de granit!

Si vorba-i brici de scurtă –
Cuvintele n-au rost, nici unul, nici o mie...
S-a-ntâmplat în mahala muncitorească
În focul revoluției din octombrie,

Acolo, unde ceața, clăbucind,
Plutea peste volnicia dinamitardă,
Ascunzând un stol de îngeri bătrâni
Sus, la mansardă.

(1920)

* * *

Suntem futuriști involuntari
Toți cei care astăzi trăim.
Stelele cu colțuri ascuțite, tari, –
Iată-a inimii carcasă pe care-o râvnim.

Din sârma ghimpată din bălării
Este împletită fatal
Coroană de lauri a bunăstării
După războiul mondial.

Să ne îngrădim de trecut,
Ajuns pulbere și tină,
Trecutul ce parcă demult
A fost retezat din rădăcină.

Poate doar sub lupă, cu ceva noroc,
Ar mai putea el să fie văzut…
Miros a pământ și a cojoc
Fetele timpului nostru brut.

(1921)

STUDIOUL GERULUI

A înghețat absolut tot –
Mare și eleșteu, și râuri, și băltoace – și frigul sporește;
Dincolo de geamul fragil a înghețat și aglomerarea de constelații
Asemenea unei cozi țepene-n zeama de pește…

Și iată că-n pragul pustiu studio de cristal al gerului
Apare modelul, natura-manechin:
– Dar unde-i pictorul Ger în șubă din blana jderului?
– Ah, roză vânătă de frig, vizitiu al atelajului canin,
Lasă fantazările tale: „Cum să pozez?" – fiică-a unui tată de zăpadă!
Poți poza cum dorești, cum îți vine, dragă!
Aha! În acest caz este mai bine
Să fiu redată semi-nudă, aruncând priviri somnolente, de vis,
Spre ozorul ferestrei, crescând pe sticlă ca florile ce se desfac
Printre diverse păsări exotice cu frumusețea lor de paradis!

Zâmbete pe față, cozi de păuni pe mătase și floricele pe cit!
Ea nu vrea să se chinuiască-n mănuși și iminei tătărăști
Aici, unde nu-s decât mesteceni de gheață încremeniți, ce-aduc leit
A crăpături subțiri, a plesnituri în văzduh, cât privești.

Și iată, ia pensula pictorul Ger în șuba-i de jder – în fine
Să facă ceea ce i s-ar putea întâmpla, de la sine.

(1922)

* * *

Cu ce sunt amenințate
Pe albiile nămoloase
Bărcile de ieri, eșuate,
Scrumitele vetre părăsite
Prin năgara ce-și frânge uscatele oase?

Păi, cu nimic! Ceea în ce s-a-mpotmolit
Va dispărea în antichitatea himerică,
Albiile secate se vor umple din nou
Cu ape-n vălătucire sferică.

Și prin văzduhul molecular, deplin
În semiluni și cruciulițe, va reînvia
Cerul întreg, numai că stelele
Nu vor mai fi în locurile lor de cândva!

(1929)

FLUVIUL LINIȘTE

– Ai fi dorit să te întorci la fluviul Liniște?
– Aș fi dorit să o fac în noaptea când gheața încleștează apele.

– Dar va fi să găsești barem vreo barcă
Și crezi că ai putea chiar să treci
Peste beznaticul fluviu Liniște?
Nu riști să te îneci?

– N-o să mă înec!
În acel oraș eu cunosc o casă.
Doar de-aș bate în geam – va ieși să mă întâlnească.
O cunoscută. N-ai zice că e frumoasă. Nici
N-am iubit-o vreodată.
– Nu minți!
Ai iubit-o!
– Nu! Noi nu suntem nici prieteni, nici inamici.
Am și dat-o uitării.
Deci, asta e. Am să spun: chiar de mi se pare
Că trecerea este nesigură,
Vreau totuși să mai plutesc o dată pe fluviul Liniște
În amurg de zăpadă, în noaptea înghețului ca fatală-ncleștare.

– Cu adevărat, noaptea-i vântoasă, umedă.
În atare noapte, înfiorate, se trec lemnele în sobă.
Dar pe cine va încălzi lemnele, când jarul li-i pe sfârșite?
Te sfătui să-ți amintești de nopți mult mai calde, tihnite.
– Mergem?
– Mergem, nici vorbă!

Din magazia pentru lemne
Frații vor scoate barca pe umerii lor,
Lăsând-o pe apele fluviului Liniște.
Iar fluviul Liniște e captivul vântului urlător.
Și eu nu voi privi spre însoțitoarea mea,
Ci doar îi voi spune: „Așează-te la pupă!"
Iar dânsa va zice: „Doar să-mi iau trenciul
Și vin îndată…"

Plutim în beznă,
Barca saltă
Pe lângă localitatea Coada lupului,
Pe sub Podul de lemn,
Pe sub Podul de plumb,
Pe sub Podul fără nume…
Spume…

Eu vâslesc în beznă,
Femeia stă la pupă,
Cârma de direcție e-n mâinile ei.
Dar, bineînțeles, nu conducea ea – conduc eu!
Pe obrajii i se topește zăpada,
I se lipește de bucle.
– Dar cât e de larg fluviul Liniște?
Îi cunoști tu oare lățimea încalte?
Țărmul din dreapta abia de se mai zărește –
Un lanț de lumini difuze…
Iar noi pe insule vom debarca.
Să știi – sunt două de toate.
Dar cât e de lung fluviul Liniște?
Îi cunoști tu oare lungimea?

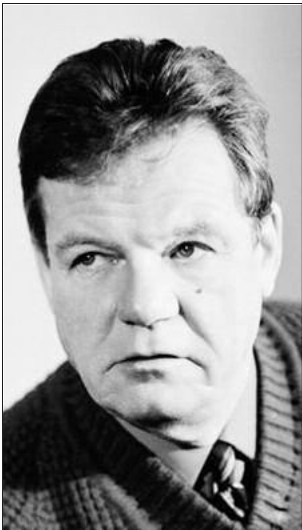
De la miezul-nopții văilor până la amiezile zenitului
Sunt șapte mii și opt sute
De kilometri – și pretutindeni nu e decât
Liniștea extrem de adâncă!

În aceste amurguri înzăpezite
Scrâșnetul furcilor de vâsle e tot mai surd.
Iar în năvoade încremenesc
Mușchii muți ai peștilor.
De pe bărci se scurg pale de apă,
Cârmacii spre case pornesc.

Nevăzute și tăcute sunt
Țărmurile tale, Liniște.
Pescăruși cenușii tot mai greu își zvâcnesc
Aripa prin vifornița…

– Dar așteaptă puțin! Ce-i vei spune tu gospodinei?
– Pescărușii retează vifornița cu aripa…
– Ba nu, lasă asta! Ce-i vei spune tu gospodinei?
– Nu pricep – cărei gospodine?
– Celei ce stă la pupă-nclinată peste cârmă.
– O! îi voi spune: „Taci, nu mai plânge.
Nu ai dreptul să faci asta în noaptea,
Când vântul de vest – trâmbițaș –
Trâmbițează-ndelung semnalul înghețatului de ape".
Ascultă!
Iată răspunsul meu –
Fluviul Liniște nu există.
Liniștea a fost încălcată.
Și e vina ta..
Ba nu!
Aceasta e fericirea ta. În geroasa noapte,
Tu însuți ai curmat
Acea liniște prea adâncă
Ce te ținuse în captivitate.

(1929)

Zâmbete pe față, cozi de păuni pe mătase și floricele pe cit!

Ea nu vrea să se chinuiască-n mănuși și iminei tătărăști

Aici, unde nu-s decât mesteceni de gheață încremeniți, ce-aduc leit

A crăpături subțiri, a plesnituri în văzduh, cât privești.

traduceri

Paul Aretzu

Duhul Frumuseții

Nimic bacovian la această poetă băcăuană, afară poate de o nostalgie repede evanescentă (netransformată în patetism) și de lecția simplității.

Privighetoarea, al cărei cântec irumpe la adăpostul nopții (frumusețea este pudică), are un renume de toți recunoscut. A fost lăudată de poeți, compozitorii au încercat să o imite. Inflexiunile pe care le emite, cascadele sonore dumnezeiești merg direct în suflet. Bucuria audiției este atât de mare, încât ai senzația nefirescului, acceptând împăcarea cu moartea. Iconarii îl numesc pe Sfântul Duh, pentru a desemna sentimentul împlinirii, *Duhul Frumuseții*.

Cecilia Moldovan își numește volumul de versuri **Cartea de identitate a privighetorii** (Editura *Junimea*, Iași, 2013, cu o prezentare de Dan Bogdan Hanu), riscând un pariu greu de susținut. Primul poem este o (anti)artă poetică despre neasemănare într-o lume desensibilizată, în care oamenii nu mai au timp să descifreze frumusețea genuină pe care Creația le-o oferă, dispuși să-și cumpere oricând „o bucată de cer îndepărtat/ cu tot cu măiastră” (*blestem ori binecuvântare*). Nu este vizată nici o țintă estetică, nici resuscitarea unui clișeu romantic. Poeta este lucidă, ultragiată de nepăsarea citadină, de prevalarea tot mai grosolană a profitului economic. Se retrage, de aceea, cu amărăciune, din scena istoriei, devenită tot mai grotescă. Ironia, desigur, este inclusă cu discreție. E adevărat, uneori textele capătă accente de diatribă, blamând nedreptatea, pierderea sensibilității feminine, marasmul social, având un ton profetic: „Ce-a fost năzuință pare doar moft/ povestea cu fiori – o bagatelă desuetă/ peste încrâncenare se așază ape liniștite/ asta ar însemna să ne punem cu toții să-l așteptăm/ pe Noe a doua oară, cu exact aceleași ființe împrejur,/ că între timp nimic nu ne-a făcut mai veșnici” (*seisme primenitoare*). În ciuda Mântuirii, nimic nu s-a schimbat, așteptându-se un nou potop regenerator.

Față de puritatea privighetorii, care caută singurătatea și tăcerea nopții pentru a-și dezvălui splendoarea, oamenii sunt preocupați de exhibarea propriilor imagini, de interese meschine, falsificând și manipulând realitatea, fetișizând voracitatea, platitudinea, complăcându-se într-un hedonism egoist. Poeta nu este declamativă, nu argumentează retoric, nu are intenții didacticiste. Poemele sunt simple, constatative, ușor ofensate, dar nu ideologizate. Dimpotrivă, se configurează, repetat, un ludic reținut, de răsfăț.

Alte poeme sunt diafane, cu un grad sporit de inefabilitate, lansând artificii de imagini, dezvoltate pe un trunchi tematic suplu. În *îngerii din corole*, aceia care nu au reușit să se refugieze în cer sau să se cufunde sub pământ „se ascund rușinați prin corole de heruvimi/ că nu-și pot plăti factura la lumină”. O viziune escatologică este proiectată în *perechea monocoloră*: „la sfârșitul lumii nu va mai fi bărbat și femeie/ poate un contur luminos/ purtând amintirea amândorura”.

În niciun caz, Cecilia Moldovan nu poate fi taxată de sentimentalism, ba, mai mult, pe alocuri, se conturează un umor fin, ca în acest poem ciclopic: „sunt așa cum sunt/ cum am fost/ în ultimii două mii de ani/ fără chimicale/ fără alchimii/ cu un singur ochi/ de serviciu” (*ediția princeps*). Se face loc și micilor narațiuni cu încărcătură nostalgică, desprinse din *meandrele vieții* (cum afirmă poeta), imagini ale trecutului, stampe de epocă, spulberate de timp, idile resuscitate, locuri cu memorie, gânduri tandre pentru cei apropiați, reverii despre întâmplări posibile, dar neînfăptuite, dubluri ireale, ca în muzeul figurilor de ceară ale doamnei Tissaud. Un splendid poem este dedicat, solidar, cu delicatețe, femeilor ajunse la vârsta emancipării: „își poartă cu grație carapacea/ dincolo de umbrela lui don juan/ par prea lucide și directe dar ele/ demult s-au dezis de cosmetice/ (nici pentru farmecele proprii,/ nici pentru bâlciul din jur)/ când vrem să facem provizii/ pentru nopți pustii,/ cu pletele-n vânt și un pic de ruj,/ luăm pulsul vieții de la volan/ facem șpagat printre știai-că-uri/ prin parc sau în aburi pufoși de cafea// amicele mele și-au câștigat dreptul/ să stea la cârma proprie/ să doarmă pe mai mult de jumătate de pat/ le mângâi cununa de învingătoare/ dar ele nu mai cred în admiratori/ și stau cu ochii mijiți să nu piardă/ din nimic ceva” (*singure și singulare).*

Filosofia Ceciliei Moldovan, sublimată poetic, constă în a privi viața ca pe un dar, bucurându-se de simplul (și norocosul) prilej de a exista, de a iubi, de a fi iubită. Exuberanța existențială (firească) o face să nu mai deosebească trecutul de prezent, povestea de realitate, gravitatea de ironie: „o, pe brațele prunilor dezbrăcați/ au crescut banane și mere și kiwi/ pe luciul apei plutesc nuferi albi/ curtați de două rățuște din plastic” (*zeul buf de dezlănțuie*).

Cartea este alcătuită din trei părți: prima conține insatisfacții civice, morale, a doua recurge la *căutarea timpului pierdut*, la învierea celor *care stau adormiți în mine*, ca mod esențial de a preamări existența. În a treia secvență, care dă curs unei gradații a contemplativității, autoarea constată că toate valorile pălesc în fața sufletului. Doctrinele, filosofiile, apanajul culturii nu înseamnă nimic pe lângă minunea înduhovnicirii omului, a teandriei: „la tine mă gândesc, suflete,/ drumul e lung cu multe coturi/ și adevăruri frânte, contorsionate// strigătul lui Zarathustra/ ori cel al lui Malraux/ n-au rupt baierele firii/ stau căzute în somnul nostru milenar/ astrul zilei nu-mi mai este prieten/ mă baricadez când se uită la mine/ este tot mai sterp – precum sămânța Supraomului/ și stă mirat la hotare// la tine mă gândesc, suflete,/ răsucit între gnoze și profeții/ la boboteaza trecută/ prelinsă din tăriile cerești/ peste erorile nereciclate/ peste nedumeririle tale încă nestinse” (*deruta orologiilor*). Nu sunt, nici de această dată, excesivități prozelitice, poeta manifestând seninătate și detașare. Poemele sunt, în acest sens, un dialog în sine cu Dumnezeu, în legătură cu soarta făpturilor, cu rețeta cea bună a existenței. Nu sunt dogmatice, fiind deplin lirice: „la inventarul de seară/ ținem în palmă mărunțișul scăpat/ printre degete de un Dumnezeu al zbaterii/ și ne credem/ descurcăreți de elită/ cert este că am câștigat/ o zi... în minus/ Să râdem? Să plângem?” (*câștigul de o zi... în minus*).

Nimic bacovian la această poetă băcăuană, afară poate de o nostalgie repede evanescentă (netransformată în patetism) și de lecția simplității. Nu putem decât să recunoaștem înseninarea și echilibrul pe care le produce lectura, textele având o sensibilitate umană aparte. Regăsim la ea ceva din identitatea specială a privighetorii? Se prea poate, din moment ce *Duhul Frumuseții* adie în aceste poeme.

„Capul cu păsări” de Laurenţiu-Ciprian Tudor

Iubind toate dorurile, poetul „se împoezeşte” neprotejat. Ştie că „Duhul o să-l strige-napoi” într-o zi când va fi primăvară în rai şi capul se va goli de păsări.

Poetul Laurenţiu-Ciprian Tudor m-a surprins încă de la prima sa plachetă de versuri, „Memoria clipei sărutate” (datând din vremea studenţiei sale), printr-o seninătate uimită, mirată, un fel de ecloziune a erosului. Au urmat ani în care poetul şi-a reconfirmat nu numai însuşirile poetice, ci şi pe acelea de iniţiator şi producător a numeroase reuniuni literare sau literar-muzicale, evenimente cu care îmbogăţeşte constant calendarul cultural braşovean. Pot spune chiar că Laurenţiu a parcurs un drum suitor, acumulărilor cantitative urmându-le un salt calitativ. El străbate drumul acum dinspre Eros către Agape: „Mierea fericirii lipeşte degetele/ de cer/ eu fac o rugăciune pe ţărm/ totdeauna solară” Sau, şi mai bine: „visez/ o gură de aur din care/ bijutier iscusit/ să fac pentru alţii/ zâmbete”.

Trecerile prin „stări” lasă în versurile poetului semne. El observă „femei frumoase ieşind în dimineţi de vară din blocuri ca din nişte hrube”. Poetul este cuprins de un elan odiseic. Vagabondează (în sensul franţuzesc al cuvântului) pe trasee pline de ispite livreşti: Itaca, Hamangia, Athos, este atras cu repetiţie spre „Francia”, spre Bosfor. Dumnezeu îi face daruri şi el, ca un copil înţelept ştie să le primească dar ştie şi să le împartă. (Qui plus est). Ar fi putut rămâne la *Ars amandi*, ca un horaţian, mulţumindu-se cu atât, eventual plus câteva tristeţi metafizice de la Omar Khayam. Laurenţiu-Ciprian Tudor este însă programatic o structură solară, expansivă: omul care frânge pâinea împreună cu tine. Pe pagina de gardă este o dedicaţie aidoma unui pomelnic.

Poezia lui Laurenţiu-Ciprian Tudor, fără a fi o poezie religioasă în sens mistic şi formal, este o poezie creştină. Creştinismul lui e autentic, asumat şi cu măsură. Cu acea măsură care face diferenţa între habotnic şi omul cu adevărat credincios. El nu uită că imperativul categoric al creştinismului este fericirea: „Bucuraţi-vă!”. Memoria afectivă ne aduce mereu în faţă cuvintele Apostolului Pavel: „…iar mai mare dintre acestea este dragostea” din scrisoarea către Corinteni (I, 13). Şi zice poetul nostru în volumul de care astăzi ne ocupăm: („Capul cu păsări”, Braşov, Editura *Arania*, 2012) „Eu cred că păsările sunt frunze din rai/ purtate de Duh între lumi/ acolo sunt copaci de vrăbii/ de rândunele şi de cocori”. Şi, parcă pentru a ne aminti de un alt volum anterior („Teama de cerc…”) unde am remarcat un mic dar concentrat poem programatic („mă ţin de cuvânt/ mă ţin de cuvinte/ să nu cad/ de pe înţelesuri”) poetul reia şi dezvoltă tema dragă fiinţei sale lirice: „nu se cade/ să cazi de pe zâmbet/ mai bine te faci/ uşă batantă/ între natura ta şi natura naturii/ şi dai cu pensula”.

Iubind toate dorurile, poetul „se împoezeşte” neprotejat. Ştie că „Duhul o să-l strige-napoi” într-o zi când va fi primăvară în rai şi capul se va goli de păsări. Laurenţiu-Ciprian Tudor a asimilat fără rest lecţia avvei Antonie: iubirea desăvârşită înfrânge frica. Şi lui nu îi este frică de chemarea Duhului. Ca orice psiholog (şi Laurenţiu este psihosociolog la obârşia profesiei) caută Adevărul (care îl va face liber) dar ştie că adevărul nu corespunde mereu cu realitatea psihologică a individului. Şi tocmai din încercarea de a le armoniza ţâşneşte – fără tinichele prozodice ori spasme post moderne - poezia.

VIRGIL BORCAN

critice

Opresiunea vremurilor apuse

„Coşmarul” este volumul al doilea al romanului *Oameni şi bisturie* scris de chirurgul Adrian Aldea şi publicat, într-o primă ediţie, la Editura *AMB*, apoi la Editura *Semne* şi, iată, în 2014, la Editura *Tipo Moldova*. Un roman care s-a bucurat de un succes de public remarcabil: încă de la apariţia sa pe piaţa de carte, acesta s-a vândut într-un tiraj mare, aşa cum se vindeau romanele la începutul anilor nouăzeci.

Într-o cronică literară care lua în discuţie primul volum, *Tinereţea chirurgului*, aminteam “romanele profesionale”, cărţile scrise de diferiţi autori care excelează în profesia lor. În aceeaşi categorie se înscrie, bineînţeles, şi „Coşmarul”, în care personaje, situaţii, conflicte, toate se suprapun până la identificare, până la o identificare ale cărei echivalenţe în domeniul realităţii biografice şi în cotidianul situaţional al modelului uman sunt evidente. Suntem, ca şi în *Tinereţea chirurgului*, în aceeaşi epocă a relativismului unde viziunea autorului asupra lumii se lărgeşte, se extinde atingând pe alocuri un limpede aspect caricatural, subliniat şi de personajele care intră în scenă, mai ales din zona politică, cu nume şarjate (Cocârlă, Corcodel, Brotăcel, Coleaşă, Parpală ş.a.m.d.).

Autorul marchează apăsat epoca aceea de sărăcie şi harababură care s-a cronicizat fără să aibă perspectiva vreunei îndreptări iar oamenii s-au nevrozat în ambianţa de minciună, tensiune, mizerie morală şi materială.

Intervenţia factorului politic, deciziile incompetente, dar partinice, determină catastrofa sistemului medical, în relaţie directă cu degradarea vieţii sociale. „Omul nou” – o sintagmă binecunoscută prin utopia, ipocrizia şi demagogia pe care le conţine, este, de data aceasta, o dejecţie a mecanismului social entropic: ... „nu se putea să iasă ceva mai bun din melanjul ăsta între mentalitatea balcanică a multor oameni de la noi şi ideologia comunistă care a generat un carcalete cu faţă umană – omul de tip nou – acel hibrid monstruos a cărui bunăstare se bazează pe minciună, impostură, agresivitate, delaţiune, slugărnicie, mai precis, pe tot ce are omul mai rău în el”.

Mafia de partid dirijează şi promovările, zonă foarte sensibilă a universului medicilor în jurul căruia gravitează o lume gregară de veleitari şi oportunişti care susţin fenomenul competiţiei.

Ca reprezentare a lumii medicale, romanul realizează proiecţii în trecutul apropiat, dorindu-se şi un document de viaţă din „obsedantul deceniu”, o mărturie a cosmosului politic care a opresat zona profesională, supusă la diverse constrângeri discreţionare. Prin intermediul personajelor (şi tipologia medicilor are o largă diversitate) sunt comentate comprehensiv adevăruri despre lumea medicală – un orizont profesional şi uman cu subliniată specificitate. Nu lipsesc unele complicităţi umoristice, momente tensionate sau de detaşare ironică. Autorul conturează credibil o umanitate specială, dar cu elemente general valabile pentru psihologia românilor.

Nucleul conflictual rămâne competenţa profesională, unde se confruntă orgoliul şi invidia celor care doresc să parvină profesional cu seninătatea chirurgului performant care nu aşteaptă onoruri sociale pentru simpla (dar superlativa) profesare a meseriei.

Acest nucleu este susţinut de o amplă configuraţie diegetică perfect concepută, fondată atât pe tehnica povestirii în povestire, cât şi pe o artă narativă care îmbină meticulos clasicul şi modernul. Iar cheia de boltă a scriiturii este aici, fără îndoială, după cum sugeram mai sus, fina analiză psihologică atât a protagonistului romanului, cât şi a tuturor celorlalte personaje. Disecările socio-comportamentale şi disecările istorice permit conturarea progresivă a unui teribil tablou sinoptic al umanului. Dar, înainte de toate, ele permit un „katharsis” absolut prin şi întru scriitură: „Angela, am să te rog să-mi cumperi un top de hîrtie de o mie de coli. Aş vrea să scriu despre această perioadă din viaţa mea, descătuşîndu-mi sufletul de sub o grea povară.”

Adrian Aldea, ca şi Andrei Barbu, personajul central al volumelor reunite sub titlul *Oameni şi bisturie*, propune cititorilor săi, într-un joc autoreferenţial, nu numai două romane de o fineţe conceptuală deosebită, dar şi o lustraţie simbolică.

AURELIU GOCI

Colocviile Argeşului

Omul înţelept

Magda Grigore

Omul înţelept trece cu siguranţă printre noi, tăcut, sigur pe sine, cu o armonie interioară stabilă, într-un echilibru de invidiat, de cele mai multe ori fără ca ceva să-l scoată *din rând*, (aparent) fără nimic distinctiv, fără un semn care să-l pună în evidenţă. *Înţelepciunea* - nimeni nu o poate descrie cu exactitate, nimeni nu o cunoaşte în complexitatea *harului* ei şi nimeni nu o poate obţine prin simplă dorinţă. Deşi înrudită cu etica şi cu morala, se distinge de ele şi se detaşează *intelectual*, fiind deopotrivă ştiinţă şi artă, izvor *care nu se termină niciodată*. Înţelepciunea a fost un subiect constant al învăţaţilor din toate timpurile, de-a lungul istoriei a stârnit *pasiuni*, atât în rândul filozofilor, cât şi în cel al teologilor, al artiştilor, al liderilor de grup etc. *Nimeni nu ajunge la ea din întâmplare* (Seneca), *nu se împrumută cu carul, ci se câştigă cu bobul* (N. Iorga) şi *este mai bună decât aurul* (Pilde, 16:16). Înţelepciunea este o gimnastică performantă a intelectului, o învăţătură răspândită în toate lucrurile/ în oameni şi fapte, *o gâlceavă* neîntreruptă cu lumea. Ea se bazează pe raţiune, pe reflecţie, optează pentru prudenţă. Ascunde un spirit meditativ, are cumpătare, moderaţie, eleganţă în manifestare şi deţine un subtil simţ critic. Are inclusiv o discretă pedagogie, generozitate, modestie şi întreţine libertatea intrinsecă. Înţelepciunea este suspicioasă şi sensibilă, ezitantă şi perfecţionistă. Nu creează idoli şi nu are companie bună în excese. Nu este înnăscută, nu se transmite (*cunoştinţele - da, înţelepciunea - nu*), este pentru suflet ceea ce este sănătatea pentru trup. Înţelepciunea este asemenea unui şir lung de mătănii, un *joc cu mărgelele de sticlă*, un şirag de rouă divină a inspiraţiei. Nu este niciodată grăbită, dar întotdeauna este uşor sceptică, poate de aceea stă mai degrabă la sfat cu bătrânii şi mult mai rar, sau deloc, cu cei tineri. N-o identificăm printr-o etichetă, nu se înfăţişează cu ostentaţie, nu este *vizibilă* (decât ochiului minţii), nu e sonoră, stridentă, nu ţine seamă de condiţia /ierarhia socială, de standardele materiale, nu se lasă stăpânită *de vremi*. Este o carte adâncă despre toată memoria lumii şi despre taina ei. De aceea, se pare, toate definiţiile înţelepciunii *nu sunt de-ajuns*, iar epuizarea ei este o utopie. Înţeleptul se înscrie pe un drum lung (negăsind niciodată capătul), un drum care *după un timp* oferă roade. Nu le (de)gustă cel care se retrage din competiţia vieţii, nici cel care se opreşte, cel care şovăie sau cel care pierde. Este drumul conştiinţei care nu încetează să reflecteze la valoarea faptelor sale. Calea/timpul până acolo înseamnă trudă, exerciţiu, uneori suferinţă şi durere. Din spusele lui Solomon ştim ca *unde este multă înţelepciune este şi multă amărăciune*. Psihologii spun că înţelepciunea este *o durere vindecată corect*. Când se întâlnesc certitudinea şi îndoiala, intersectarea lor generează o emulaţie contemplativă, o primă condiţie a înţelepciunii. *Îndoiala este fiica nelegitimă a înţelepciunii*, spunea Hugo. Orice înţelepciune este o lume a curajului, a cunoaşterii şi a puterii, dar *Psalmii* spun că *teama de Dumnezeu e începutul înţelepciunii* (3:10). Din antichitate învăţaţii au considerat că aceasta este cea mai aleasă comoară a omului, că strălucirea ei dăinuie nestingherită în/de timp, că nu se stinge şi *îi împodobeşte* numai pe cei demni. Se poate spune că a constituit una dintre marile obsesii ale antichităţii greceşti, dar contribuţii majore asupra subiectului au venit dinspre Orientul Mijlociu, unde o triplă valorizare a ideii îi accentua complexitatea specifică: *instrucţia*, *educaţia* şi *experienţa de viaţă* se armonizau în definirea ei, interdependent. Multă vreme s-a crezut că este apanajul aristocraţiei, că aparţine claselor conducătoare, oamenilor de curte, consilierilor regali, succesorilor la tron etc. Modernitatea a răsturnat însă această viziune. Aspiranţii ei sunt cei mai inteligenţi şi mai prudenţi dintre oameni (prin *capacitatea lor superioară de a înţelege şi a judeca lucrurile*…), dar pentru niciunul nu devine tangibilă fără riscuri şi fără eforturi. Greu accesibilă, înţelepciunea necesită exerciţiu perpetuu. Se cuantifică subiectiv, dar o putem recunoaşte ca un extras din jurnalul deciziilor noastre, din ascensiunea continuă în graficul existenţial, din spiritualizarea liniei orizontale a ontologiei comune, din lumina vie a spiritului care lucrează neîntrerupt. Înţelepciunea mizează pe caracter şi caracterul absoarbe mai uşor înţelepciunea. În plus, ea potenţează celelalte virtuţi ale omului, moralitatea, bunul-simţ, principiile sănătoase etc, fără să facă uz de propria existenţă. E, poate,o emanaţie revelată a spiritului, teologii o numesc *dar dumnezeiesc*. *Îl alege pe om*, dacă omul crede în ea, dacă o caută fidel, dacă se perfecţionează neîncetat şi mai ales dacă trece *proba răbdării*. Să fii un bun administrator al experienţei acumulate şi un intuitiv al echilibrului, poate însemna înţelepciune. Omul înţelept este *firesc* în orice împrejurare, este dezinvolt şi spontan. Detaşat de lucruri, de oameni şi chiar de sine, înţeleptul ştie/poate să facă faţă tuturor situaţiilor, uneori serios, alteori grav sau cu umor, după cum cer împrejurările. Acţionează doar când este sigur de ce face, vorbeşte când şi cât trebuie, învaţă mereu şi din orice (din experienţa lui, dar şi din a altuia), în rest, *despică firul în patru*. Joseph - Maria Bochenski (autorul unui captivant *Manual de înţelepciune pentru oamenii de rând*) afirma că *înţeleptul nu-şi riscă viaţa inutil, nu se destăinuieşte oricui şi nu-şi face duşmani fără motiv*. Se spune că înţelepciunea îl face pe om mai bun. Este o efigie rară, greu de dobândit şi tot atât de greu de purtat, poate acesta este motivul pentru care înţelepciunea este în zilele noastre o zonă de aristocraţie a minţii („*când corbii zboară în cârduri, vulturul trăieşte singur*”…). Tainicele cărţi ale înţelepciunii, mulţi (le) văd, puţini (le) cunosc. Paradoxul este că, aşa cum spunea Seneca, *înţelepciunea nici nu se împrumută, nici nu se cumpără; şi dacă ar fi de vânzare, n-ar găsi cumpărători* …

Înţelepciunea a fost un subiect constant al învăţaţilor din toate timpurile, de-a lungul istoriei a stârnit pasiuni, atât în rândul filozofilor, cât şi în cel al teologilor, al artiştilor, al liderilor de grup etc. Nimeni nu ajunge la ea din întâmplare (Seneca), nu se împrumută cu carul, ci se câştigă cu bobul (N. Iorga) şi este mai bună decât aurul (Pilde, 16:16).

Constantin Poenaru

Leca Morariu la Piteşti

Prima menţionare datează din 25 martie 1944, când se afla în drum spre Rm. Vâlcea, viitorul său loc de trai. Era într-o sâmbătă şi, după trei zile de călătorie istovitoare cu trenul ticsit de evacuaţi din Cernăuţiul invadat de sovietici, a ajuns pe la 3 după amiază la Piteşti. De aici trenul se târăşte, ca un melc, spre Slatina, în care coboară, frânt de oboseală, pe la 11 şi jumătate noaptea, căci trenurile erau trenuri de război, cu programe şi rute stabilite de autorităţile militare, nu erau trenuri civile care să meargă direct de la Bucureşti la Sibiu, prin Piteşti-Rm.Vâlcea.

restituiri

Alexandru (Leca) Morariu (1888-1963) este un cărturar bucovinean care s-a bucurat de multă notorietate în epocă, adică în prima jumătate a secolului trecut, fiind unul dintre cei mai apreciaţi intelectuali din Cernăuţiul interbelic. Scriitor şi folclorist pasionat de trecutul românilor, cu cercetări speciale asupra culturii istro-românilor, a fost profesor universitar la catedra de literatură română a Universităţii din Cernăuţi între 1922-1940, mai întâi la Facultatea de Litere şi Filozofie, unde ajunge şi decan pentru scurtă vreme (1936-1938), apoi la Facultatea de Teologie. Ca publicist, a fondat şi condus revistele "Făt-Frumos" (1926-1944), Buletinul "Mihai Eminescu" (1930-1944) şi "Fond şi formă" (1938, 1944), a fost secretar de redacţie la "Junimea literară" (1923-1927) şi colaborator permanent la gazeta "Glasul Bucovinei". Animator cultural neobosit, îndeplineşte funcţiile de preşedinte al Societăţii "Armonia" şi director al Teatrului Naţional din Cernăuţi (1933-1935). După război, în 1945, înfiinţează în refugiul de la Rm. Vâlcea prima orchestră semisimfonică din oraş.

Azi Leca Morariu începe să fie redescoperit, mai ales în calitatea sa de memorialist, şi restituit istoriei literare prin strădaniile cercetătorului ieşean Liviu Papuc, autor al unei monografii în 2004 şi îngrijitor al mai multor ediţii de scrieri inedite ale acestuia. În martie 1944 este nevoit să plece din Cernăuţi şi să se retragă la Rm.Vâlcea, unde va rămâne până la sfârşitul vieţii. Evacuat din faţa recuceririi de către armatele sovietice a batrânului ţinut bucovinean, aflat de secole în stăpânirea României, îşi ia soţia şi biblioteca impresionantă şi fuge ca să scape de „scorpia roşie". Cu ajutorul unui ofiţer român, Diaconu din Piatra-Olt, reuşeşte să-şi îmbarce parte din mobile şi cărţi într-un vagon CFR cu care călătoreşte câteva zile, străbătând toata Moldova şi parte din Muntenia pentru a se opri în liniştitul oraş al pensionarilor Rm.Vâlcea. Punând între el şi sovietici atâtea mii de kilometri, se credea la adăpost, de aceea nici nu va mai dori să se apropie măcar de graniţa de nord-est a României, deşi era născut la Cernăuţi şi a copilărit în Pătrăuţii Sucevei, unde tatăl său fusese mutat ca preot.

În însemnările aproape zilnice pe care le va face în „Jurnalul" pe care îl va ţine pe tot timpul cât s-a aflat în oraşul de la poalele Capelei, adică între 1944 şi 1963, când se stinge din viaţă, Leca Morariu va consemna nu doar micile sau mai marile evenimente petrecute în orăşelul de adopţie, dar şi notaţii fulgurante despre escapadele făcute la Piteşti, târgul de peste Dealul Negru, la 60 de km drum cu maşina sau mai lung, cu trenul ori drezina, ocol prin Piatra-Olt sau Slatina. Cum în 2012 a apărut primul volum din „Jurnalul vâlcean (1944-1948)", la Editura *TipoMoldova* din Iaşi (sub îngrijirea lui Liviu Papuc şi a subsemnatului), voi spicui câteva însemnări ale lui Leca despre trecerile lui prin Piteşti.

Prima menţionare datează din 25 martie 1944, când se afla în drum spre Rm. Vâlcea, viitorul său loc de trai. Era într-o sâmbătă şi, după trei zile de călătorie istovitoare cu trenul ticsit de evacuaţi din Cernăuţiul invadat de sovietici, a ajuns pe la 3 după amiază la Piteşti. De aici trenul se târăşte, ca un melc, spre Slatina, în care coboară, frânt de oboseală, pe la 11 şi jumătate noaptea, căci trenurile erau trenuri de război, cu programe şi rute stabilite de autorităţile militare, nu erau trenuri civile care să meargă direct de la Bucureşti la Sibiu, prin Piteşti-Rm.Vâlcea.

La Slatina adastă toată noaptea, căci avea legătură abia a doua zi după-amiaza. *„La 6^{h} dim. sus!* – notează Leca Morariu în Jurnal. *Fugă până-n târgul (Slatina) de 3 km depărtare. Zloată, noroi. Târg urât, primitiv. Mă bărbieresc. Mă învârt prin piaţă: urdă, brânză, covrigi. Şi – la gară. Începe super-mizeria: staţionarea pe peron. Burniţă cu zloată. Iarăşi după covrigi în târg."* În fine, abia seara la 6 ajunge la destinaţie, la Rm.Vâlcea, oraşul unde se va stabili până la sfârşitul vieţii.

Mai apoi, Piteşti apare de mai multe ori în însemnările cărturarului bucovinean, fiind un punct nodal în drumurile acestuia spre Bucureşti şi înapoi. Aşa cum apar şi alte gări şi oraşe de tranzit, ca Slatina şi Piatra-Olt, unde se opreşte pentru a schimba trenul.

Călătoriile cu trenul sunt încă şi în 1945 sub semnul condiţiilor grele de război. Iată o astfel de „aventură" petrecută de Leca Morariu în februarie, când se duce cu treburi la Bucureşti, la cumnatul său, istoricul literar I. E. Torouţiu, căsătorit cu sora sa Elvira. Însemnările sunt interesante nu doar pentru tabloul dezolant al vagoanelor de călători, dar şi pentru impresiile sale de bucovinean asupra limbajului şi comportamentului oltenilor alături de care se înghesuie o noapte şi o zi. Dimineaţa ajunge la Piteşti, unde trebuie însă să aştepte o altă legătură spre Bucureşti, un tren-cursă care pleacă abia după prânz. Obligat să aştepte vreo şapte ore, se duce să vadă puţin oraşul, împreună cu tovarăşul său de drum, învăţătorul ucrainean Galan, cu care venise de la Rm.Vâlcea, fiind prieteni de familie. Nu remarcă prea multe, în afară de Biserica Sf. Ilie a Cojocarilor, construită la 1828, acum ruinată de bombardamentele din 6 mai 1944. Iată notaţiile din „Jurnal":

„**Miercuri, 21/II.** *Transpir. Mă trezesc înainte de ora 4. Mă scol la 5 – şi la pâine. La frizer. Şi, în căutarea unei maşini. Nu-i! Cursa e defectă! Deci cu bunul Traian Prodan pe la alte vehicole. Nu-mi rămâne decât trenul! Dar îmi trebuie să fug şi după autorizaţia de călătorie. Pa, Upuşor* [nume de alint dat soţiei sale, Octavia Lupu-Morariu –n.n.]! *Trap la gară . – Fugiţi că vine un tren cu ruşi! – În adevăr, gara evacuată... Şi trenul cu ruşii care pleacă pe front trece fulger prin gară. Pornesc la ora 10^{h} a.m. Dârdâiesc de frig în vagonul de vite, pentru că n-am mai apucat să iau şi vesta, nici ciorapi dubli, nici mănute duble. Noroc, noroc de căciula pe care-o întorc pe dos – tot de teama aliaţilor. Ceas, inel, stilou – totul rămas acasă. Bancnotele în ciorapi. Dar gerul mă răzbate. Fug într-alt vagon (fără de cucoane), unde soldaţii şi-au făcut un foc foarte lacrimogenos. Îmi trag repede a doua pereche de izmene şi flaneluţa. Şi, cu gândul la Upuşorul meu, atât de crunt deposedat de tot ce-a avut Octavia Lupu şi de tot ce-ar fi putut avea ARTISTA Octavia Lupu, şi văzând-o ca aievea cum luptă cu respiraţia... mă podidesc şi celelalte lacrimi... Şi bine că-i fum şi nu se ştie de ce... Abia, abia la ora 8^{h} noaptea în Piatra-Olt. Camarad de suferinţă, tot c-o jalbă la Instrucţie, un învăţător ucrainean. La miezul-nopţii, tot o fugă la un tren de la triaj (eu, ucraineanul şi-un soldat), vreo 2 km. Şi tot „iepuraşul" fuge cel mai tare! Tren cu vagoane platforme; doar în cuştele frânarilor să te aciuiezi! Dar: - Care-i acolo, mă? – Eu! – Da, ici? – Tot eu! – Ocupate toate! Şi numai un singur vagon închis. Ni se deschide în sfârşit (după multă ciocănire-n uşă) numai fiindcă suntem „numai trei". Blagoslovită fie lampşoara electrică cu care trec peste cadavrele horăiaşilor soldaţi şi cu care mă feresc de un cogemite „rahat" omenesc îngheţat – alături de care, totuşi, îmi aştern puţină hârtie şi „dorm"... până trece scândura prin mine şi mă zghihuie frigul. Ba şi mai grav, de sete, mi se uscă gâtiţa, neavând cum scoate flegma şi mi se zugrumă respiraţia (ca bietului Upuşor) de mă ridic în picioare...*

Joi, 22/II. *La 7½ dim. în Piteşti. Ceai într-o biată cafenea, leacul nostru: rom la ceai şi – closet! Vizităm oraşul şi cu un bucovinean: institutorul Galan. Veşti sinistre despre FND* [Frontul Naţional Democrat, organizaţie creată la 2 octombrie 1944 prin unirea forţelor Partidului Comunist şi ale Partidului Social-Democrat – n.n.] *etc. Urmele bombardierelor. Biserica Sf. Ilie aprig dărâmată. În faţa ei o femeie se roagă în genunchi pe omăt. În gară alt lux: un sifon cu ucraineanul meu. Cu trenul –cursă, în care-mi pierd camaradul, de la ora 2 d.a. – 6 seara în Gara-de-Nord. Vagonul oblonit cu scânduri. Olteni care vorbesc foarte repede („că vorbesc aşa de iute, ca şi când dai cu biciul" – I. Codru-Drăguşanul), ci şi-n idiomul lor, cu locuţii din altă arie a limbii („fură* ***cloca*** *dă pă ouă"; „mai* ***vrea*** *până la gară"; „să-i mai* ***coţcăresc*** *şi eu pă ei, că şi ei m-au* ***coţcărit*** *dăstul"; „să nu-ndrăzneşti,* ***că te mâncă gaia****"). Şi – fapt îmbucurător – sunt contra acum intenţionatei reforme agrare: „Să iei din pământu altuia şi p-urmă să te pună ăilalţii la zid!"*.

La întoarcerea din Capitală, Leca Morariu vine cu Constantin N. Tomescu, bunul său prieten şi colaborator, profesor de Istoria Bisericii Române la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, stabilit şi el la Rm. Vâlcea odată cu evacuarea facultăţii aici, împreună cu care fusese într-o audienţă la ministrul Ştefan Voitec pentru a rezolva problema suprimării din învăţământ. Călătoresc împreună până la Piteşti, unde se urcă în drezina maiorului Rădulescu de la Râmnic. De la Piatra-Olt până la Drăgăşani îl au alături şi pe campionul de lupte greco-romane Boldescu. Revin la Râmnic abia pe la 5 d.a.

La începutul verii lui 1945, Leca Morariu se duce din nou la Bucureşti, pentru a rezolva problema pensionării sale şi pentru a clarifica unele deconturi cu editurile „Cartea Românească" şi „Casa şcoalelor". A plecat pe 7 iunie, cu o „ocazie" (= maşină) până la Piteşti, unde face un scurt popas pentru a-i revedea pe bunii săi prieteni Tiberiu Crudu şi Augustin Z. N. Pop. Tiberiu Crudu (1882-1952), profesor şi publicist, autor al unui roman şi al mai multor monografii, membru al Societăţii Scriitorilor Români, prieten de familie cu Leca, se afla în refugiu la Piteşti din septembrie 1944 şi va rămâne până în august 1945, când se întoarce la Botoşani de unde era de fel. Augustin Z. N. Pop (1910-1988), viitorul istoric literar şi eminescolog, se va lega sufleteşte de Piteşti, unde va funcţiona peste ani ca profesor şi decan al Facultăţii de Filologie din cadrul Institutului Pedagogic din Piteşti, între 1966-1971, al cărui rector va fi o vreme. A colaborat la publicaţile *Buletinul Mihai Eminescu* şi *Făt-Frumos* scoase de Leca Morariu.

Iată un extras din "Jurnal": "**Joi, 7/VI/.** *Pornim – şi cu basarabeanul I. Varlaam, ceasornicar. Serpentinele Dealului-Mare, care însă nu se văd de capota maşinii (cu 5.000 lei locul!). Cald, sudori. La ora 4 d.a. în Piteşti. Greu (din pricina bagajului) mai ajung la T. Crudu. Pahar de apă – zahărul nu-l pot* →

lua. Cu Crudu la A.Z.N. Pop. Tuspatru (Crudenii şi Pop + LM) în vastul, păduratecul parc Trivale cu schitişorul alb, unde-aprind o lumină. Cina la gazda lui Pop: d-na Elisabeta şi Ioan Simian, care ne (pe Ţachi şi pe mine) cunoaşte din cutare concert: Călimăneşti sau Govora. Tot îi bine când te mai araţi la lume! Cina: aşa şi aşa... La ora 11 noaptea Crudu şi Pop mă conduc la tren. Bietul Pop îmi cară şi geamandanaşul! Îmi ocup locul şi (aţipind) nu ştiu când am pornit la Bucureşti, abia pe la ora 2 noaptea."

Ioan Simian (1890-1955), de care aminteşte, era inginer constructor cu studii făcute la Viena, fiul lui Oprea Simian, primul patron al Fabricii de opinci şi tăbăcărie din Rm.Vâlcea pe la 1890. Soţia sa Elisabeta, se trăgea din familia unui ofiţer pe nume Paulinescu. Deşi a trăit multă vreme la Piteşti, va fi înmormântat la Rm. Vâlcea.

Pe 19 iunie se întoarce acasă, cu trenul, clasa a III-a, până la Piteşti. Îl are ca tovarăş de drum pe părintele Paul Mihail (fost Mihailovici), n.1905 în Cornova-Orhei. Fusese diacon şi preot la Biserica „Soborul vechi" din Chişinău, director al Şcolii de cântăreţi bisericeşti şi al Muzeului istoric-bisericesc din 1932 până în 1944, când se refugiază la Rm.Vâlcea, unde slujeşte ca preot la Biserica „Bunavestire" până în 1946, când pleacă la Iaşi. Şi-a luat doctoratul în ziua de 19 februarie 1945, cu doar două săptămâni înainte ca Facultatea de Teologie a Universităţii „Cuza Vodă" din Iaşi (cum se numea Facultatea de Teologie de la Cernăuţi refugiată la Rm.Vâlcea) să se mute la Suceava. Părintele Păvălucă, aşa cum îl alinta Leca Morariu, este protagonistul unei întâmplări de tot hazul petrecută în septembrie 1945. Ajuns la Piteşti şi obligat să rămână peste noapte, căci nu avea tren decât a doua zi, *„ truditul, înfriguratul drumeţ părinte P.M. îşi găseşte sălaş de noapte numai dându-se vagabond pe mâna unui gardian!!! Adăpostit la inspectoratul de poliţie, noaptea e trezit de zbârnâitul zornăit al telefoanelor (în care e vorba de-o d-şoară Isopescul, adusă la lagăr din Germania)... Dim. o şi vede pe această d-ră pe patul telefonistului: îmbujorată de nesăratele glume în doi peri făcute pe socoteala ei de grosierii bărbaţi de la poliţie şi îmbujorată de colcăitoare indignare: „Da, eu sunt* ***d-ra*** *Isopescul, fiică a colonelului M. Isopescul, criminal de război...".*

Nu lipsită de peripeţii este şi călătoria lui Leca Morariu cu Pavel Mihai de la Piteşti la Rm.Vâlcea, pe 19 iunie 1945. Iat-o relatată de cărturarul bucovinean:

„ Păr. Mihail a întârziat – şi abia şi-a găsit un locuşor în alt cotlonaş. La Piteşti – „Cel-de-Sus, care nu ne lasă" (zice păr. Păvălucă) – ne-a şi ieşit în cale Camionul. Cercul intelectual din Camion: un căpitan, un tipic „de toate" (cam vestic în ţinută, cu barbă şi pilozitate asiroidă, buzele la fel de cărnos-adecvate, mult-vânzolit prin lume şi pe mare, doctor în drept de la Paris, „dar nu sunt avocat", vorbind şi greceşte, ceva englezeşte, citând din latină – tot un grec de la Brăila ceva) – şi noi doi. În fundul maşinii un ditai porc, răstignit în frânghii, mare lucru să mai ajungă până la Turda, oricât, la opriri, îl stropesc cu apă. O ruscă uniformată (din Ural!), cu părul încreţit ondulat – ce uşor opreşte şi urcă! Pe când atâţia alţii rămân de căruţă, cu toate semnele lor desperate... La început adevărată primblare – atâta de pitorească e poezia verdeţii prin care trecem. Apoi, la urcuşul serpentinelor, prea rânjeşte seceta, pământul gol şi sărăcia acestui codru de... salcâm, plop, stejar, frasin, atât de puţin Codru faţă de Codrul apătosului binecuvântat pământ arborosean. Şi pentru hurducătura asta grecoteiul-şef al camionului ne rupe, şi mie şi părintelui Păvălucă, alte 4.000 lei! Dar la ora 2½ ***acăsucă****, cu o zi mai curând de cum telegrafiasem!..."*

O altă însemnare, din 21 aprilie 1947, se referă la un drum spre Bucureşti efectuat de Leca împreună cu soţia sa Octavia, „beneficiind de o enormă reducere (400.000 ambii, în loc de 750.000 lei fiecare)", cu cursa lui Valeriu Mateescu. *„Pitorescul Dealului-Negru: excursie, nu călătorie! Din proaspăt a trecut şi-o ploiţă pe aici! În această dezolantă secetă! La Găieşti* (oraş aflat pe vechiul drum auto Piteşti-Bucureşti, ocolit de actuala autostradă – n.n.) *popas şi „masă" (din traistă. Nu ca ceilalţi, din restaurant!)".*

La Piteşti locuiau sau veneau cu treburi mulţi vâlceni. Profesorul Traian Cantemir (1907-1998), prieten de familie cu Leca Morariu şi asistentul acestuia la facultate, precum şi soţia sa Tatiana, singuri sau însoţiţi de fiul lor Lorin, poposeau deseori, fie să facă rost de mălai (16.IV.1946), fie să-şi petreacă sărbătorile la prieteni (28.04.1946)

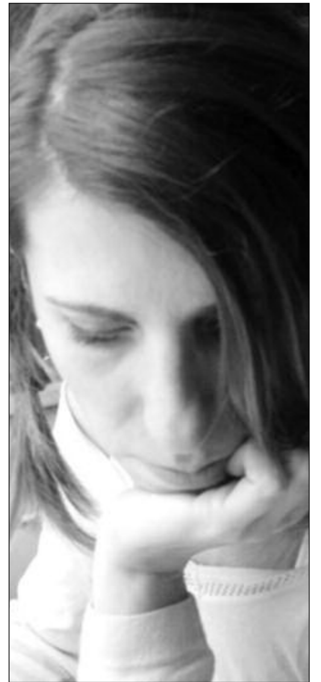
În 28 aprilie 1948 notează că bunii săi prieteni de familie, Tică Ştefănescu, fost primar al Rîmnicului Vâlcii, şi soţia acestuia Jeni, au plecat la Piteşti să petreacă sfintele sărbători ale Paştelui. De altfel, între cele două oraşe existau strânse legături de rubedenii care se mişcau permanent când într-o parte, când în alta. La 14 noiembrie acelaşi an, într-o duminică, de data asta acasă la fostul primar, Leca Morariu şi soţia sa Octavia se întâlnesc cu Valer Hanciu, din familia marilor industriaşi vâlceni ale căror fabrici fuseseră naţionalizate cu câteva luni mai înainte. Acesta era însoţit de domnişoara Mia I. Simian, fiica lui Ioan Simian , amintit deja, care era prieten bun cu Tiberiu Crudu, aşa că discuţiile se învârt multă vreme în jurul acestuia şi a soţiei sale Ileana, care suferea de şase ani de insomnii cronice.

Conform prof. Petre Popa, coordonator al lucrării „O istorie inedită a oraşului Piteşti", primele grupuri de refugiaţi din Basarabia şi Bucovina de Nord s-au stabilit la Piteşti şi în localităţile din împrejurimi după Dictatul din iunie 1940. Ei s-au întors temporar la casele lor după 22 iunie 1941, dar au revenit definitiv prin iulie 1944, după reocuparea de către URSS a locurilor natale, fiind înregistraţi şi supravegheaţi oficial de către un Comandament militar sovietic subordonat Armatei 26, instalat la Piteşti la începutul lunii octombrie 1944. Aşa a fost cazul poetului Nicolae Labiş, refugiat cu familia în comuna Văcarea, al lui Cezar Baltag (născut la 26 iulie 1939 la Mălineşti-Hotin), fiul unui preot refugiat în apropiere de Piteşti, unde viitorul poet va urma cursurile liceale, al învăţătorului şi folcloristului Alexandru Vasiliu-Tătăruşi, născut în 1876 la Tătăruşi-Fălticeni şi mort în 1945, în refugiul din comuna Drăghici-Argeş, al lui Tiberiu Crudu, amintit deja, dar şi al altor persoane cu alte preocupări decât cele literar-artistice, precum prof. Antonina Brichiuş sau ing. Gh. Hărătău, fost şef al reţelei electrice alimentate de uzina Electrică din Chişinău, refugiat la Piteşti cu toată familia şi ajuns peste ani şeful Direcţiei tehnice de pe lângă Consiliul Judeţean Argeş.

Mărturiile lui Leca Morariu despre Piteştiul de după al doilea război mondial, ca şi despre unii dintre refugiaţii sau evacuaţii bucovineni sau basarabeni ajunşi aici pot constitui puncte de plecare într-o cercetare mai amănunţită asupra acestui segment de istorie zbuciumată.

(sursă foto: http://dragusanul.ro/)

Luminiţa Mazilu Cazan

Vis american

ca un foc roşu curge uitarea
 printre pietrele lumii
şi fără să ştii te ajunge un ţipăt în somn
năuc te trezeşti şi apoi regreţi
eu nu m-am hotărât să vin
şi ce dor ţi-e de patria mea
în care mă aşteptai ca un munte hăituit.
Pe masă îmi germinează doi pumni de făină
pe sub uşă îmi curg păduri cu rădăcini lăptoase
în paharul cu apă înfloresc timid doi ghiocei
cât de aproape e primăvara
şi tu încă mai locuieşti la mine în creier
ca un vis american

De la capătul lumii

mai toţi oamenii îi spun mamei
că pasărea se va întoarce în zori
numai tu închizi fereastra
tragi storurile şi taci
ai zice că aici e capătul lumii
şi-n aerul sălciu ca apa mării
stai cu ochii zgâiţi la un tablou
fără să ştii în care viaţă l-ai pictat

într-o bună zi am să mă duc cât văd cu ochii
sunt vorbele mamei ce se opresc
ca un prespapier peste sufletul tău
te gândeşti la soarele de pe insulă
la cadâna ce întinde covoare la uscat
pe malul betonat şi lumea e o furgonetă de argint
ce străluceşte ca o mireasă în faţa altarului

în zori ridici storurile
miroase a panadă
în faţa casei mama priveşte cerul

în bucătăria de vară mama curăţă peşti

miroase a târziu şi departe

cineva aruncă solzii pe râu

şi apa curge

Nufărul japonez

icoana la care te-nchini
ţine un copil în braţe
o rogi mereu să culegeţi împreună
brânduşe din patria ta
în bucătăria de vară mama curăţă peşti
miroase a târziu şi departe
cineva aruncă solzii pe râu
şi apa curge ca un leac peste rănile tale

nufărul japonez e o întâmplare atât de albă
ţi-a şoptit într-o zi copilul zâmbind.

ca un leac peste rănile tale

nufărul japonez e o întâmplare atât de albă

ţi-a şoptit într-o zi copilul zâmbind.

Uitare în alb

eşti cel mai liniştit decor într-un oraş îndepărtat
cu duşumele de salcâm
neverosimil de albă e viaţa în care te zbaţi
ca un fluture închis într-o cutie de chibrituri
şi-ai vrea să ştii de ce nu mai auzi clopotele la templu
şi de ce dormim de-atâta vreme în coconul de argint
cum stai aşa în faţa mea o apă întinsă
înghite lumea din care tocmai am plecat
să fie asta uitarea ţi-am răspuns apoi într-o doară

să fie asta uitarea

Nürnberg , 2014

restituiri

Iuvenalie Ionaşcu

Ultima lecţie a lui Socrate

Să ne imaginăm situaţia în care se aflau discipolii, la moartea lui Socrate. Erau arătaţi cu degetul de către toţi cetăţenii, persecutaţi chiar de către propriile familii, care, cu cât erau mai puternice şi mai înstărite, cu atât mai puţin erau de acord ca fiii lor să urmeze un maestru aşa de controversat...

"Dar iată că e timpul să plecăm: eu să mor, voi să trăiţi. Care din noi merge spre mai bine e ascuns pentru toţi, în afară de Dumnezeu".

Prin aceste cuvinte, rostite în faţa tribunalului care-l condamna la moarte, Socrate răspândea un ultim dubiu în inimile celor care-l ascultau. Iar judecătorii, în număr de 500, erau aleşi dintre cetăţenii cei mai de vază. Şi hotărâseră, în majoritate, condamnarea lui la moarte. O sentinţă democratică încheia un proces, care a căpătat, datorită momentului în care s-a petrecut, datorită notorietăţii protagonistului, dar şi datorită caracterului infamant al acuzelor, o enormă semnificaţie politică.

Suntem în Atena anilor 399 î.Hr.. Hegemonia acestei cetăţi asupra lumii de limbă greacă şi puterea politică dobândită în urma campaniilor persane sunt de-acum departe. Războaiele continui, conflictele intestine, transformarea culturală foarte rapidă din ultimele decenii au creat o atmosferă de incertitudine şi au cerut, din partea guvernanţilor, măsuri severe de consolidare a cetăţii, menite să contribuie, chiar sub privirile atente ale spartanilor, la refacerea Atenei. Procesul lui Socrate a oferit tuturor un ţap ispăşitor, având cu toţii speranţa că astfel se vor salva, măcar de suprafaţă, bunele moravuri şi convingerile religioase tradiţionale. De altfel, Socrate este tras în faţa judecăţii pentru "impietate"; două erau acuzele: aceea de a nu crede în zeii cetăţii şi că-i corupe pe tineri cu doctrine absurde.

Dar la fel de absurdă a fost şi linia de apărare la proces. Socrate respinge acuzaţiile, dar, în acelaşi timp, le acceptă. Respinge condamnarea la moarte, nu pentru că nu vrea să moară, ci pentru că el consideră moartea o recompensă, iar nu o pedeapsă. Foloseşte aceleaşi cuvinte ale acuzatorilor săi, schimbându-le însă sensurile: prea subtil pentru unul care vrea să-şi scape pielea. Scopul său, evident, era altul: să-i pună pe acuzatorii săi în faţa propriei lor conştiinţe şi să ofere discipolilor săi o ultimă lecţie.

Înţelegem scopul ascuns al lui Socrate doar atunci când el se adresează acuzatorilor săi: voi mă ucideţi pentru a nu fi obligaţi să daţi seama pentru lipsa de rectitudine a vieţii voastre, însă vă înşelaţi: "Nu doar eu, ci mulţi vă vor cere socoteală (…) şi cu cât vor fi mai tineri, cu atât vor fi mai înrăiţi". Cu discursul său cel din urmă, Socrate îşi asigura, de fapt, descendenţa pentru propriile idei.

Să ne imaginăm situaţia în care se aflau discipolii, la moartea lui Socrate. Erau arătaţi cu degetul de către toţi cetăţenii, persecutaţi chiar de către propriile familii, care, cu cât erau mai puternice şi mai înstărite, cu atât mai puţin erau de acord ca fiii lor să urmeze un maestru aşa de controversat, care, în loc să pună pe picioare o şcoală decentă şi profitabilă, în care să asigure educaţia tinerilor de bună familie, îşi risipea incontestabilul talent discutând gratis cu oricine se întâmpla.

Aşadar, discipolii aveau de ales. Ori se întorceau acasă, unde îi aşteptau asumarea responsabilităţilor economice şi politice la care îi chemau familiile lor, ori îşi schimbau destinul, urmând calea indicată de Socrate. Acestea erau, probabil, gândurile care se învălmăşeau în mintea lui Platon, stând dinaintea lui Socrate, în clipele în care veninul îşi făcea efectul; sau în mintea lui Criton, care-i închidea maestrului ochii cu privirile oprite; sau a lui Simmia, a lui Cebete sau a lui Apolodor, ale căror vorbe se opreau în gât, o dată cu lacrimile.

Care a fost decizia pe care au luat-o, nu-i greu de imaginat, dat fiind că şi în zilele noastre întâlnim acel straniu tip uman, care se tot învârte primprejurul palatelor puterii, când prin lăuntru, când pe dinafară, punând în stânga şi-n dreapta întrebări năstruşnice: filosoful.

Şi când te gândeşti că prietenilor săi, Socrate nu le dădea nici o siguranţă; mai mult, le distrugea şi pe acelea – puţine sau multe – pe care le aveau. Procedeul era mereu acelaşi: un tânăr se prezenta în faţa lui şi îşi expunea, uneori cu neînfrântă convingere, propriile idei, dobândite în familie sau la vreunul dintre sofişti, către care familiile lor îi îndrumau de regulă, pentru a deprinde cum să-şi apere, în faţa adunărilor, raţiunile propriului partid. Sofiştii, cu siguranţă, nu se lăsau rugaţi de multe ori şi-i învăţau pe roşii raţiunile roşiilor, negrilor raţiunile negrilor: învăţătura se schimba în funcţie de cine o comanda. Egală pentru toţi, în fiecare zi, era doar plata care le revenea. Sofistul, va explica Socrate, e "un om care posedă o ştiinţă aparentă despre tot, însă e lipsit de adevăr".

Acesta din urmă era, de fapt, ceea ce Socrate însuşi căuta: adevărul. Şi lua în serios orice tânăr care venea la el să-i povestească propria părere, pornind de la premiza că ceea ce i se spunea era adevărat. Începea apoi, împreună cu tânărul, să aprofundeze argumentul, să tragă consecinţele logice ale afirmaţiilor, astfel încât, împreună, ajungeau, în mod invariabil, la un punct mort, la o contradicţie: devenea astfel evident, în primul rând pentru tânăr, că premiza de la care se pornise era falsă.

Se întâmpla frecvent ca, ajuns la acest punct, tânărul să se ruşineze şi să roşească, pentru că dăduse crezare unei idei false. Că tânărul se ruşina, era un semn bun. Căci, pentru Socrate, confutaţia, adică demascarea falselor adevăruri sau certitudini, nu era doar un exerciţiu intelectual, ci şi o experienţă morală. Producea purificarea sufletului, căci făcea distincţie între bine şi rău, între adevărat şi fals, îl punea pe tânăr în posibilitatea nu doar de a *cunoaşte* binele, ci şi de a-l *face*.

Tânărului, lămurit că se încrezuse până atunci în false certitudini, îi venea apoi natural să-l întrebe pe Socrate despre adevăr. Dar un răspuns satisfăcător la această întrebare nu se primea. Ajungea astfel la convingerea că există o singură certitudine: ştia că nu ştie. Câte unul, disperat de lipsa certitudinilor, se întorcea la îndeletnicirile de dinainte. Alţii, dimpotrivă, acceptau riscul, înţelegând că primul pas în căutarea adevărului era acela de a face gol înlauntru, în sine însuşi. Aceştia sunt filosofii generaţi de Socrate.

Misiunea pe care el şi-o asumase nu era nicidecum aceea de a explica altora conţinuturile adevărului, ci să-i înveţe pe tineri cum să-l afle, cu ajutorul metodei dialecticii, al întrebarii şi al răspunsului. La originile gândirii europene, Socrate stabileşte că adevărul nu e o chestiune pentru o persoană, ci poate fi dobândit doar împreună cu ceilalţi. Din această metodă se va inspira mai târziu Platon, când va înfiinţa Academia. Flacăra cunoaşterii filosofice se aprinde în interiorul tânărului doar după o lungă perioadă de viaţă în comun şi de dialog cu ceilalţi. Originea gândirii europene e comunitară.

Atunci, cum e posibil că unii au văzut în Socrate pe întemeietorul raţionalismului sau chiar al individualismului occidental? E adevărat că Socrate vorbeşte primul despre sufletul omului ca despre un loc al identităţii, al inteligenţei, al personalităţii. Dar acest lucru n-are de-a face cu "individualismul", în sensul cel mai banal al cuvântului. Nu asta îi atrăgea pe tineri.

Socrate afirma că este locuit de un "demon". Acest *daimonion* nu are nimic de-a face cu "posesiunea", aşa cum o percepem astăzi, nici nu era vorba de vreu fel de "divinitate" păgână. Posesiunea divină era un fenomen cunoscut şi difuz printre greci, mai ales în timpul ceremoniilor rituale dionisiace. Această posesiune distrugea individualitatea celui posedat: era divinul cel care vorbea prin intermediul lui.

Socrate, dimpotrivă, nu era strivit de demonul său, ci pare că chiar dialoga cu el. Era un fel de "voce divină", explica Socrate, şi care-l împingea către vorbire sau către tăcere, care-l avertiza dacă, dintr-un motiv oarecare, i se putea întâmpla să spună ceva fals. Era o prezenţă divină în interioritatea umană, care schimba radical raportul omului cu divinitatea. Socrate descoperă astfel şi introduce în Occident realitatea interiorităţii, înţeleasă ca relaţie între suflet şi o prezenţă divină.

Acesta este fundamentul metodei socratice a dialogului, care, prin ucenicii săi, va ajunge la deplina expresie, aceea a dialecticii: Socrate putea să dialogheze cu ceilalţi oameni pentru că dialoga cu vocea divină. Şi se îngrijea să distrugă în tineri falsele convingeri, astfel încât, în golul interior, să poată auzi şi ei aceeaşi voce.

Iată de ce Socrate a adoptat ca motto al întregii sale vieţi înscrisul templului lui Apolo din Delfi: "Cunoaşte-te pe tine însuţi". Căci, o dată cu descoperirea prezenţei divinului, omul nu mai e un simplu gol interior, ci un gol care conţine un plin. Pentru a cunoaşte înţelepciunea divină, nu mai e nevoie de sacrificii şi de întrebat oracolele – chiar dacă Socrate, din respect pentru religie, va continua s-o facă. Nu mai e nevoie ca omul să se adreseze unor instanţe din *afara* sa: se poate cunoaşte privind înlăuntrul său. Şi întrucât nu e uşor acest exerciţiu, îţi vine în ajutor altcineva; doar împreună se poate aduce la lumină ceea ce interioritatea păstrează.

Socrate era într-adevăr vinovat? Îi corupea pe tineri; însă îi corupea către adevăr. Că ideea lui despre divinitate era diversă de cea a contemporanilor săi, poate fi adevărat; şi totuşi, Socrate era un om mult prea pios, pentru a putea fi acuzat de ateism. Acuzele erau întemeiate, dacă erau aplicate fraudulos. Socrate era nevinovat. Era condamnat la moarte el, care, închizând o epocă şi deschizând o alta, reprezenta cel mai bine şi mai fidel spiritul propriei civilizaţii, aducând astfel un beneficiu inestimabil întregii umanităţi. Au trecut de-atunci mai bine de douăzeci şi patru de secole, iar exemplul său a rămas la fel de proaspăt.

Florian Silişteanu

Din cana cu păsări

cântec de iarbă şi de mută surdă nuntă

şi m-au prins m-au condamnat sfinţii toţi aproape toţi să fiu roată printre roţi cel mai viu de dintre morţi să tai iarba dumicând iarba lunii cea uscată iarba din oameni plecată

scoteam apă de băut pentru-n înger de demult

aveam anii toţi la mine şi pe nimeni leat cu mine

aveam singur de umblat doar pe Domnul de aflat mamei mele de spălat

şi lui tata de-ngropat

toate amintirile şi toate privirile m-au lătrat ca nişte câini

au pus semne au lăsat mâinilor gândul săpat şi au pus suspin în cană şi am adormit târziu iar la drum iar ca o stea în singurătatea mea ...am băut fără să ştiu pasărea lui cel târziu.

Ştefan Ion Ghilimescu

Respirări

PERSONA, preponderaţie şi flamă…

După şase volume de versuri, publicate între anii 1995-2010, la cincizeci de ani de viaţă bătuţi pe muchie şi mai bine de cincisprezece de la debut, poetul Nicolae Coande a găsit cu cale să fixeze momentul prin două antologii de autor, ambele apărute în condiţii absolute meritorii la *Editura Măiastra* din Târgu-Jiu (prima: *VorbaIago*, 2012; a doua, *PERSONA,* 2013). De ce totuşi două, ar fi întrebarea care se naşte aproape automat în mintea lectorului, cu atât mai mult cu cât poetul (cel puţin până acum!) nu a făcut dovada faptului că ar fi adeptul cărţilor supraponderale, cu multe pagini... În ocurenţă, o nedumerire pe care şi-o exprimă şi Mircea A. Diaconu în finalul *Postfaţei* la "PERSONA", unde pare a nu înţelege câtuşi de puţin raţiunea autorului care lasă complet în afara primei antologii orice urmă din volumele *Fincler* (1997) şi *Folfa* (2003). Procedeu reiterat, de altminteri, de Nicolae Coande şi în *PERSONA*, alcătuită, în genere, de această dată, din piese de mai mare amplitudine din numitele ceva mai înainte şi unde, consecvent unui principiu, deocamdată nedivulgat explicit, nu introduce nici o poezie din celelalte, respectiv: *În margine* (1995); *fundatura homer* (2002); *Vînt, tutun şi alcool* (2008); *Femeia despre care scriu* (2010). Chestionat undeva, dacă îmi mai aduc bine aminte, în legătură tocmai cu această problemă, *en passant*, N.C. aducea în discuţie lungimea poemelor din cele două volume rămase în afara antologiei prime, numele precise ale personajelor care le popula exclusiv şi un soi anume de înflăcărare şi dramatism care le-ar diferenţia totuşi pentru un ochi atent faţă de toate celelalte, motive suficiente pentru ca autorul lor să se întrebe, în continuare, cu desăvârşire naiv, nu-i aşa? dacă nu care cumva poezia sa exchibă distinct la acest bilanţ de etapă cel puţin două feţe (chipuri, figuri, fizionomii, înfăţişări etc.). Că autorul nu vorbeşte pe deasupra şi ar putea să aibă – ba, chiar are, cum vom vedea - perfectă dreptate, iar pe cale de consecinţă a procedat cât se poate de chibzuit, separându-le, ne putem da seama la repezeală, fără nicio propedeutică, punând numai într-un ecleraj suficient de puternic titlurile cărţilor lui originale de poezie, care, practic, sunt într-adevăr nişte terminale ale firelor nervoase eferente corpusurilor poetice, spre deosebire de şi în comparaţie cu titlurile celor două antologii de autor, care nu trebuie luate, nici mai mult, dar nici mai puţin, după părerea noastră, (vezi, în acest sens, şi caracterul lor noţional-teoretic mult mai pregnant), decât nişte instrucţiuni metatextuale de lectură. Cu precizarea că, în viziunea atent subliniată de autor în *Certificat*(ul) liminar la prima antologie, *VorbaIago*, împrumutând titlul unei inedite (nu se ştie când scrisă!), ar trebui să dea *spectrul şi faţa cărţii*, cu atât mai mult cu cât – ni se explică – "poetul este mereu *persona* (s.a.) altcuiva şi nu are pretenţia că scrie în numele său". O indicaţie la cheia portativului pe care în discursul de escortă universitarul Al. Cistelecan o ignoră definitiv, preferând, în urma survolului în oglindă a referinţelor critice care s-au făcut privitor la poezia autorului în cauză, acreditarea unei povestiri impresioniste despre un Nicolae Coande "fanatic al substanţialismului liric", ce "foloseşte poezia pe post de ciomag mustrător şi preferă insulta cu înflăcărarea unei declaraţii de dragoste". Nu spun că întâlnirea lui Al. Cistelecan cu Nicolae Coande în acest *spatiu curb* al literaturii nu poate fi posibilă şi chiar într-un anume plan adecvată, spun însă că sensul ei este unul extrem de relativ, întrucât, înainte de a închide ceva, o carte trebuie considerată şi este o entitate deschisă unor multiple raporturi. Pentru un creator precum Nicolae Coande, nici optzecist, nici nouăzecist, nici înseriat altcumva, însă un creator indiscutabil împotriva fasoanelor dintotdeauna ale literaturii, poezia pe care el o scrie este in fond o absenţă recuperabilă ca prezenţă doar în actul reclamat implicit al dorinţei unor lecturi sub mai multe stări de valenţă. Or, o asemenea operaţie, în arte, ştim prea bine, nu a fost niciodată posibilă într-un grad mulţumitor decât prin mijlocirea şi cu aportul posibilităţilor funcţionale ale valorilor unei concepţii antropomorfice despre cunoaştere, cu măşti sau fără, cu care, desigur, Nicolae Coande nu se sfieşte să cocheteze şi pe care, la vedere chiar, o exploatează ca suprarealitate poetică. "beau şi desenez mustăţi false ridicolului eu/nu-mi pasă de literatură/ mi-am plătit toate datoriile mi-am sunat toţi prietenii/dacă beau singur beau cu gândul la ei/dacă scriu îmi fură hîrtia/nu-mi pasă de literatură/ gîndul meu cel mai bun e în preajma cuiva rămas /fără gesturi/ un eu cu gură vorbindu-i unuia fără gură/ un mic dumnezeu bînd şi scriind…" Să nu uităm nici aserţiunea lui Nicolae Coande din acelaşi *Amor mic cu literatura*, ridicată la grad de sentinţă în mitologia subiectivă a aventurii sale interioare, potivit căreia interesul său scăzut pentru scris (*cît de puţin interes am să scriu*) s-ar datora faptului peremptoriu că tot *Ce e scris e terminat*! Or, ce e închis în aceste neclarităţi interestiţiale (*Unbestimmtheiten*), de exemplu: "aşa cum soarele este aici şi totuşi dincolo/de orice înţelegere/totuşi îl acceptăm aşa cum acceptăm moartea/ un omenesc vis alb-negru. ajunge că trăiesc/ din când în când tulburat de imaginea ta/ de faptul că nu înţeleg şi asta mă tulbură/ şi mai mult/ şi m-am scârbit de pagina asta cu mult înainte/să te cunosc/departe de metaforele cu care proştii îşi cuceresc femeile/ nu mă voi ruşina să îţi spun că te iubesc/ *în nefericitele vremuri ale sofiştilor* (s.a.)/cu zgura unei alte lumi sub unghii sfâşiată/nu mai am nimic de pierdut obosit să amîn/ plictisit să încep/sărac întins sub cer departe de tălpile tale/ pe care le cunosc cu fruntea cît timp/ poezia lipseşte (*ajunge că trăiesc*)". Cum nu trebuie uitat, iarăşi, că poetul Nicolae Coande este dublat subsidiar de un subtil eseist şi comentator prezent tot mai asiduu în dezbaterile de idei din viaţa literară, şi ar fi de-a dreptul stupid să-ţi imaginezi că el scrie la ora asta în afara oricărei ideologii, altminteri deductibilă într-o măsură fie şi din litera acestor instrucţiuni *meta* peste care, cine trece, trece pe propria răspundere.

VorbaIago, un cuvânt format prin compunere savantă, însă nu şi – precizez - intelectualist, trimite evident la trădătorul stegar al lui *Othello* (din stufoasa şi lexical ambigua tragedie cu acelaşi nume a lui Shakespeare), personaj care se adaptează oribil prin limbaj şi atitudine oricărei măşti; frate geamăn, cu rol dublu în celebrele desene animate create de Disney cu generalul maur… "Semnul lui, scrie Nicolae Coande în *Idol cu mască de om* este *I* (s.n.) pe buze moi şi roşii/este sărutul Iudei/ este Idolul cu mască de om respirând/ arar din ce în ce mai greu/ aerul tare al înălţimilor bezna de cretă a Iadului -/ care pluteşte". De la starea de graţie a visului care putea fi citită într-o vreme ca însemnând "să nu mori niciodată", sub acest semn sub care cu toţii ne batem joc de ce am iubit cândva fără complexe, acum "visez, scrie Nicolae Coande, că sînt om şi aştept să fiu judecat de o paiaţă care e zeul lor". În duhoarea provocată de răsuflarea otrăvită a unor asemenea arhei lumea trăieşte la cote inimaginabile, înecată într-o bolgie de cuvinte moarte, o teribilă "apocalipsă a "vremii microbilor", un text al realităţii care ii produce poetului o teribilă scârbă.

Trebuie identificat aici, evident, un *pattern* al *Erei Scârbei celei mari*, generator de multiple devianţe în planul ductului firesc şi limbajului poeziei, pe de o parte, dar şi în planul psihologiei creatorului şi mărcii contextului stilistic în care fatalmente acesta se străduie să scrie, pe de altă parte: "nici dacă aş fi dumnezeul orb n-aş putea vedea/atît de puţin în plină zi/nu e lumină aici nici cât să-mi acopăr faţa/ bîjbîi în interiorul unui animal sedus de poezie/mi-e greu să înaintez/înainte nu e deocamdată nimic din urmă/groaza îmi aspiră unghiile. mă rog şi cobor tot mai mult/ca într-o meserie de care îmi e scîrbă/caut un răspuns de ciocan pur chiar dacă lumea ăstora/mă dezgustă ca o gură plină de dinţi. în drum spre pulberărie/ mintea scuipă în praf limba"(*caut un sunet de ciocan pur*). Într-o lume vicleană, luată în stăpânire de *vorbaIago* şi populată cu şobolani fie şi hăituiţi, pentru care, faţă de pielea lor puturoasă poezia insului care intră în scenă nemachiat şi cu inima la vedere nu înseamnă nimic, poemul intim al clarului de lună al *celuilalt* nu e altceva decât "peretele întunecat de care stă agăţată luna" (*O viziune a celuilalt*). Şi astfel, în strădania de a fi liber (un pariu al scrisului modern), cel care spune eu, cu un dezgust nemărginit, în poezia lui Nicolae Coande, cel puţin în antologia de poeme din *VorbaIago*, continuă să respire, *aerul altuia*. Tema însăşi a poeziei reţinute în această primă antologie de autor gravitează, după părerea mea, în jurul istoricităţii încercuite a unui eu creator care, în încercarea de autodefinire, constată că implică, acuză şi este permanent scris de altul (de la atotprezenta *vobaIago* care înşeală şi minte, cu toată cohorta de maeştri din şcolile de îndobitocire a minţii şi inimii, la neuitatul moloh al cincinalelor de ieri, dar şi al literaturii de azi căreia i se aduc in permanenţă sacrificii).

Este atât de diferită de *VorbaIago* antologia din urmă a lui Nicoale Coande, pusă sub titlul *PERSONA*, doar pentru că înmănuchează poezii de mai mare întindere şi pentru că, în mod evident, versurile sunt mai elaborate şi, ca tehnicitate (reduplicări şi puneri în abis frecvente), mai complexe? Să fie vorba în acest ultim (deocamdată) volum antologic despre o *altă poezie* doar pentru că, potrivit afirmaţiei făcută într-un interviu de autorul însuşi, volumele *Fincler* şi *Folfa* (din care este extras exclusiv *PERSONA)* sunt populate de *alte personaje*, iar scrisul e mai ardent şi tensiunea trăirii mai înaltă? Oare titlul volumului acesta, asemeni şi *motto-ul* lui, nu reţin tocmai definiţia poetului din finalul *Certificatului* care însoţeşte lansarea în lume a antologiei *VorbaIago* ("Poetul este mereu *persona* – s.a. – altcuiva şi nu are pretenţia că scrie în numele său. Numele, iată totul. Nimic, de fapt")? Nu presupune, până la urmă, acest lucru afirmarea unei anume continuităţi? Şi atunci de ce ar putea fi el un "alt continent", cum afirmă cu precauţie (totuşi) Nicolae Coande în interviul pe care i l-a luat în 2012 pentru *Agenţia de carte* Andra Rotaru? Să cercetăm.

O antologie poetică în sensul modern al termenului este mai mult decât o simplă culegere ori un florilegiu întâmplător de poeme; inconturnabil, mai mult decât o fotografie sau un simplu rezumat al formelor de relief ale geografiei poeziei unui autor într-o anumită etapă a evoluţiei sale. Ordonată, ca dispunere a titlurilor, cu schepsis, şi centrată în jurul unei teme abordată de predilecţie mai frecvent într-o perioadă de creaţie, o antologie (de autor) este, orice s-ar spune, proiectul noematic al unei cărţi distincte programatic. *PERSONA*, eu unul n-am niciun dubiu, este o asemenea realizare.

O antologie poetică în sensul modern al termenului este mai mult decât o simplă culegere ori un florilegiu întâmplător de poeme; inconturnabil, mai mult decât o fotografie sau un simplu rezumat al formelor de relief ale geografiei poeziei unui autor într-o anumită etapă a evoluţiei sale.

Că vrem sau nu, că putem ori nu să o citim prin sita titlului, care trebuie observat că menţine o relaţie naturală strânsă cu substanţa antologiei prime (vezi, în acest sens, la tot pasul, zecile şi zecile de trimiteri autoreferenţiale), poezia antologiei *PERSONA* nu numai că defineşte din interior tema măştii ca acţiune simulantă (ce altceva ar putea fi textele lui N.C. dacă nu acţiuni de facere ca *poeien* a măştii?), dar şi instituie pregnant, cu fiecare poem, o amplă şi subtilă metaforă despre raporturile transformatoare dintre lumea fără niciun Dumnezeu în care poetul a fost aruncat de soartă şi ceea ce el poate şi doreşte (*persona lui*) să ne comunice despre sine. "Ca mandragorele tîrându-şi cozile lungi şi galbene/pe bulevardele împânzite/de femei ce-şi caută anii pierduţi prin magazinele de serie/scuipau liniştiţi pe visele noastre – dincolo/în dreptul staţiei de benzină/viaţa era un cîine jigărit vînat de ţigani/scuipau liniştiţi pe casele noastre – cu morţii/cei mai dragi în spate ne-am dus viaţa/ scuipau liniştiţi pe casele noastre – copiii noştri/se jucau mai departe creşteau învăţau/cuvintele lor/scriam liniştiţi în casele noastre / au scuipat liniştiţi peste cărţile noastre – le-am scris/în cuvintele noastre am cenzurat cuvintele lor/guşaţi cărora scuipatul le umfla guşile /îi făcea fioroşi/*oameni de scuipat* (s.a.) l-au scuipat şi pe Dumnezeu/i-a lăsat să-l scuipe la nesfârşit.//Nu m-am săturat de scîrbă după atîţia ani/ aici unde totul e scris pe ape şi în ţărînă/*unde lumina e tot una cu bezna* (s.a.)/nu m-am săturat de scîrbă în era post-Scîrbei celei mari/între hotarele persiflării gratuite/ eu atât de ne/important/ne/cunoscut/nu/voi rînji la/ n-o să trag o chiuitură de/eu nu m-am dezlipit de scîrbă/cu scîrba voi trăi şi de acum înainte" (*Minţile defuncte*, fragment). Sigur, vechea întrebare: *ce ascunde, ce arată masca* ? rămâne în permanenţă deschisă, însă, ca mai peste tot în poezia lui Nicolae Coande încredinţată *PERSONEI*, versurile citate nu relevă mai puţin *schesisul* măştii cu identitatea

(continuare în pag. 26)

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Noul hedonism şi vechile sale iluzii

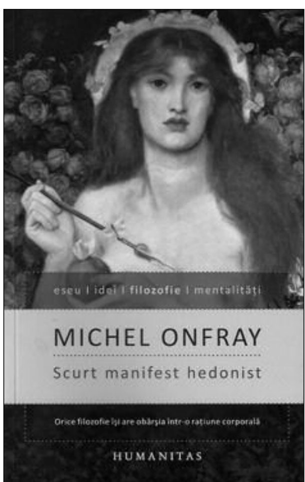
"Orice filosofie îşi are obârşia într-o raţiune corporală". Afirmaţia pusă pe prima copertă a cărţii lui Michael Onfray, *Scurt manifest hedonist*, (trad. de Vlad Russo, Ed. *Humanitas*, Bucureşti, 2013), vine de fapt de la Nietzsche. Metoda acestuia, numită genealogică, constă în a trata produsele spirituale ca simptome ale unor cauze, până la urmă de ordin somatic. Psihanaliza freudină a procedat cam în acelaşi fel, limitându-se însă la a căuta originea creaţilor culturale sau religioase în zona psihicului, ce trimite vag spre zona materială, a corpului. Ce înseamnă deci afirmaţia citată mai sus? Conform lui Michel Onfray, ea este o teză a filosofiei hedoniste cu origini în Antichitatea greacă şi romană, care consideră că scopul vieţii este obţinerea plăcerii sau cel puţin evitarea durerii. În opinia filosofului francez – el a renunţat la învăţământul de stat înfiinţând o universitate populară la Caen – resurecţia şcolilor de înţelepciune din Antichitate presupune renunţarea la linia clasică a filosofiei, începută cu Platon, Aristotel şi continuată de Scolastica medievală, apoi de marii filosofi moderni. Filosofia nu este însă doar o activitate de catedră, ci un mod de viaţă prin care se caută obţinerea unui echilibru cu sine şi cu lumea. În consecinţă viaţa trăită filosofic devine criteriul de validitate a unei gândiri. A gândi nu înseamnă doar a utiliza regulile logice pentru a mânui concepte, ci a încerca să găseşti o soluţie totală la problemele existenţei, una ce leagă într-un tot armonios sensibilitatea, voinţa, valorile. Aşadar, se pleacă de la fiinţa corporală a omului, de la ansamblul psiho–fizic, nu de la ceva abstract, conceptual. Filosofia este o "egodicee", o justificare de sine a individului concret.

Manifestul hedonist al lui Onfray se vrea la rândul său o întemeiere a conceptului de individ total autonom. În acest scop el propune o ontologie materialistă care susţine o psihologie, o etică, o estetică, o erotică, o bioetică şi o politică. Acestea ar fi domeniile filosofiei hedoniste, pentru care lumea este în întregime materială, Dumnezeu – o ficţiune creată de om pentru a-şi atenua spaima de moarte, iar "religia vinde fabule şi mituri, spune poveşti, pentru a convinge mulţimea că a trăi înseamnă altceva decât a muri". Omul, dacă vrea să se determine pe sine, să-şi atingă autonomia trebuie să înţeleagă că este un nimic – "un ax a cărui substanţă este neantul" – pierdut într-un univers infinit din punct de vedere spaţio–temporal. Numai cu această condiţie el va ajunge să-şi trăiască scurta viaţă pe o minusculă planetă Pământ cu maximă intensitate, adică dorind să retrăiască de nenumărate ori fiecare moment. Aici întâlneşte o altă idee nietzscheană, celebra eternă reîntoarcere a aceluiaşi: o viaţă împlinită este una pe care ne-ar plăcea să o trăim odată şi încă o dată, la infinit. Conform unei metafizici materialiste - s-a susţinut încă din Antichitate – lucrul nu este imposibil. Trebuie aşadar să renunţăm la ideea platoni-creştină a sufletului imaterial, nemuritor, ci să-l concepem ca pe o entitate materială ce poate fi modelată prin metode psihologice şi ştiinţifice. E nevoie de "un dresaj neuronal" pentru a ajunge la o morală a cărei imperativ categoric formulat de moralistul fancez Chamfort, este: "Bucură-te şi bucură la rândul tău fără să faci rău, nici ţie, nici nimănui altcuiva – iată în ce constă întreaga morală". Cel care nu se comformează dorinţei individului de plăcere va fi exclus din cercul concentric de relaţii ale acestuia axate pe principii precum: gustul pentru o artă în răspăr cu tot ce e consacrat, o erotică libertină bazată pe contracte unanim acceptate de parteneri, indiferent de sex, o bioetică ce lasă fiecăruia dreptul de a dispune de propriul trup şi de propria-i viaţă aşa cum doreşte şi o politică libertariană, antiliberală ce are ca scop realizarea principiului iluminist: " cât mai multă fericire posibilă pentru cât mai mulţi".

Toate par bune şi frumoase în această concepţie în care plăcerea devine criteriul binelui şi răului, al urâtului şi al frumosului. Şi totuşi, cred că dincolo de declaraţiile erotico–eroice se ascunde un vid spiritual imens. E uşor să-i spui individului că e un punct infinitezimal situat între nimic şi tot, dar ce faci cu angoasa care însoţeste această "revelaţie", despre care a vorbit atât de profund Pascal. Apoi, căutarea plăcerii ca scop ultim al vieţii conduce prea adesea spre excese autodistructive, aşa cum au demonstrat în anii '60 – '70 ai secolului trecut mulţi dintre cei din mişcarea hippy. De altfel *Manifestul* se inspiră declarat din spiritul lui mai '68. Şi dacă rămânem doar la evitarea suferinţei, până unde este ea posibilă? Multe doctrine psihologice si psihanalitice actuale fac din acceptarea şi asumarea suferinţei o cale a dobândirii echilibrului sufletesc şi a îmbogăţirii spirituale a omului. Numai că Michel Onfray nu crede nici în suflet, nici în spirit. Combate pshanaliza – are o carte întreagă în acest sens[1] - considerând ca Freud şi-a proiectat propriul inconştient asupra tuturor, dar în acelasi timp propune o hermeneutică a suspiciunii tot de inspiraţie freudiană. E o contradicţie ca şi aceea conţinută în aşa – numitul "ateism ateu", care nu doar neagă existenţa lui Dumnezeu, acceptând consecinţele etice ale ideii de Dumnezeu, precum "ateismul creştin", ci afirmă adevărul ontologic ultim, anume că "prezenţa noastră în lume nu are sens decat în, prin şi pentru dispartiţia noastră din lume". Şi care ar fi acel sens? Ceea ce ne propune Onfray este de fapt un cerc vicios : trăim pentru a muri şi murim ca să trăim. Dar nu dincolo, cum ne-a învăţat Hristos, ceea ce presupune o ieşire din cercul vicios, ci tot aici. Cum?!... Am arătat că Onfray preia anumite idei din filosofia lui Nietzsche, dar ceea ce nu poate prelua este tensiunea spirituală a marelui filosof german. Nietzsche anunţă în *Ştiinta voioasă* moartea lui Dumnezeu prin vocea unui nebun, însă ce încărcătură religioasă este acolo, ca de altfel în toată filosofia celui numit de un comentator, un "creştin refulat"! Măreţia luptei cu Dumnezeu, ce străbate întreaga gândire a lui Nietzsche, dispare în *Scurtul manifest hedonist*, rămânând doar coaja ideologică a filosofiei nietzscheene. În orice caz, n-am întâlnit la Nietzsche o afirmaţie precum: "morala creştină duce direct la abator". La abator (lagărele de concentrare naziste) a dus tot ideologizarea filosofiei autorului lui *Aşa grăit-a Zarathustra.*

Ca o concluzie, cred că individualismul radical întemeiat pe o combinaţie eclectică de epicurianism, nietzscheanism, freudism etc. al lui Onfray conduce la o mare iluzie: că în epoca noastră numită post–creştină[2] ne-am putea întoarce cu adevărat la teoriile şi practicile Antichităţii păgâne. Cât de periculoasă este această amăgire au dovedit-o îndeajuns totalitarismele secolului XX.

E uşor să-i spui individului că e un punct infinitezimal situat între nimic şi tot, dar ce faci cu angoasa care însoţeste această "revelaţie", despre care a vorbit atât de profund Pascal.

[1] *Freud – Amurgul unui idol. Afabulaţia freudiană*, trad de Emanoil Marcu şi Vlad Russo, ed. *Humanitas*, Bucureşti, 2011.

[2] Din punct de vedere creştin nu poate exista un postcreştinism, din moment ce Hristos este "Începutul şi Sfârşitul, "Alfa şi Omega", "Cel care a fost, este şi va veni".

PERSONA, preponderaţie şi flamă…

(urmare din pag. 25)

ascunsă, proces care le conferă o altă dimensiune şi o subtilă formă de apărare împotrva înserierii şi alienării. Mai mult decât atât, graţie unei funcţii secrete ce face posibilă, pe de o parte, revelarea foţelor răului, iar, pe de altă parte, înzestrarea purtătorului măştii cu virtuţile binelui, aceeaşi mască poate deveni, pe lângă o formă de self-control, şi un mijloc eficient de supra-veghere a anomiei sociale. "am obosit să mai privesc prin ţeava puştii/cu ochiul ciclopului/am oboist să fiu ecoul timpului meu/am obosit să fiu eroul nopţilor ridicole/în care îl somam discret pe Dumnezeu - /mie să nu-mi vorbiţi de bîlbîiţii de retorii plătiţi/mie să nu-mi veniţi cu lei de salon/cu măscăricii gata să facă sluj cu papagalii care imită/Vocea/cu noul Falstaff/mie să nu-mi spargeţi capul cu pontifex maximum/mîna mea nu a mîngîiat decît pe cei căzuţi la pămînt/*luth*-ul (s.a.) înălţat în surîsul unei femei care a plîns" (*Renaştere din cap*, fragment).

Deşi într-un moment de aspră şi necenzurată luciditate, ca reacţie la sentimentul nimicniciei lumii, Nicolae Coande scrie negru pe alb că "nimic nu întrece dezastrul de a fi poet", iar, vizavi de o atare condiţie, singura motivaţie a scrisului său: *vorbe care vin din neant şi se duc în neant*, ar fi că şi-a pierdut sufletul (- "am scris pentru că mi-am pierdut sufletul"), prin supradeterminare funcţională, ca mediatori între conştient şi inconştient, măştile scrisului său trădează o ispită şi o practică spirituală de netăgăduit. Nu mă refer aici neapărat la desele raportări sau interlocuţii înterioare ale celui ce se consideră "un geniu al aproximaţiei" cu un imuabil Dumnezeu zâmbitor dar tăcut, ci la nenumăratele acte prin care, sub această tutelă, el dezavuează trăsăturile unui eu care prin el însuşi nu însemnă nimic (*be is nothing in himself)*. "N-a făcut floare bărbăţia mea nici măcar/cât face vinul în mai/am scris în plin bâlci poemele izolării – ăsta, da, cap de afiş/asta, da, artă/fără acoperiş deasupra capului sub cerul liber al Bursei de sclavi/după câteva clănţănituri în gol - prindeam muşte - /voi sfârşi prin a spune/*n-am înţeles nimic din această viaţă* (s.a.)/pîndit de nenoroc bătut de soartă rîs până şi de umbra mea/şi n-a fost drept şi omeneşte/să fie aşa?/Voi sfîrşi prin a spune de pe grămada mea de bălegar/ până şi Tu, Doamne,/pînă acolo unde un sîn de femeie mi-ajungea lângă inimă/pînă acolo ai mers cu înţelegerea?/În absenţa mândriei o simplitate fără seamăn bântuie pe la corturi/prin cîrciumi de ţară gloria mea lipeşte afişe/Gloria Ta le dă jos/ în plin bîlci mîna mea scrie epitaful generaţiei mele/mîna Ta îl dă jos./N-am înţeles nimic `n-această viaţă. Am prins muşte.//Asta da, artă."(*Generaţiei*, fragment). Expandând şi aruncând în aer orice surogat al literei care ajunge a-l exceda pe individul nărăvit creaţiei secunde, într-o ecuaţie de identităţi interşanjabile, măştile poeziei lui Nicolae Coande pun în joc mai ales imaginea ascunsă a omului (*îl iubesc pe cel ascuns aşa neputincios cum este*), dincolo de orice efect mincinos al iluziei. Autorul *PERSONEI* este, din această perspectivă, atât poetul unui anabatic proces de disoluţie şi depersonalizare a insului ("tema mea este moartea în viaţă"), cât şi, cu mijloacele simple ale metaforei reporterului - să admitem - unul al transformării şi schimbării funcţiei măştii, graţie percepţiei şi imaginaţiei unui lector ideal. Poezia negaţiei fruste la N.C. este, de fapt, o aspră şi puţin obişnuită filozofie a contravalorizării senzaţiei acute de a se simţi singur în viaţă, într-o lume plină de anomie; infernal univers străbătut când şi când de lumina crudă a Poeziei unui simplu Păzitor…

În preponderaţie, însă fără a fi neapărat un "alt continent", prin tendinţa de omologare a tentaţiei de contravaloriozare a negativităţii sentimentelor şi schimbare a semnului scoriilor existenţiale, poezia de amplă respiraţie şi avidă căutare a echilibrului strategiilor de disimilitudine a ideii fac din PERSONA un volum antologic distinct şi, poate, prin secvenţa finală (alcătuită din patru inedite), o bornă a unei alte vârste poetice şi unui nou mod, fundamental schimbat, de a concepe şi înţelge ingeniozitatea simplităţii (*flamma mea*) acestei arte. Vom urmări şi vom vedea.

„Adormirea răzbunării”

Lăcrămioara Stoenescu: ***Copii – duşmani ai poporului,*** Bucureşti, *Curtea veche*

Pe când apariţia memorialelor din temniţele comuniste se estompa îngrijorător, profesoara Lăcrămioara Stoenescu şi-a deturnat, aparent, cariera publicând la debut, în 2007, la *Curtea veche,* romanul-document *Copii – duşmani ai poporului*, dedicat tatălui ei, cu un motto din Mircea Vulcănescu: „Să nu ne răzbunaţi”. În 2014, urmează a fi publicat în italiană, cu sprijinul Institutului Institutului Cultural Român.

„Fetiţa e ‘poetă’, cu publicaţii în revista *Pionierul* şi cu vise de scriitoare. Preocupările sale literare o fac să suporte mai uşor arestarea tatălui, deportarea, exmatricularea din clasa a V-a, toate umilinţele şi mizeriile îndurate în Moldova. Am prezentat gândurile şi mai ales nedumeririle sale, îndeosebi aceea că un copil de numai zece ani poate fi numit ‘duşman al poporului’, al unui popor de oameni mari” (p.22)

Poetă, duşman al poporului, la zece ani, familia, deportată, cu D.O./domiciliu obligatoriu, din Giurgiu, în Rădăşeni-Fălticeni. Tatăl, Corneliu Stoenescu, arestat, îmbogăţind, tragic, foiţe-epigrame de recluziune, cu o listă a deţinuţilor politici (1952-1954), şi autoironii: „Prietenul nostru Cornel/Face rime-n închisoare,/Dar ce gândeşte el?/Să-i crească aripi la picioare (p. 49).

Microantologia penitenciar-epigramatică ar fi singura acuzabilă de umor (şi nu duşmănos de popor), altfel, cu inhibată veneraţie şi mândrie, autoarea listează (p.232-268) arestaţii din închisoarea Oneşti (31) şi deportaţii (1953-1954) din Giurgiu la: Rădăşeni (93), Frumosu (36), Găineşti (96), Vama (95), Stulpicani – C.L. Moldovenesc(17), Stulpicani – Gura Humorului (52), Prisaca (32), Părţi (2), Cacica (34), Bacău (2), Brăila (3), Piatra Neamţ (5), Sascut (2),Târgu Neamţ (11), Alexandria (21), Mizil (17), Suceviţa (50), Buzău (2), Răchitoasa (4), Marginea (14), Botoşani (2), Câmpulung Moldovenesc (2), Piatra Neamţ (9), Sibiu (6), Blaj (14), Fântânele (2), Copşa Mică (3), Blaj (5), Câmpulung Muscel (12), Slatina (4), Răsuceni (5), Clejani (1), Putineiu (3), Comoara (2), Băbeni (4), Găeşti (15), Piteşti (4), Sâmbăta (4), Mihăileşti (5), Seghereanu (2), Flămânda (3), Slobozia (2), Malu (3), Dimitrie Cantemir (15), Fräteşti (8), Vieru (3).

Atâţia arestaţi şi deportaţi numai din Giurgiu. Premiu literar, colegial, duşmancei de zece ani a poporului, o listă minimală a scriitorilor români trecuţi prin temniţele comuniste: Dumitru Alexandru, Valeriu Anania, Nicolae Balotă, Nicolae Batzaria, Gabriel Bălănescu, Ernest Bernea, Emil I. Bocşa-Mălin, Harry Brauner, Gheorghe Brătianu, Barbu Brezianu, Olga Caba, Dimitrie Caracostea, Ion Caraion, N. Carandino, Virgil Carianopol, Radu Cioculescu, Dumitru Ciurezu, Andrei Ciurunga, Al Claudian, Alexandru Constant, Lena Constante, V. Copilu Cheatră, Ştefan A. Cosma, Ovidiu Cotruş, Aurel Covaci, Nichifor Crainic, Paul Dimitriu, Leonid Dimov, Ştefan Augustin-Doinaş, Anton Dumitriu, Zoltan Franyo, Laurenţiu Fulga, Sergiu Al George, Onisifor Ghibu, C. C. Giurescu, Paul Goma, Haralambie Grămescu, Sergiu Grossu, Emil Gulian, Radu Gyr, Traian Herseni, Al Hodoş, Mircea Ionescu-Quintus, D. Iov, Ion Iovescu, Alexandru Ivasiuc, George Ivaşcu, Alexandru Lapedatu, Ecaterina Lovinescu, Ion Lupaş, Emil Manu, Adrian Marino, Aurel Martin, Victor Valeriu Martinescu, Victor Medrea, Istrate Micescu, Teohar Mihadaş, Vasile Militaru,, Al Mironescu, C. Motaş, Octavian Neamţu, Ion Negoiţescu, Petronela Negoşanu, Ştefan Neniţescu, Vasile Netea, Horia Niţulescu, Constantin Noica, Al. Paleologu, Petre Pandrea, Ovidiu Papadima, Victor Papilian, Edgar Papu, Lucreţiu Pătrăşcanu, Ilie Păunescu, Isac Peltz, Marcel Petrişor, Ion Petrovisci, Dinu Pillat, Monica Pillat, Leonida Plămădeală, Grigore Popa, N. Porsena, Ştefan Radoff, Banu Rădulescu, Mihai Rădulescu, Ion Sadoveanu, George Sbârcea, Teodor Scarlat, Romulus Seişanu, I. D. Sârbu, Henriette Yvonne Stahl, N. Steinhart, Vladimir Streinu, Petre Strihan, Cornelia Ştefăneascu, Păstorel Teodoreanu, Gheorghe Tomazu, Constant Tonegaru, William Totok.

Despuierea dosarului informativ al tatălui (*Arestarea, Urmărit până la moarte/activ-pasiv-activ*) face loc literaturii deportării şi postdeportării duşmancei poporului, de o lizibilitate remarcabilă, la persoană şi la scara poporului chiar duşmănit de arestatori şi deportatori: *Reconstituire târzie, Copilărie deportată, Exmatricularea, Un copil – duşman al poporului, Originea nesănătoasă, Moartea tătucului Stalin, Alt Paşte fără Ticu, Iarnă în suflet şi afară, Eliberarea tatei, Postdeportarea, După moartea tatei, Alţi copii – duşmani ai poporului.* Contemporanii stricţi ai Lăcrimioarei Stoenescu, ştiutori despre ce este vorba, ar putea-o citi pe sărite, dar patosul retrosalvării copilăriei, poate al elanului vital bergsonian-drăghicescian, sinonim cu Dumnezeu, îi empatizează complice, chiar salutar. Cât despre elevii profesoarei, nici că ar găsi ceva mai horror şi totuşi modelator până la unirea trăirilor lor cu ale autoarei, după cum străinii şi-ar menaja cu greu stupefierea şi compasiunea.

Autoarea ia legătura cu supravieţuitorii dintre deportaţii din Giurgiu, alţi foşti (prezenţi?) duşmani ai poporului. Aşa cum în *Midnight's children* de Salman Rushdie, primii copii născuţi la miezul nopţii când s-a declarat independenţa Indiei rămân pe viaţă în comunicare, la chemarea lui Shiva, primul născut, aici prima deportată, epic, este Lăcrămioara. Mai ales că, într-o monografie consemnând victimele din Giurgiu ale regimului comunist, unele familii, printre care şi a autoarei, au fost omise.

Astfel se încheie scrisoarea deschisă foştilor deţinuţi şi deportaţi: „Nouă, victimelor comunismului, ne revine în primul rând această datorie. Să iertăm şi să ne conciliem cu torţionarii noştri, dar să nu-i lăsăm să ne înşele din nou. Ştiu că va fi greu să uităm zilele nefaste ale copilăriei furate şi ale tinereţii traumatizate, dar, altfel, între noi va fi un continuu război, o luptă ce nu ne va lăsa să avem pace în ţară şi în suflet. Nu vă invit la adormirea vigilenţei, ci la adormirea răzbunării. Fie ca spiritele celor morţi în închisori să ne dea binecuvântarea” (p. 228).

GEORGE ANCA

Vocile poetului

În cronica la cartea de poezie a lui Ion Hirghiduş, „Femeia lui Dumnezeu” (Editura *Fundaţiei Alfa*, Cluj, 2007), observam că pe drumul de la cartea de debut „Prin inima sentimentului” (Editura *Fundaţiei Constantin Brâncuşi,* 1997) s-a întâmplat o deturnare, nu atât de sensuri şi de mijloace, ci de atitudine poetică. Rostirea frustă, sentenţioasă, încărcată de nebuloase existenţiale, era înlocuită, treptat de o rostire echilibrată, mai aproape de cotidian şi de angoasele casnice. Unii comentatori au crezut, şi e dreptul lor, că era vorba de o scădere de potenţial poetic. Am susţinut, atunci, ca şi acum, că, din contră, era un traiect firesc: poetul traversa un deşert al propriei desăvârşiri.

De la borna „Femeia lui Dumnezeu”, la noul volum „Ceremonia unei vieţi zilnice” (Editura *Fundaţiei Alfa*, Cluj, 2012), se întâmplă acelaşi lucru: poetul parcurge, ceremonios şi egal, un traseu poetic echilibrat. Mijloacele rămân neschimbate, aceeaşi rostire poetică elegantă: „Cuvintele roşii în cămăşi de frunze/au în ele trufia vântului.” (Decembrie fără de sine) , „sufletul nopţii şi-nchipuie doar/că e viscerală iubire/dar frunze sunt toate...” (Pădurea din mine), interogativă „ce este prim în stafia întunericului?” (Desfigurare.), halucinant-metaforică „păstorii aprind torţele - dihănii ale vântului/năluca somnului adie/pentru nimfele uitate” (*Pentru nimfele uitate*). Totuşi, poemele din ciclul ”Cuvintele din cafea” mai păstrează încă reverberaţiile ceremonios-sentenţioase ale primului volum şi ceva din angoasa glorios-amabilă a celui de-al doilea. Adevărata schimbare de registru e în ciclul care dă titlul volumului, „Ceremonia unei vieţi zilnice”. Aici, în poemele ce poartă titluri de străzi americane, numere, rostirea e mai aşezată „când apele aduc marile banchize-nflorite/sângele se plimbă pe cer/într-o barcă de os/trasă de reni şi de curcubeie” (5), punctate de rare accente de frondă „când te strig ieşi din cuvinte nerostite”. Totuşi, la Ion Hirghiduş titlurile de capitole derutează, ca şi titlurile cărţilor: în cele din urmă, sintagma „ceremonia unei vieţi zilnice”, care, pe un cititor habotnic, presupunând prin absurd că ar mai exista, l-ar duce cu gândul la ritualuri diurn-casnice, e în fapt o călătorie *din* şi *spre* sine, spre bornele sufletului ascuns după paradigmele realului: „Ceremonia unei vieţi zilnice este începutul jocului/când se scutură-n derivă florile pe câmp/şi vântul bate firav plângând” (9). Ceremoniile unei vieţi zilnice sunt navetele diurne între cosmic şi teluric, mici aventuri ale trăirii învelite în interogaţie: „S-a rupt o bară de direcţie-ntr-o stea/ruinele luminii cad peste noi/ochii omeneşti oglindesc rănile goale ale pădurii” (8); spiritul ipostaziat în real: „îmbătrâneşte încet pasărea-n Istorie”; dramatizări ale unui Univers deopotrivă fantastic şi familiar: „în geam se destramă o groapă lunară/scări de mătase/roţi grele ale luminii/cerul cade în crini pe pământ” (4). Şi când aventura spiritului contorsionat în sine încetează, poetul mai are o tresărire de speranţă în beneficiile unui ritual celest, îndemnându-ne să-i acceptăm o mărire convenţională a dimensiunile spiritului: „dacă nu mă vedeţi cu ochiul liber/inventaţi aparate de mărit demnitatea/pentru aceasta priviţi fluviile şi păsările/ele poartă respiraţia dimensiunilor” (5); să-i punctăm necesarele distanţe între polii tristeţii „o linie uneşte ochiul meu cu păsările/şi văzul meu e un zbor spre Nord/când tristeţea ninge /spre Sud” (5), dar fără prea mari iluzii, căci „pasărea zboară ducându-mi vederea cu ea/văd un anotimp al Grădinii/lucrurile se afundă în cuvânt/măştile zilei cad fără zgomot în praf” (5). Tonul poetic al versurilor din acest volum e ponderat, se simte o cenzură a sentimentelor, o înfrânare a efuziunilor, pentru că poetul e conştient de precaritatea Fiinţei când până şi ”iubirea/moare învăluită-n ape” (6), iar „fântânile îşi tulbură irişii/de fierberea sângelui/pe mâinile crucii între foame şi sete”. În aceste condiţii, singura şansă a făpturii poetului, ce sălăşuieşte dincolo de marginile subţiri ale Cărnii, e o vânătoare fără vânător: „Vin torentele toamnei/până când sângele se loveşte de maluri/se aude un corn chemând înserarea/în care vânătorul s-a sinucis” (*Flacăra vântului*).

Tonul poetic al versurilor din acest volum e ponderat, se simte o cenzură a sentimentelor, o înfrânare a efuziunilor, pentru că poetul e conştient de precaritatea Fiinţei...

Pe drumul dintre cele trei volume, poezia lui Ion Hirghiduş n-a pierdut din combustie şi vigoare: dimpotrivă, a căpătat patina unui timp fecund, care adaugă pe suprafaţa Lucrului smalţul necesar. Prin cele trei volume de versuri, nu atât de diferite ca substanţă poetică, aşa cum spuneam, dar aflate la un nivel valoric ridicat, Ion Hirghiduş se dovedeşte a fi un poet constant cu sine însuşi, aflat la maturitatea mijloacelor şi la plenitudinea „stării de poezie”.

GHEORGHE TRUŢĂ

cronici

Mariana Şenilă-Vasiliu

Primăvara lui '87. Pagini răzleţe

■ Telefon de la profesroul Ion Zamfirescu. Îi e dor de noi şi ar vrea să ne întâlnim. Când anume, rămâne de văzut.

Cu ocazia asta mi-am amintit o întâmplare cu profesorul Ion Zamfirescu de acum câţiva ani. Mergeam singură pe stradă chinuită de fel de fel de gânduri, când m-am simţit brusc apucată de braţ. Am întors capul să-l văd pe autorul îndrăzneţului gest: era Ion Zamfirescu. "Te rog, nu mă părăsi, mergi cu mine!", m-a implorat el panicat, arătându-mi persoanele oficiale care veneau în urma lui ca să-l însoţească la masă. Nici un argument, că mă aşteaptă soţul la masă, că am treabă, că, nici nu mai ştiu ce am îndrugat, nu mi-a fost acceptat, aşa că, de voie, de nevoie a trebuit să-l însoţesc. Pe drum, m-a complimentat pentru toaletă. Purtam, printre altele, o frumoasă pălărie de pai adusă din Berlinul de Vest, unde George participase la Congresul internaţional de ornitologie. Aşa ceva în 1978 era o raritate. Cu melancolie privindu-mi pălăria, Ion Zamfirescu a început să-şi aducă aminte de tinereţile sale, de doamnele de odinioară, de întreg ceremonialul curtoaziei, de fleacurile costisitoare care îl însoţeau în mod obligatoriu: parfumuri fine franţuzeşti, bijuterii şi altele.

- Pe vremea aceea aveai din ce să faci un cadou scump unei femei, a oftat Profesorul. Azi din ce să-l cumeri? Dintr-o amărâtă de chenzină? Pentru că, mi-a spus el în continuare, bărbatul are nevoie de bani sau de o tribună de la înălţimea căreia să epateze femeia într-un fel, o tribună de la nivelul căreia să se impună fie intelectual, fie politic. Cel mai adesea, femeia este atrasă însă, mai degrabă de forţa bărbatului, de strălucirea inteligenţei lui decât de bani, dar şi această ultimă şansă i-a fost luată bărbatului, el trăieşte azi mut şi dintr-o amărâtă de chenzină.

- Domnule profesor, azi lucrurile s-au echilibrat şi nici femeia nu mai are unde să strălucească. Unde? La piaţă? Închisă opt ore într-un birou? Stând la coadă la alimentara cu ceasurile? Spectacole, baluri, recepţii, unde s-o facă, astea s-au dus demult. Între teroarea cratiţelor, a copiilor care trebuie hrăniţi, îmbrăcaţi, a slujbei de opt ceasuri, başca şedinţele-corvoadă, i-a trecut cheful de a mai sclipi. Se culcă la miezul nopţii ruptă de oboseală ca o slujnică după ce a gătit şi spălat o cadă de rufe, se scoală chioară de somn, îşi duce plozii la grădiniţă, aleargă la serviciu, iar atunci când iese de acolo se aşează la vreo coadă dacă "se dă" ceva, pentru că, nu-i aşa, trebuie să le pună pe masă alor săi ceva. Când să mai fie interesată de toalete, n-aţi văzut ce prost şi tern sunt îmbrăcate femeile de azi? Parfumuri şi bijuterii? Mirosul de Coty, Shalimar ori Chanel 5 nu se prea împacă cu cel de bucătărie, iar inelele fine nu mai intră pe degetele umflate de muncă ale femeii. Şi uite aşa s-a împlinit dezideratul egalităţii femeii cu bărbatul în societatea socialistă: bărbatul nu mai străluceşte în nici un fel, iar femeia nu mai sclipeşte. Sunt terni amândoi. Seamănă cu fluturii de pe zidurile unei fabrici din Manchester pe care i-am văzut într-un film documentar: deveniseră cenuşii-neutri precum zidurile mânjite de fum. Homocromismul copiant îi făcuse să semene cu betonul ca să nu poată fi observaţi de prădătorii lor. Ca şi bărbatul, şi femeia din societatea socialistă "multilateral dezvoltată" care au devenit şi ei anodini şi anonimi...

...uite aşa s-a împlinit dezideratul egalităţii femeii cu bărbatul în societatea socialistă: bărbatul nu mai străluceşte în nici un fel, iar femeia nu mai sclipeşte.

Porf. Ion Zamfirescu, Mariana Şenilă-Vasiliu şi criticul Radu Ionescu.

Profesorul Zamfirescu a clătinat dezamăgit, dar înţelegător din cap: - "Aşa e", privindu-mi, totuşi, cu admiraţie pălăria ce-i adusese aminte de doamnele de altădată. De s-ar fi uitat mai atent, ar fi observat şi ridurile pe care oboseala unei astfel de existenţe le săpase deja în obrazul meu.

■ Meci de fotbal Steaua - Dinamo Kiev. Amintirea spectacolului fotbalistic de anul trecut, deşi nu sunt microbistă, mă face să rămân în faţa televizorului. Nefiind microbistă, nici gândurile mele nu sunt prea ortodoxe, ba din contră. Mă amuz în sinea mea la ideea că, de exemplu, i-ar putea veni şi arbitrului cheful să joace. Ce mai aiureală ar ieşi! Contra cui ar juca? Contra tuturor? Pe cont propriu? Şi ce rost ar avea să păstreze mingea sau să marcheze? Dar în ultimul caz, în care poartă? Care ar fi, oare, reacţia jucătorilor? Pălită de urmuzismul sportiv, mă zgâlţâi de râs pufnind pe înfundate. George, fan "Rapiduleţul", se uită lung şi mustrător la mine. Îmi recompun o mutră solemnă, după care încep să casc. Fără o notă de umor, parcă nimic n-are vreun rost. Steaua câştigă, aşa încât la noapte voi putea dormi liniştită.

■ Un poet actual, mult prea "actual", imitându-l pe Nichita Stănescu, taxează poeziile haiku drept simple "respirări". Pe sub pojghiţa de politeţe cu care îmi vorbeşte adie o notă de dispreţ. Degeaba pledez cauza haiku-ului, degeaba încerc să îi explic, că nici nu înţelege şi nici nu acceptă. Cum să înţeleagă el, poetul odelor şi tămâierilor encomiastice de pe pagina întâi a publicaţiei băştinaşe, a numerelor de ziar aniversare, el europeanul des-europenizat şi balcanizat, că 17 sau 31 de silabe fac infinit mai mult decât bălmăjelile cu rimă ce umplu volumele "omagiale". Pentru a păstra cele mai frumoase haiku-uri, japonezii le-au săpat în piatră. Cum să înţeleagă el, care încropeşte versul la comandă, că un frison poetic îl costă pe un haijin o vară? - "Cineva a ajuns vara asta piele şi os scriind tanka şi haiku-uri", scria Masaoka Shiki: "Căutaţi-mi un copil să-mi scrie un haiku", exclamă exasperat de neputinţă şi Basho. Cum să înţeleagă el, poetul cantitativ, esenţa poetică cuprinsă în atât de puţin. Ia acolo, nişte "respirări"...

■ De dimineaţă, patru ore şcoală. Pe seară, şedinţă interminabilă. Un "dresor de cobre" aruncă primul sâsâit ameninţător în aer. Atmosfera e încărcată, miroase a pucioasă ca în anii '50. Senzaţie dezgustătoare. Mă înfior de scârbă, mă cutremur de oroare şi mă retrag undeva adânc în mine, atât de adânc încât timp îndelungat nu mă regăsesc. Toată seara am fost persecutată de dansul dresorului, mai oribil chiar decât al cobrei. A copiat unduirea ameninţătoare a reptilei şi doar faţa o mai are de om. O fascinaţie a răului pluteşte încă mult timp în aer. Limbajul şi mentalitatea dresorului sunt cele din anii '50. Când am dat înapoi şi de ce? Şi de unde au răsărit figurile de coşmar ale acelor ani? Probabil zăceau ameţite prin găurile lor aşteptând timpul propice să iasă. Iar timpul lor a sosit din nou.

■ Viaţa mi se duce între interminabilele cozi la alimentara, între orele de şcoală şi alte patru-cinci şedinţe idioate pe săptămână, între scosul câinelui afară şi urletul concomitent al televizorului şi al radioului pus pe "Europa Liberă". George e curios să vadă dacă şi cât *"se mai poate"*, chit că în fiecare seară află că "se mai poate". Iar dacă pe afară mai trece şi o potaie, începe şi patrupedul Mitică să urle ca la stână. Adevărată casă de creaţie, ce mai. Mă mir uneori că mai am chef să fac şi altceva decât să zac trăgându-mi perna pe cap.

■ Convocator pentru control ginecologic la circa sanitară. Atâta umilinţă nu se înghite, aşa că refuz să semnez. Sunt stăpână pe corpul meu, iar nu o sclavă. Am mândrie, demnitate, orgoliu şi pudoare. Îmi iubesc şi îmi respect corpul, aşa că nu accept să fiu cobai pentru experienţele demografice ale regimului. Constrângerea este umilitoare, murdăreşte tot într-o femeie, îi terfeleşte sufletul şi îi pângăreşte trupul. Din infinitul mister al femeii au mai rămas doar organele de reproducere violate de sistem în numele unei idei zise "patriotice". Şi iadul e pavat cu intenţii bune... Nu semnez, nu mă duc, indiferent ce se va întâmpla.

■ Lâncezeală. Sunt incapabilă să scriu, să citesc sau să iau o hotărâre. Spăl cu furie o cadă de rufe şi în timpul ăsta îngheţ de frig. Termometrul arată -6 grade dimineaţă, iar la amiază zero grade. Un vânt tăios înăspreşte atmosfera. În viaţa mea nu m-am uitat atâta la termometru. Înainte mă uitam ca să ştiu cu ce să mă îmbrac în ziua respectivă, iar acum stau în casă cu pufoaica de ski pe mine, cu două pulovere în spate, două perechi de şosete în picioare şi tot dârdâi de frig. Oamenii au început să facă foc cu lemne. E penibil să-i vezi cotrobăind prin gunoaie după o azvârlitură de băţ. Nimeni nu pare să realizeze că acceptând presiunea economică o alimentăm noi înşine. "Aha! Va să zică se poate", îşi zic conducătorii noştri iubiţi, "Ia să mai strângem puţin şurubul". Şi uite aşa scădem în propria noastră demnitate şi în dispreţul celor cu cheia menghinei în mână. Încă o răsucitură de cheie şi zâmbetul satisfăcut se întinde pe feţele lor: "Aha! uite că se mai poate strânge şurubul!" De ani buni „ei" tot strâng din ce în ce mai tare menghina, care funcţionează impecabil din moment ce noi, ăştia care stăm cu degetele prinse în ea, nu ţipăm.

■ Reacţie disproporţională din parte-mi la veşnica problemă de conflict conjugal: câinele! Niciunul din noi n-are nicio vină: nici George, care mi l-a dăruit vrând să-mi facă o bucurie; nici eu care iubesc animalele, dar care sunt prea obosită şi hărţuită ca să mă ocup de el tot timpul; nici câinele care mă iubeşte prosteşte şi stă cu ochii numai la mine urmărindu-mi fiecare reacţie şi aşteptând o mângâiere. Nu ştiu cum se face, dar din dragoste, toţi trei am creat un infern. Adică ştiu, ritmul extenuant de viaţă şi lipsa bucuriilor cele mai mărunte, agasanta problemă a ce mai urmează ne-a acrit şi pe mine şi pe George. Eu, cel puţin, am ajuns la limită de puteri pentru că în loc să mă mulţumesc să supravieţuiesc în lumea asta cu fund-n sus, mai vreau să şi fac câte ceva. Cât de puţin.

Furioasă pe situaţie, smulg trencicotul din cui şi dispar de acasă două ore, fără nicio explicaţie. În cele din urmă îl sun pe Puiu: "Poţi să-mi oferi o ceaşcă de cafea şi compania ta?" Poate, are timp, e singur cuc şi ar sta şi el de vorbă cu altcineva decât cu pereţi şi cu câinele lui. Sorbim din cafeaua care e bună - de unde naiba a făcut rost de cafea? - şi sporovăim despre grijile care ne mână în cerc precum câinele în jurul cozii. Îmi vorbeşte despre necazurile lui de director de spital: despre mortalitatea infantilă, de lipsa de medicamente, de direcţia sanitară şi veşnicile controale, de singurătatea şi urâtul din noi şi cel provocat din afara noastră. Are şi el obsesia menghinei care ne-a înşfăcat bine şi din absolut toate părţile. Ne învârtim neputincioşi precum şoarecii în cursă. Sau precum acel şoricel disperat căzut într-un borcan de sticlă pe care l-am văzut cândva. Alerga în cerc sperând să depăşească peretele invizibil care îl ţinea prizonier; se întorcea înnebunit, dar ajungea mereu în punctul din care plecase. Încerca atunci să se ridice pe peretele de sticlă, dar lăbuţele băteau neputincioase alunecând. Era o zbatere zadarnică, se oprea o clipă, după care relua cursa disperată la fel de inutilă.

jurnal

Îmi termin ceaşca de cafea şi îi mulţumesc pentru ceasul de apropiere prietenească pe care mi l-a oferit, după care îmi reiau cursa de şoarece pe fundul borcanului. O magazie uriaşă plină cu borcane de şoricei disperaţi căzuţi în ele care încearcă să evadeze, asta e lumea în care trăim. Douăzeci şi două de milioane de şoricei în tot atâtea borcane de sticlă din care ne e imposibil să scăpăm. Câteodată nimerim câte doi în acelaşi borcan şi fără să vrem ne izbim unul de celălalt în alergările noastre zevzece în sensuri inverse. Înapoi, deci, la borcanul conjugal.

■ Aflu de la X, care a aflat de la Y, care la rândul său ştie de la Z, iar acela de la W, că Dinu C. Giurescu ar fi cerut să părăsească definitiv ţara. Nu ştiu cât este de adevărat, însă în cazul în care zvonul se confirmă, gestul ultimului descendent al dinastiei de istorici români Giurescu - bunicul, tatăl şi fiul -, e un blam dat unei politici perverse în care istoria este mutilată şi manipulată în funcţie de necesităţile actualei politici.

Tocmai am terminat de citit Miguel de Unamuno, "L'essence e l'Espagne". Scriind despre istoria Spaniei, autorul volumului spune: "Studiul istoriei naţionale, care ar trebui să fie un implacabil examen de conştiinţă, devine din nefericire sursa apologiei actelor ruşinoase, sursa pretextelor, a scuzelor de acomodare cu conştiinţa medie. Este dezolant să citeşti lucrări istorice; sau sunt numite glorioase cele mai mari ruşini ale noastre, pe care le ispăşim; sau sunt expuse păcatele noastre trecute, încerându-se scuze pentru atrocităţile noastre cele mai puţin negabile prin cele ale altora. Atâta timp cât istoria nu va fi confesiunea unui examen de conştiinţă, ea nu ne va ajuta să ne lepădăm de trecut şi nu va exista salvare pentru noi". Şi mai departe: "Un popor, asemeni unui om, trebuie, dacă vrea să ajungă să se cunoască, să-şi studieze într-un fel istoria. Nu există intuiţie directă a sinelui; ochiul nu poate fi văzut decât în oglindă, iar oglinda omului moral sunt faptele sale, cărora le este fiu. Se recunoaşte copacul după fructele sale; noi acţionăm conform a ceea ce suntem".

Cei şaizeci şi patru de ani care ne desparte de momentul publicării eseurilor lui Unamuno şi cele trei mii de kilometri care ne despart de Spania, dispar în faţa unui mod de a gândi asemănător - Unamuno a fost nevoit şi el să se autoexileze.

■ Scenă imbecilă la alimentara. Las câinele la intrare să mă aştepte şi mă duc să cumpăr două pungi de tacâmuri, că altceva nu se găseşte. Câinele stă cuminte la uşă, urmărindu-mă cu ochi întrebători. Cel din faţa mea, un individ îmbrăcat cu o haină de piele lungă de cea mai bună calitate, purtând nişte ochelari cu ramă pe jumătate aurie, cu pălărie pe cap şi sub ea cu o mutră oarecare, se întoarce la mine şi cu o voce mieros-veninoasă îmi spune că n-am voie să intru cu câiniele în alimentara.

- Da, ştiu. Vă mulţumesc.

- Ştiţi că legea nu vă permite să intraţi cu câinele într-un local public?

Desigur, cunosc legea, dar câinele având legitimaţie de la AGVPS, face excepţie. După mutra individului şi mai ales după ton, n-am chef să-i dau nicio explicaţie. Zâmbetul acru-mieros de la început s-a schimbat în rictus, iar vorba iese din gura lui şuierată, ameninţătoare. N-aţi vrea dumneavoastră să vă ocupaţi de cumpărături?, îl întreb. Nu, individul a uitat de cumpărături, are chef să-mi otrăvească ziua. In crescendo, vocea îi capătă un ton tot mai ameninţător, iar cuvântul "lege" şfichiuie prin aer ca un knut. El cunoaşte legea, el e omul legii etc. Stimate domn, îi zic, vă vine rândul, cereţi vă rog uleiul, peştele sau tacâmurile, cereţi ce doriţi...

Individul cu haină lungă de piele face clăbuci, gesticulează, se enervează şi nu-şi mai aduce aminte nici ce vroia. Şi ameninţă, ameninţă... Faţa i-a căpătat o expresie cunoscută, rea, de bestie gata să sară la beregată. Încercând să mă stăpânesc, continuu cu ironia: Poate că nu aţi dormit bine azi-noapte? În cele din urmă explodez: Da' du-te domnule şi cumpără ce ai de cumpărat şi lasă-mă în pace. Ura, întinsă pe faţă ca un plastic fierbine, la duşul rece pe care i l-am aplicat, se încreţeşte în zbârcituri hidoase. Nu-i mai ajung eu, acum ameninţă că va lovi câinele. Care câine, speriat de tonul violent al "tovarăşului" - e "tov", nu mai am nicio îndoială! -, a încreţit fruntea şi a rotunjit ochii a mirare. Individul mă ameninţă că îmi va arăta el mie cine e şi mai ales cât de mare - nu-mi ajunge ca înălţime decât cu puţin mai sus de umăr.

Uite ce, mi-a intrat răbdarea în sac şi zic să te domoleşti că altminteri îmi vine ideea să-ţi arăt cât sunt eu de mare. Şi zicând asta, mă salt pe vârful picioarelor, dominându-l concomitent fizic şi psihic. Ştii de ce nu se trăieşte bine pe lumea asta?, îl întreb. Pentru că sunt dinăştia "mari" care vorbesc neîntrebaţi şi se bagă în treburile altora. Omule, eşti numai răutate şi venin! Dar să ştii că pe ăia care urăsc animalele, îi urăşte şi Dumnezeu.

Haina de piele a plecat vociferând şi învârtind cuvântul "lege" ca pe o speritoare. Într-o mână ţine punga de mălai, iar cu cealaltă, în care ţine bonul, învârte în aer un bici imaginar. "E colonel de securitate", îmi şopteşte înspăimântat cel de după mine. Şi e secretar de partid al organizaţiei de cartier", adaugă omul vădit timorat. Văzându-l cum bâţâie de o spaimă respectuoasă faţă de "haina de piele", mă întorc spre el şi-l întreb: "Dar eu, ştii cine sunt?" Omul rămâne blocat, cu mâinile atârnate în aer: într-una ţine un bon de câţiva lei, iar în cealaltă o pungă cenuşie cu doi stavrizi degeraţi în ea. Ce-i drept, el n-are haină lungă de piele şi nici ochelari cu rama pe jumătate aurie.

■ Mi se povesteşte despre sinuciderea unui inginer de la Câmulung. A lăsat prietenilor şi apropiaţilor o scrisoare a cărei concluzie era: "Iertaţi-mă! N-am fost pregătit pentru o astfel de societate". Atât. Nimic de comentat, nimic de adăugat.

■ În viaţa mea n-am fost chinuită de atâtea interdicţii ca în ultimii ani. Nu pot scrie şi publica chiar ceea ce îmi doresc - cenzura "desfiinţată" este omniprezentă; nu pot coresponda liber scriind tot ce-mi trece prin cap - scrisorile, cu toată abilitatea tehnică a celor şapte "specialişti" care, stau vigilenţi la post, la poştă, poartă evidente urme de violare; nu poţi vorbi ce vrei şi cu cine vrei - e totdeauna câte o "ureche" atentă prin preajmă, mai cu seamă când eşti în public -, la conferinţele despre artă pe care le ţin, întotdeauna mă întreb care o fi "ascultătorul"; când vorbesc la telefon, aceeaşi suspiciune, mai ales că declicul se aude cu destulă întârziere după ce am pus receptorul în furcă - o dată am auzit clar trântându-se uşa unui fişet metalic şi pe cineva zicând "tovarăşe colonel"; nu pot să mă văd cu cine vreau, unde vreau şi când vreau - când l-am întrebat pentru prima dată pe X.Y, acesta, expert pare-se în astfel de chestiuni, a dat cu ochii roată prin cofetărie şi mi-a spus "Aici nu sunt", "Cine?", am întrebat. "Ei", mi-a răspuns. N-am pus nicio întrebare, ştiam cine sunt "Ei".

■ M-am întâlnit pe stradă cu N., fost gazetar, activist politic, fost prim-secretar şi preşedinte al Radio-televiziunii române. Îmi mărturiseşte disperarea care l-a cuprins când s-a apucat să scrie: "Nu cunoşteam decât limbajul activiştilor şi înnebuneam când vedeam clişeele înşirate pe hârtie. A fost foarte greu să mă scutur de ele". I-au rămas încă destule, precum cuvântul "tovarăş" care într-o discuţie particulară e ridicol. La fel, îmi mărturiseşte - ce l-o fi apucat? -, dificultăţile de care s-a izbit în încercarea de a pătrunde în filosofie pe altă cale decât cea marxist-leninistă învăţată la "Jdanov" şi "Ştefan Gheorghiu". Filosofia pe care o învăţase nu era doar aberantă, dar era şi mutilată, căci începea doar cu un secol şi ceva în urmă, de la publicarea "Capitalului" lui Marx. Un drum astfel început, se poticneşte repede şi nu duce nicăieri. În plan exterior, în cultură ne izbim de ostreţe, garduri şi sârma ghimpată printre care ne tot zgâim doar-doar vom afla câte ceva din ce se petrece în lume; în interior, sacra aţintire a ombilicului. Nu mai am menajamente şi îi spun direct în faţă câteva adevăruri. Ciudat, cum o fi văzând N. acum lumea din postura de proscris al regimului, aşa cum singur se autodefineşte? E scârbit de reacţiile oamenilor care altădată i-ar fi lins pantofii şi care astăzi vociferează grosolan împotriva lui. Acum, N. nu mai poate publica nicăieri, nimic. Şi-o fi amintind oare de ditirambii infantili şi prost versificaţi cu care linguşea puterea, aceeaşi care acum îi întoarce spatele? Nu, acum ar vrea altceva, însă e prea târziu. Te construieşti de la început într-un anume fel, într-un anume sens, mai târziu nu poţi s-o mai coteşti în altă direcţie. Reflexele de gândire care ţi s-au format, nu-ţi mai permit asta.

■ Medalion literar al poetei L.G. în prezentarea lui George Muntean. După ce a trecut în revistă cele două rânduri de soldaţi aduşi la "acţiune", după ce şi-a mai rotit ochii prin sală, văzând şi niscaiva feţe de intelectuali rătăcite pe acolo, criticul s-a decis pentru formula veşnic salvatoare a divagaţiei. Proza şi poezia autoarei, repede expediate, au fost doar un pretext pentru peroraţiile piezişe despre cultura de după '44. A mai vorbit ceva despre debuturi care nu mai pot avea loc din cauza politicii editoriale (să fie doar asta cauza?), dar, zicea el, "să sperăm că trece şi epoca asta". "Care epocă, cea literară ori cea politică?" Nu m-am lămurit, că formularea era amfibologică. Apoi a trecut la memorii, corespondenţă şi jurnale; a vorbit despre Călinescu care a lăsat în urma lui vreo patru sute de scrisori; a mai zis ceva şi despre "telefonul care a suspendat corespondenţa"; l-a pomenit şi pe Petrovici, care păstra până şi cărţile de vizită, şi despre obligaţia morală de a păstra pentru istorie imaginea necontrafăcută a unei epoci; despre cei care au tăria de a păstra un jurnal în care să se reflecte respectivul timp. Mda, ideea nu e rea, cu condiţia să fie bine ascunse de "băieţii" care sunt curioşi de profesie. Corespondenţa desfăcută, telefonul ascultat, curioşi care dau năvală peste cei care discută, trăgând cu urechea... Cam grea povestea asta cu "memoria epocii".

■ Operaţiuni masive de exterminare a câinilor vagabonzi pe motiv că sunt purtători de... paraziţi. Acţiunea e radicală, numai judeţul Argeş, recte Piteşti, a raportat împuşcarea a şapte sute de câini în Trivale. Povestea cu "paraziţii" e cusută cu aţă albă. Tărăşenia a pornit de la altceva. Nişti inşi foarte isteţi au găsit cel mai original mod de a protesta contra regimului "dietetic". Au prins nişte cotarle de a căror spinare au legat nişte cartoane pe care era scris cu litere de o şchioapă "Jos Ceauşescu!" Şi aşa ambalate fiind, nevinovatele patrupede s-au prelumblat prin târg. Anunţată, Securitatea şi-a trimis prompt hingherii să rezolve probleme. Orice încercare de a da jos înscrisurile de pe câinii-sandvici s-a izbit de mârâieli. Securiştii, "Cuţu-cuţu", cotarlele, "Hrrrr.... Hrrrr". Lumea s-a distrat copios râzând pe înfundate. Până la urmă, Securitatea a găsit soluţia: împuşcarea câinilor. Şi aşa a început marea hinghereală.

■ A doua perioadă de glaciaţiune în cultura românească, "Wurms II", denumire sub care este cunoscută în geologie. Ce dâre vor lăsa în literatură, arte şi cultură actualii "gheţari"? Ce văi sterpe, ce ravene, ce lacuri şi ce rupturi, numai Cel-de-Sus ştie. Noi putem doar să bănuim, şi ce bănuim mai bine să nu spunem.

■ Puiu mi-a povestit "una medicală". În faţa comisiei care analiza foarte critic reculul natalităţii pe 1986, o tânără doctoriţă a avut o reacţie acidă: "Mă vedeţi, sunt tânără şi nu chiar de lepădat, dar la 12 grade cât e temperatura în apartamente, nici să vină Alain Delon, nu-mi dau jos chiloţii". Nimic de adăugat, nimic de comentat, ăsta-i adevărul "sexy".

■ Am împrumutat un album Magritte. Alt iluzionist din al cărui joben curg idei deştepte. Dar pictura? Unde s-o fi ascuns pictura? Întorc jobenul, îl scutur, pictură nu-i. Nici nu era. Acolo unde artiştii se ocupă de cacialmale vopsite, pictura dă bir cu fugiţii.

■ Obosită şi abătută, n-am chef de nimic. Capul parcă e umplut cu câlţi, ca să ţin ochii deschişi mi-ar trebui nişte scobitori, iar mintea îmi stă sprijinită într-un cot şi cască. Alaltăieri i-am mărturisit lui George că nu mai rezist cu programul stupid de şcoală, că aş vrea să fac cu totul altceva, să scriu sau să pictez; că adevărata mea meserie nu e cea de profesor, ci de om de artă şi cultură şi că ritmul meu interior e în contratimp cu toate. N-a găsit altceva să-mi răspundă decât vechea poveste cu jgheabul pe care să-mi vină mâncarea. "Poftim", zice căscând gura în faţa unui jgheab imaginar, "Vine ceva?", după care iar m-a certat cerându-mi să fiu realistă, să cobor adică pe pământ, la realitatea brută. Care realitate e blestemul vieţii mele.

În plan exterior, în cultură ne izbim de ostreţe, garduri şi sârma ghimpată printre care ne tot zgâim doar-doar vom afla câte ceva din ce se petrece în lume; în interior, sacra aţintire a ombilicului. Nu mai am menajamente şi îi spun direct în faţă câteva adevăruri.

jurnal

Adrian Voicu

Mâine pica într-o zi de luni

Se întâmpla să fie o duminică normală, ca asta, aşa. Ne pregăteam pentru masa de seară, dacă mai ţin bine minte. Pe când mergeam frumos către popotă, numai ce apare maiorul Dudă, şeful cu pregătirea militară, şi ne anunţă că e adunare pe platou. Neştiutori, râdeam că iar trebuie să fugim de la o grupă la alta, ca să iasă toată lumea în regulă la apelul de seară. Marea majoritate erau plecaţi în oraş, normal, fără bilet de voie.

Ajunşi pe platou, nu numai că nimeni nu era interesat de apel, dar a urmat un anunţ care ne-a uimit de-a dreptul. Comandantul facultăţii, colonelul Păstaie, ne-a anunţat pe un ton de marmură neagră, că în vest, mai precis în Timişoara, "forţele imperialiste au început să lucreze pentru destabilizarea cuceririlor socialiste" şi că noi, armata, suntem datori să apărăm valorile comunismului şi ale socialismului materialist-dialectic etc. etc. Nu numai că habar n-aveam despre ce vorbea ăla, eram chiar amuzat, pentru că nu credeam că se poate întâmpla aşa ceva. După ce am văzut câteva imagini elocvente la televizor, m-a săgetat un fior drept în inimă. *Ea* locuia acolo, unde era nebunia, în Timişoara...

O vreme mi-au ţinut companie ziarele şi pungile purtate de vântul rece. Nu simţeam nimic, totul era cenuşiu şi trist. Trăiam cea mai tristă duminică din viaţa mea

În vara lui 1989, după ce-am trecut prin mai multe opţiuni, am decis să dau examen şi să intru la Academia Tehnică Militară, realizare nu atât de importantă pentru mine, cât pentru ai mei, care au împânzit satul, ba, chiar şi împrejurimile, cu ştirea că au un copil eminent şi unic pe planetă. Premiul pentru această reuşită nemaiîntâlnită la noi în neam şi nici pe la vreunul dintre cunoscuţi a fost un bilet de vacanţă de două săptămâni, de unul singur, la Eforie Sud.

Se zice că pe fata pe care ai iubit-o la 18 ani o vei iubi toată viaţa. Pe *Ea* în cea mai frumoasă vară a adolescenţei mele, în Discoteca Ring din Costineşti, într-o noapte caldă precum sufletul ei juvenil. A fost dragoste la prima vedere, iar restul restul de zece zile am fost nedespărţiţi şi ne-am iubit ca nebunii. Venise la mare cu părinţii şi cu o gaşcă de colege. Stăteau în Mangalia la diferiţi unchi şi mătuşi. Era cu un an mai mică decât mine şi urma să dea la Filologie, în Bucureşti. Era din Timişoara.

După ce s-a terminat vacanţa, ne scriam zilnic. La un moment dat a fost în Bucureşti cu taică-său pentru nu ştiu ce analize. Am reuşit să ne vedem o oră în Gara de Nord. O oră cât restul vieţii de după despărţire. A fost ultima oară când am văzut-o.

Evenimentele de după anunţul colonelului Păstaie s-au succedat cu o repeziciune fantastică. A doua zi dimineaţă, când aproape că uitasem ce ne spusese cu o zi în urmă, am fost adunaţi iar. Am fost anunţaţi că evenimentele de la Timişoara au luat amploare şi că armata a intervenit în forţă.

În ziua a treia am primit AKM-ul, 6 cartuşe de război şi am primit post pe partea dinspre Fabrica de Bere "Rahova". Două săptămâni nu am mai intrat într-o încăpere încălzită. Zi şi noapte stăteam într-o groapă pe care o săpasem împreună cu un coleg de grupă.

Pe 21 decembrie a început nebunia. Bucureştiul s-a umplut brusc de zgomote de arme automate şi tunuri. Pe Bulevardul Coşbuc şi pe Şoseaua Viilor, din când în când, treceau tancuri şi ne rugam să nu se oprească să tragă în noi. Noaptea era şi mai rău.

În noaptea de Crăciun, pe la zece, ca acum ţin minte, eram cu ăla în groapă şi fumam, în timp ce studiam absent o grenadă. La un moment dat s-a auzit o bubuitură de AKM, apoi un zgomot ca de bici mi-a trecut pe lângă urechi. Instantaneu ne-am făcut una cu fundul gropii. A urmat o linişte care-ţi făceau creierii să ţipe. Partenerul meu de groapă, cu groaza în glas, îmi tot şoptea să scoatem armele să tragem. Mi-au trebuit câteva secunde şi două palme zdravene ca să-l calmez şi să-i explic că nu mi-era că mă împuşcă ăla din întuneric, ci că, din cauza confuziei, riscam să fim ciuruiţi de cei care stăteau de pază în clădirea din spatele nostru. Cam aşa mi-au murit cinci colegi la Ministerul Apărării şi un fost coleg de Şcoală Generală la Otopeni. Făcea armata la paraşutişti. Şi el, alături de alte zeci de camarazi de-ai lui, şi colegii mei de Academie, au fost luaţi drept terorişti.

După un timp, am dat să scot capul, dar iar a bubuit AKM-ul ascuns în întuneric. Preţ de vreun sfert de oră nici n-am respirat pe fundul gropii. Nu conta că era ger, că eram ud şi îngheţat până-n ultima celulă de măduvă osoasă, n-am mai mişcat nici un fir de păr din nas, măcar.

N-am aflat niciodată cine a fost, n-am aflat nimeni de unde şi de ce s-a tras. Am găsit urmele gloanţelor în peretele din spate şi coaja copacului din faţa noastră muşcată la o palmă de unde ne stătuseră ţestele.

După două zile reuşeam să conving o băbuţă dintr-un bloc vecin să mă lase să dau un telefon. Am sunat-o pe *Ea*. Era ocupat. Ai mei erau bine şi au izbucnit în hohote când mi-au auzit vocea.

Pe 1 ianuarie am primit o permisie de câteva ore şi am fost în Piaţa Coşbuc să iau portocale. Erau portocale la liber, înţelegi? O parte dintre oamenii mă priveau cu ură şi nu înţelegeam de ce. Aveam să aflu că armata trăsese în civili. La Timişoara fusese cel mai rău. Am renunţat la portocale şi am fugit la Palatul Telefoanelor s-o sun.

Oraşul arăta ca în filmele de război. Clădirile erau ciuruite şi afumate şi parcă îşi trăgeau ultima suflare. Străzile muriseră de ceva vreme. Liniştea mirosea a ars şi a praf de puşcă.

La Universitate era dezastru, iar Biblioteca Centrală Universitară, ştii, clădirea aia frumoasă de lângă Ateneu, arsese.

Am ajuns la Palatul Telefoanelor, ciuruit şi el, am lăsat uimirile la o parte şi, cu mâna tremurândă, i-am format numărul. Mi-a răspuns vărul său, oarecum surprins. *Ea* nu putea vorbi pentru că mâncase prea mult de Revelion şi avea crampe. Prima senzaţie a fost că n-am auzit bine. Aşa că i-am mai spus o dată cine sunt. "Ştiu cine eşti, că te ţin minte de la mare, de vara trecută, dar..." şi mi-a repetat ce-mi zisese mai 'nainte.

Am simţit cum mă golesc de suflet, de viaţă, de tot. Eram precum o cutie de conservă goală în aşteptarea glonţului, ştii, cum puneau ăia în filmele western cutii goale ca să tragă la ţintă. În acel moment, acolo, în cabina a doua de pe rândul din faţă, cabina atâtor vorbe de dragoste şi lacrimi de dor, mi-am lăsat adolescenţa, visele, dragostea...

Târziu, după o lună sau două, nu mai ştiu, am primit o scrisoare lămuritoare de la vărul său. *Ea* primise interdicţie de la taică-său să mai vorbească cu mine pentru stupidul motiv că eram în armată.

O vreme mi-au ţinut companie ziarele şi pungile purtate de vântul rece. Nu simţeam nimic, totul era cenuşiu şi trist. Trăiam cea mai tristă duminică din viaţa mea. Gândul că era şi prima zi din an m-a făcut să zâmbesc amar.

M-am ridicat încet de pe bordura rece şi am tras cu nesaţ în piept aerul zdrenţuit de mirosul gloanţelor, de parcă aş fi fost un căutător de perle înaintea scufundării. Am privit o ultimă dată cabina a doua de pe rândul din faţă, apoi am lăsat paşii să mă tragă înspre *mâine*.

Mâine pica într-o zi de luni şi începea altceva.

Moartea trandafirului

Habar n-avea cum ajunsese aici sau cât timp zăcuse neştiut de nimeni. Amorţise. Încercă să-şi dea seama unde se află şi simţi piatra rece de pe caldarâm.

Câteva frunze gălbejite trecură pe lângă el şi-i şoptiră că era toamnă. Urmă un zgomot asurzitor, iar jetul de apă îl aduse brusc în simţiri. Perii nemiloase măturau totul în calea lor şi cu mare greutate reuşi să nu fie tras în măruntaiele maşinăriei infernale care se hrănea cu mizeria străzii.

Odată cu spaima îi reveniră şi amintirile. Ieri dimineaţă era alături de fraţii şi surorile lui, surâzând în soare. Începuse o nouă zi numai bună pentru jucat „Du-te şi fă-i fericiţi!".

Puţin după orele amiezii fu rândul lui să-şi ia rămas bun. Îl luase un tânăr timid, cu mâini fremătânde şi care nu dori să-l îmbrace în nici un fel de staniol sau celofan.

Restul zilei se odihni într-o glastră albastră, cu apă filtrată, care-l făcu să se simtă din nou boboc.

Seara, tânărul îl luă cu mare grijă şi plecară amândoi cu un autobuz care trecea şi pe lângă florăria care-i fusese casă.

O pungă de hârtie reciclabilă trecu agale, bârfind foşnitor cu două ambalaje de biscuiţi. Mai încolo o sticlă de plastic suspina, lăsându-şi ultimii stropi într-o rigolă. Asta-i aminti tristeţea pe care-o simţi în mâna tânărului la câteva clipe după ce-o întâlnise pe fata cu ochii verzi. Urmară lacrimi, implorări şi un zgomot asurzitor de uşă trântită. Apoi simţi vântul gol şi rece trecându-i printre petale şi frunze. Nu percepu nici o durere când se izbi cu un sunet sec de trotuar.

Oare greşise cu ceva? Se întrebase dacă nu cumva ăsta le era rostul, să fie aruncaţi, dar nemaivăzând pe nimeni asemenea lui în preajmă, avu serioase îndoieli.

Frigul începu să-l cuprindă şi, dacă i-ar fi stat în fire, cu siguranţă ar fi tremurat până şi-ar fi lepădat petalele.

Visase tot timpul că-şi va sfârşi traiul într-o glastră, fie ea şi de plastic, bucurând ochii gazdelor şi, din când în când, câte-un nas curios. Acum se convinsese că rostul lui se sfârşise înainte de a începe.

Un băţ de chibrit mort pe jumătate îşi povestea scurta viaţă unei castane lovite la cap, iar o fărâmă de pâine încerca să convingă pe cine dorea să o asculte că până nu demult fusese croissant.

Oare unde plecase lumina de ieri? Parcă se făcu şi mai frig când picuri mari de apă se porniră să cadă de undeva, de sus. Veseli şi puşi pe glume, începură numaidecât să ţopăie pe lângă el într-un dans ciudat, numai de ei ştiut. Curând se îndesiră într-atât de mult încât fu purtat de împreunarea nenumăratelor trupuri fluide până la prima gură de canal.

Îl cuprinse din nou spaima când fu tras în întunericul nesăţios dinăuntru, dar, cu un ultim efort, îşi înţepeni capul între zăbrelele de metal. Erau reci şi murdare.

Simţi că apa ce cădea pe lângă el, purtând cu sine ambalaje de biscuiţi, castane, frimituri de pâine ori beţe de chibrit, îi trage în gura veşnic flămândă a canalului parfumul şi culoarea.

Apoi viaţa.

proza

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

■ Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti a organizat la Casa Cărţii o nouă ediţie a Conferinţelor Municipiului Piteşti, dezbatere publică lunară, iniţiată de primarul Tudor Pendiuc. Invitatul special al

reuniunii a fost scriitorul, publicistul şi dramaturgul Dinu Săraru, care a susţinut o prelegere cu tema „Amurgul ultimului ţăran din Slătioara – amintiri”. Originar din judeţul Vâlcea, comuna Slătioara, venerabilul om de cultură a pledat pentru acordarea unei atenţii sporite populaţiei rurale, întrucât este factorul determinant pentru păstrarea identităţii naţionale.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat serbarea copiilor de la Cercul de Pictură „Sensibilitate şi Culoare”, din cadrul instituţiei, coordonat de profesoara de arte plastice, Elena Zavulovici. Evenimentul, desfăşurat sub

genericul „Astăzi e ziua ta”, a cuprins un spectacol de cântece, poezii şi vernisajul unei expoziţii de pictură, având-i ca autori pe micii cursanţi. La finalul manifestării, copiii le-au dăruit mamelor câte o floare şi un semn de carte, confecţionat de ei.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, lansarea cărţii de poezie cu titlul „25. Halucinaţii lirice”, având-o ca autoare pe Delia Feraru. Originară din comuna Leordeni, Delia Feraru este absolventă a Liceului Teoretic „Ion Mihalache” din Topoloveni şi a Facultăţii de Drept a Universităţii Piteşti. De arta condeiului esta atrasă din copilărie, publicându-şi scrierile în reviste de cultură din Argeş şi din ţară. Evenimentul de la Centrul Cultural rămâne de referinţă în evoluţia literară a tinerei poete, reprezentând debutul său editorial. La manifestare i-au fost alături familia, prieteni, foşti profesori, membri ai Fundaţiei Literare „Liviu Rebreanu”, actorul Puiu Mărgescu, poetul Marius Zinca, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Naţional Zinca Golescu.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară “Liviu Rebreanu” au organizat medalionul literar “Radu Gyr … In Memoriam”. Iubitorii operei poetului Radu Gyr s-au bucurat de prezenţa fiicei, ginerelui şi a nepotului marelui dispărut, respectiv Simona Carmen Popa Gyr, Demostene Popa şi Radu Popa. Distinşii invitaţi au evocat personalitatea şi creaţia literară a lui Radu Gyr, pe numele real Radu Demetrescu, originar din Câmpulung Muscel, fost deţinut politic şi luptător anticomunist.

Manifestarea s-a încheiat cu o surpriză plăcută pentru auditoriu - o înregistrare audio a lui Radu Gyr, oferită de membrii familiei sale.

■ „Mărţişoare pe portativ”, s-a numit spectacolul susţinut în Sala Ars Nova, de copiii de la Cursul „Prietenul meu Pianul”, din cadrul Centrului Cultural Piteşti. Sub îndrumarea profesoarei Clementina Dionisie, talentaţii artişti au pus în practică noutăţile învăţate la curs. Au interpretat piese la

pian, au cântat în cor şi au expus felicitări, realizate de ei şi dedicate mamei, pentru că manifestarea a stat sub semnul Zilei Internaţionale a Femeii. Publicul format din părinţi şi bunici i-a felicitat şi i-a aplaudat călduros pentru prestaţia lor.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia „Eurosenior” a Pensionarilor şi Expropriaţilor din România au omagiat anticipat Ziua Internaţională a Femeii, printr-un spectacol de folclor, desfăşurat în Sala Ars Nova. Preşedintele executiv al asociaţiei, Emil Ionescu le-a oferit mărţişoare şi flori doamnelor prezente şi le-a adresat urări de sănătate şi viaţă lungă.

Preţ de două ceasuri, publicul s-a delectat cu melodiile interpretate de

Ansamblul Folcloric „Doruri Argeşene”, coordonat de preşedintele Asociaţiei Eurosenior, Florica Bratu.

CARMEN ELENA DUMITRACHE

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu grafică de VASILE GRIGORE.

actualitate

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la libr ăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEŞ** răspunde moral şi juridic de conţinutul afirmaţiilor sale.
Textele şi fotografiile aduse în redacţie nu se înapoiază.

Mihai Barbu

O relatare obiectivă, din Săcel, despre

Omul care a descoperit Ţara Dinozaurilor Pitici

La terminarea Primului Război Mondial, Regele Ferdinand Întregitorul confiscă domeniile familiei Nopcsa în favoarea Statului Român. Conacul din localitatea Fărcădin (ce aparţinea tot familiei Nopcsa) e oferit generalului francez Berthelot în semn de adâncă mulţumire pentru serviciile sale aduse României.

O lege nescrisă şi o anecdotă. Made in England

În jurnalele sale de călătorie, baronul Franz Nopcsa (de loc, din Ţara Haţegului) povesteşte că în Anglia (faţă de care avea o mare slăbiciune când era vorba de instituţiile sale ştiinţifice) a aflat câteva legi nescrise dar extrem de interesante. Una dintre ele spune că duminica dimineaţa, la Londra, nu au voie să bea alcool decât călătorii. Ca să-ţi demonstrezi calitatea de călător trebuia să faci dovada că ai parcurs cel puţin câteva mile. Cum oraşul era, şi pe atunci, imens puteai fi considerat "călător" şi dacă prezentai o dovadă că stai într-un alt cartier al metropolei decât cel unde se găsea "cârciuma" pe care voiai s-o accesezi. Era, credem, un mod ingenios de a încuraja turismul…

Tot la Londra, baronul transilvan a auzit o anecdotă care, spunea el, conţine o mare doză de adevăr. Cică un englez, un francez şi un neamţ sunt rugaţi, în calitatea lor de oameni de ştiinţă, să descrie o cămilă. Englezul îşi ia puşca, pleacă în Egipt, observă cămilele, împuşcă una din ele, o disecă şi îşi trimite acasă observaţiile scrise. Francezul, comod din fire, vizitează *Jardin des Plantes*, studiază o cămilă şi face câteva observaţii pertinente. Neamţul nu pleacă niciunde şi intră, imediat, în bibliotecă. Trage din rafturi toate cărţile privitoare la cămilă şi publică un op extrem de gros şi documentat. El nu a simţit nevoia să fi văzut cum arată, în realitate, o cămilă. Franz Nopcsa este, potrivit descrierilor de mai sus, un călător care vine de departe şi un tip de cercetător englez combinat cu unul de tip teutonic. În sensul că îl împuşcă, imediat, cămila dar, apoi, intră temeinic şi în biblioteca de specialitate. Povestea acestui om o vom spune mai jos….

Săcel, locul copilăriei mitice, unde odinioară se jucau dinozaurii pitici

"La Săcel am aflat despre începutul războiului cu România, la nici 14 ore de la declararea războiului şi asta pentru că armata română înaintase, deja, până la Lupeni. (Graniţa Imperiului cu Ţara era, în acea vreme, la câţiva km sud de Petroşani, n.n.) Primul lucru, am mers la Haţeg ca să clarific dacă e adevărat, apoi la Sântămăria (Orlea) să verific dacă totul era în regulă cu copiii lui Kendeffy şi, apoi, rapid acasă pentru a face pregătirile necesare de părăsire a Castelului în 48 de ore, pentru că tatăl meu plecase, deja, către Arad cu 24 de ore înainte de a se comunica declaraţia de război. Deoarece părinţii mei luaseră mare parte din lucrurile de valoare, în 1915 şi în iunie 1916, şi le mutaseră de la Săcel, aici doar mobila cea modernă rămăsese pe poziţii. Cu ajutorul administratorului şi a câtorva ţărani, mi-am împachetat lucrurile de valoare şi, apoi, m-am grăbit cât mai repede să plec către graniţa românească".

Astfel descrie Franz baron Nopcsa părăsirea Castelui său, aflat la 50 km nord de Petroşani şi doar la câţiva kilometri de Haţeg. Spre sfârşitul anului 1918, baronul mai trece odată pe la Castelul unde s-a născut şi, văzând că Istoria a făcut o întorsătură bruscă se stabileşte, până la sfârşitul vieţii, la Viena, pe Singerstrasse, la numărul 12.

La terminarea Primului Război Mondial, Regele Ferdinand Întregitorul confiscă domeniile familiei Nopcsa în favoarea Statului Român. Conacul din localitatea Fărcădin (ce aparţinea tot familiei Nopcsa) e oferit generalului francez Berthelot în semn de adâncă mulţumire pentru serviciile sale aduse României. (Ulterior, generalul a donat, la rândul său, Conacul către Statul Român dar localitatea unde era amplasat acesta se numeşte, astăzi, Comuna General Berthlot. A fost un troc amiabil…)

Deşi era dovedit ca un fidel al Imperiului Austro-Ungar, Regele Ferdinand (care s-a dovedit a fi un om generos şi deloc ranchiunos) îi trimite baronului Nopcsa o scrisoare de graţiere. Ba, mai mult, îl invită pe doctorul Nopcsa să lucreze la Institutul Geologic Român (cu care colaborase fructuos şi înainte de război). O a treia surpriză pe care Regele nostru i-o face baronului e augusta permisiune de a se putea întoarce, oricând, la Săcel. Locul era, dincolo de valoarea lui sentimentală, un perimetru magic pentru Ţara Haţegului. Acolo, baronul a descoperit fosile de dinozauri pitici în urma unor escavaţii pe dealurile aflate în împrejurimi. Baronul dă curs invitaţiei şi ajunge acasă, în luna noiembrie a anului 1920. Timpurile s-au schimbat. Ţăranii români nu îl mai recunoşteau drept stăpân şi au început să-şi ducă oile la păscut, pe domeniile Castelului, în locul numit Poieni.

Întoarcerea acasă. Cu pistol, pietre şi bâte

Franz Nopcsa era un om de acţiune. A dovedit-o, de nenumăratele ori, în călătoriile sale întreprinse, în vremuri tulburi, prin Albania, Bulgaria şi Turcia. Aşa că n-a stat mult pe gânduri şi a pus mâna pe pistol. El a crezut că doar aşa va putea să alunge, operativ, mioarele românilor de pe domeniul care, odinioară, îi aparţinuse. Din nefericire pentru el, oierii haţegani nu au (re)acţionat la modul mioritic. Imediat, cu iuţeala fulgerului, unul dintre ei a pus mâna pe o piatră şi, zvîîîr, cu ea drept în capul baronului. Istoria locurilor a reţinut şi numele agresorului. Era oierul Ion Vâlcu. Ceilalţi ciobani au prins curaj şi au sărit la bătaie cu bâtele. (În paranteză fie spus, bâtele oierilor din zonă sunt confecţionate din lemn de corn, un arbore de esenţă foarte tare. Cornul, în lumea vegetală, e socotit, din pricina durităţii sale, un echivalent al diamantului din lumea minerală…). Baronul a fost bătut măr şi a trebuit să fie ridicat, mai mult mort decât viu, de către secretarul său, albanezul Baiazid Doda. Acesta l-a dus, imediat, la Castelul lui Kendeffy din Sântămărie Orlea aflat la câţiva km distanţă.. Diagnosticul s-a dovedit sever: baronul avea craniul sfărâmat. O intervenţie chirurgicală de urgenţă a înlăturat bucăţile de os dislocate şi o plăcuţă de argint a suplinit ceea ce chirurgii au înlăturat din masa osoasă. Rănile la cap îl obligă, pe baron să stea mai mult la pat. În 1921 e spitalizat, din cauza unei paralizii parţiale, la Viena. Când se reface, baronul vizitează Bulgaria, Albania, Anglia (Londra) şi Germania (Tubingen, Stuttgart, Franckfurt şi Leipzig). În anii 1924 şi 1926 ajunge, din nou, la Londra şi în Bosnia. Face fotografii peste tot pe unde merge. În acest sens şi-a cumpărat două aparate Eastman-Kodak (modelul Kodak nr.1 şi Kodak nr.1 A, cu burduf şi de voiaj) şi se dovedeşte, în timp, un fotograf foarte priceput.

Somnul profund, fără pilule vieneze, de acasă

În iunie 1925, doctorul în ştiinţe Franz Nopcsa e numit în fruntea Institutului Geologic Regal din Budapesta şi, în această nouă calitate, vizitează Germania, Rusia şi Italia. La începutul anului 1927, baronul ameninţă lumea ştiinţifică cu intenţia sa de a demisiona. Lumea îl bârfea că ar fi fost homosexual iar bănuiala se baza pe relaţiilor sale foarte apropiate cu secretarul său, albanezul Baiazid Doda şi, anterior, cu croatul Luis Draşcovic. Cei care îl acuză se bazau pe faptul că, în numeroasele sale jurnale, baronul nu pomeneşte nimic de vreo legătură amoroasă sau de vreo femeie din viaţa sa.

(Acuzaţiile pot fi nuanţate. În jurnalul călătoriei la Constantinopol, baronul spune că a petrecut o lună cu Luis dar acesta era logodit cu Bianka Berks iar el a cunoscut-o acolo pe "tânăra, frumoasa şi plina de viaţă marchiză Briedieux".)

Şi ţăranii din Săcel putem spune că i-au luat, mai târziu, apărarea. Ei şi-au amintit de-o babă (care mai era în viaţă prin anii 80 ai secolului trecut) care, în vremea cât a fost fată în casa baronului, tânărul Franz ar fi sedus-o. Dar, din nefericire, n-a luat-o şi de nevastă din cauza diferenţelor de poziţie socială şi de etnie. Fata era o ţărancă româncă iar Nopcsa - ditamai baronul maghiar. În noiembrie 1928, Nopcsa demisionează din fruntea IGR-ului din Budapesta. Ajunsese la 57 de kg dar reuşeşte, după ce o vreme a fost imobilizat într-un scaun cu rotile, să parcurgă zilnic, pe jos, câte 2-3 kilometri. Acum, omul se întoarce, ca atras de-un puternic magnet, în Ardeal şi la Sântămăria Orlea. Locuieşte la Castelul prietenului său Kendeffy. (La şcoală am învăţat că e vorba de un nobil roman, Cândea, care şi-a maghiarizat numele…) Face un turneu, cu motocicleta, prin toată Transilvania. În 1932, din septembrie până în decembrie, se mută la Săcel şi face săpături pentru a descoperi noi fosile de dinozaur. La Viena, baronul nu reuşea să adoarmă decât cu ajutorul medicamentelor pe care le lua în doze foarte mari. La Săcel dormea ca un buşnean. Fără a lua vreo pilulă produsă în laboratoarele farmaceutice ale Vienei...

– continuare în numărul viitor –

non fiction